

वसंत

वार्षिकांक-२०१९-२०

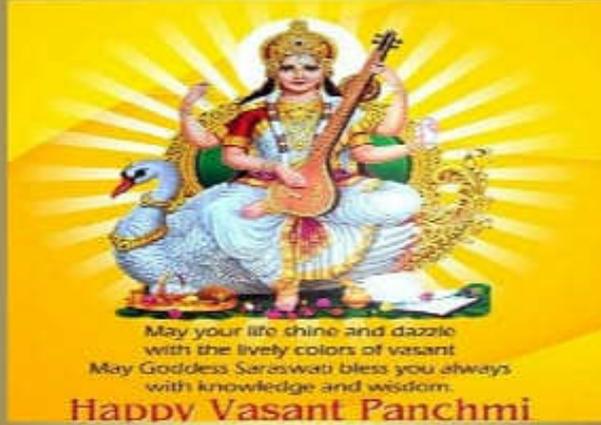
स्वामी विवेकानंद बहुउद्देशीय विकास शिक्षण संस्था, रोहणा
द्वारा संचलित

स्व. वसंतराव कोल्हटकर कला महाविद्यालय, रोहणा

ता. आर्वी जि. वर्धा

(राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज नागपूर विद्यापीठाशी कायम संलग्नित)

नेक द्वारा "ब" दर्जा प्राप्त

* प्रेरणास्थान *

स्व. वसंतराव कोल्हटकर

* मार्गदर्शक *

अॅड. नितिन व्हि.कोल्हटकर

अध्यक्ष

स्वामी विवेकानंद बहुउद्देशिय विकास शिक्षण संस्था, रोहणा
ता. आर्वी, जि. वर्धा

* मार्गदर्शक *

श्री. प्रकाशदादा टाकळे

सचिव

स्वामी विवेकानंद बहुउद्देशिय विकास शिक्षण संस्था, रोहणा
ता. आर्वी, जि. वर्धा

ABOUT COLLEGE

Education is the most powerful weapon which you can use to change the world. Keeping this in mind and to spread the inspiring thoughts of Swami Vivekanand in a tribal area Swami Vivekananda Bahuddeshiya Vikas Shikshan Sanstha established Late Vasant Rao Kolhatkar Arts College in 1999. Vasant Rao Kolhatkar was a great political figure in Amravati area. He was a visionary person that is why the name was given after him to the college.

Late Vasant Rao Kolhatkar Arts College Rohana is located in Arvi Tahsil, Wardha District, which comes in Maharashtra's Vidarbha region. Rohana village is surrounded by such an area where the majority of the population is tribal. The intention behind the establishment of this institution was pure and pious.

The people of this region were mostly illiterate and poor. To bring such people into the mainstream of higher education was the prime concern of the institution. The management realized that it was quite difficult for the resident student of Rohana and nearby area to attend the college at Arvi or Pulgaon because of their economical or social problem such as the greater cost involved in studying outside one's hometown. The institution had a humble beginning from the rented rooms of Gram Panchayat having 82 students on roll to the well-structured small building of eight rooms.

Education is the most powerful weapon which you can use to change the world. Keeping this in mind and to spread the inspiring thoughts of Swami Vivekanand in a tribal area Swami Vivekananda Bahuddeshiya Vikas Shikshan Sanstha established Late Vasant Rao Kolhatkar Arts College in 1999. Vasant Rao Kolhatkar was a great political figure in Amravati area. He was a visionary person that is why the name was given after him to the college.

Late Vasant Rao Kolhatkar Arts College Rohana is located in Arvi Tahsil, Wardha District, which comes in Maharashtra's Vidarbha region. Rohana village is surrounded by such an area where the majority of the population is tribal. The intention behind the establishment of this institution was pure and pious.

The people of this region were mostly illiterate and poor. To bring such people into the mainstream of higher education was the prime concern of the institution. The management realized that it was quite difficult for the resident student of Rohana and nearby area to attend the college at Arvi or Pulgaon because of their economical or social problem such as the greater cost involved in studying outside one's hometown. The institution had a humble beginning from the rented rooms of Gram Panchayat having 82 students on roll to the well-structured small building of eight rooms.

M. S. Kulkarni

A). VISION:

TO IMPART A WILL, FACILITY OF LEARNING, QUALITY BASED EDUCATION TO POOR AND ALL.

B). MISSION:

TO EMPOWER NATIVE AND TRIBAL WITH QUALITY BASED HIGHER EDUCATION, MODERN VIEWS AND GLOBAL COMPETENCY ALONG WITH SOCIAL COMMITMENT TO BECOMING NATION PROUD.

C). OBJECTIVES:

A. TO INGRAIN THE INSPIRING THOUGHTS OF SWAMI VIVEKANANDA IN THE MINDS OF RURAL AREA STUDENTS.

B. TO BRING THE TRIBAL AREA STUDENTS IN THE MAINSTREAM OF HIGHER EDUCATION.

C. TO PRODUCE GRADUATES, CAPABLE OF INDEPENDENT LIFELONG LEARNING.

D. TO ENCOURAGE WOMEN EDUCATION BY ADMITTING THEM TO VARIOUS COURSES AND FACILITIES.

E. TO UNDERTAKE AND MAKE FACILITIES FOR RESEARCH IN ARTS.

F. PRESERVING OF THE TRIBAL CULTURE AND GRADUALLY FUSING IT WITH THE MAINSTREAM CULTURE WITH ITS OWN DISTINCT IDENTITY

THE COLLEGE COMMUNICATES THE VISION, MISSION AND OBJECTIVES TO THE STUDENTS AND OTHER STAKEHOLDERS THROUGH

- 1 DISPLAYING ON THE DISPLAY BOARD AT THE ENTRANCE IN THE COLLEGE CAMPUS
- 1 UPLOADING TO THE COLLEGE WEBSITE.
- 2 MENTIONING IN THE COLLEGE PROSPECTUS.
- 3 COMMUNICATING TO THE STUDENTS THROUGH THE SPEECH OF THE PRINCIPAL IN THE WELCOME PROGRAMME ARRANGED EXCLUSIVELY FOR THE B.A. I YEAR STUDENTS (NEWLY ADMITTED STUDENTS)
- 4 PARENT TEACHER MEETS.
- 5 MEETING OF ALUMNI ASSOCIATION.
- 6 PROGRAMMES LIKE COLLEGE ANNUAL DAY, VASANTRAO KOLHATKAR MEMORIAL DAY, YOUTH DAY WHERE CITIZENS ARE INVITED.

ALL THE ACTIVITIES OF THE COLLEGE ARE PLANNED AND EXECUTED KEEPING IN THE VIEW OF THE MISSION AND OBJECTIVES.

डॉ. नितीन ए. माथनकर
प्राचार्य

स्व. वसंतराव कोल्हटकर कला महाविद्यालय, रोहणा
ता. आर्वी, जि. वर्धा

**From,
Principal Desk,**

Pleasure to Publish our College Magazine “Vasant” for the Session 2019-20 and glad to inform you, that our college is introducing a Separate local language for those Students who have shown their enormous interest and & respect for their language.

With this concept, our college helps our Students to develop them in all the possible direction and make them selves to explore the Power of new ideas & imagination. Student Shows their interest & also develop their writing skills which creates a good impact over the Performance of academic & extra-Curricular activity of the Students. Hence our college is putting enormous efforts to prepare & publish Annual College Magazine “Vasant” every year.

Also, the continuous work & support of Annual college Magazine Committee make this task fruitful for each of us, as it Comprises & facilities of the college and highlight Various activities Conducted throughout the session.

Last but not least. I Acknowledge all the Students, Staff Members & Management of our college for their dedication & Contribution.

With lots of good Wishes & blessings for “Vasant”Magazine.

**Dr. Nitin Mathankar
Principal**

Late.Vasantrao Kolhatkar Arts College, Rohana,Tah. Arvi Dist.Wardha Staff Profil

Name of Employees	Designation	Subject	Roster Post	Qualification	Date of Appointed	Date of Retirement	Date of Birth	Photo
Dr. Nitin A.Mathankar	Principal	English	Open	M.A. PhD	06/09/1993 02/04/2009	30/09/2030	21/09/1968	
Dr.Mahendra D.Zalke Biodata https://drive.google.com/file/d/1tKlsg35Q1RHVYsYsOmHcz1bGF4S0vFZ6/view?usp=drive_sdk	Assistant Professor	Marathi	Open	M.A. M.Phil, NET, PhD	15/12/2003	31/12/2032	08/12/1972	
Dr.Deoman S.Umbarkar Biodata https://drive.google.com/file/d/1tbw1rBYPc6gstiuHXYlUgpiAOmLxi0E/view?usp=drivesdk	Assistant Professor	Sociology	Open	M.A., NET, PhD	01/07/2008		08/07/1978	

Late.Vasantrao Kolhatkar Arts College, Rohana,Tah. Arvi Dist.Wardha Staff Profil

<p>Dr.Mamta D.Sahu</p> <p>Biodata</p> <p><a href="https://drive.google.com/file/d/1tQJKzJBbxINQxdCA/tVd1cpBDZK-
Kolpz/view?usp=drivesdk">https://drive.google.com/file/d/1tQJKzJBbxINQxdCA/tVd1cpBDZK- Kolpz/view?usp=drivesdk</p>	Assistant Professor	Economics	Open	M.A.,M. Phil,PhD	02/07/2008	31/03/2028	26/03/1968	
<p>Shri.Sunil M.Kawade</p> <p>Biodata</p> <p>https://drive.google.com/file/d/1tXrih9J9HHeWfMUqCWFUtsAvkY2qYO-L/view?usp=drivesdk</p>	Director of Physical Education		Open	M.A., M.P.ed M.Phil	03/07/2009	30/06/2023	15/06/1963	
<p>Shri.Rupesh P.Redde</p> <p>Biodata</p> <p>https://drive.google.com/file/d/1tDiRi54cYJQeIF_O3Yyl-L-lelhLVBqB/view?usp=drivesdk</p>	Assistant Professor	English	Open	M.A.,M Phil	01/07/2009	31/12/2038	18/12/1978	
<p>Dr.Rajendra R.Manikpure</p>	Librarian		Open	M.Lib, M.Phil, PhD	01/07/2009	29/02/2032	08/02/1972	
<p>Dr. Tirthandan R. Bannagare</p> <p>https://drive.google.com/file/d/1tYlqdoIBppJRuQ6w7uEC84pYpoNa2qaw/view?usp=drivesdk</p>	Assistant Professor	History	Open	M.A., PhD	19/07/2010	19/08/2031	19/08/1971	

Late.Vasantrao Kolhatkar Arts College, Rohana,Tah. Arvi Dist.Wardha Staff Profil

Dr.Nitin D.Gaurkhede https://documentcloud.adobe.com/link/review?uri=urn:aaid:scds:US:fd7af88d-2f57-451a-81bd-7b994e8d1230	Assistant Professor	Political Science	Open	M.A. M.Phil, PhD	19/07/2010	31/10/2034	19/10/1974	
Shri.Ravindra V.Takale	Head Clerk		Open	B.A.	14/08/1999	31/05/2027	03/05/1969	
Shri.Suresh V.Watgule	Senior Clerk		Open	M.A.	21/04/2001	31/07/2030	01/08/1972	
Shri.Vijay M.Kohale	Juniour Clerk		Open	12 th Pass	25/04/2001	28/02/2027	09/02/1969	
Shri.Nitin P.Geet	Library Attendant		Open	B.Com, B.Lib	25/04/2001	25/04/2030	02/04/1970	
Shri.Rajendra G.Takale	Peon		Open	6 th Pass	14/08/1999	31/08/2029	11/08/1969	
Shri.Padmakar D.Niwal	Peon		Open	9 th Pass	23/04/2001	31/07/2033	07/07/1973	
Shri.Avinash B.Dhokne	Peon		Open	B.A.Pas s	25/04/2001	31/07/2032	07/07/1972	
Shri.Arjun D.Atram	Peon		Open	12 th Pass	26/04/2001	31/03/2031	13/03/1971	

स्व. वसंतराव कोल्हटकर कला महाविद्यालय, रोहणा
ता. आर्वी जि. वर्धा
वसंत वार्षिकांक-२०१९-२०

समन्वयक-

डॉ. देवमन श्रीकृष्ण उंबरकर
समाजशास्त्र विभागप्रमुख

सदस्य-

डॉ. महेंद्र झलके
मराठी विभागप्रमुख

डॉ. ममता साहू
अर्थशास्त्र विभागप्रमुख

डॉ. राजेंद्र माणिकपुरे
ग्रंथपाल

सदस्य-

श्री. सुनिल कावडे
शारिरीक शिक्षण संचालक

प्रा. रूपेश रेडे
इंग्रजी विभाग

डॉ. नितीन गौरखेडे
राज्यशास्त्र विभागप्रमुख

डॉ. तिर्थनंदन बन्नगरे
इतिहास विभागप्रमुख

संपादक मंडळ-

कु. रविना तरोने
बी. ए. भाग-१

कु. मयुरी लढे
बी. ए. भाग-२

कु. आरती जोशी
बी. ए. भाग-३

प्रकाशक-प्राचार्य, स्व. वसंतराव कोल्हटकर कला
महाविद्यालय, रोहणा

Dr. D. S. Umbarkar

प्रा. डॉ. देवमन श्रीकृष्ण उंबरकर

समन्वयक

वार्षिकांक समीती

संपादकीय मनोगत

“वसंत” हा महाविद्यालयाचा वार्षिक अंक विद्यार्थ्यांना प्रस्तुत करतांना खूप आनंद होत आहे. “वसंत” म्हणजे नव्या नव्या कल्पना. नव लेखक, नव विचारांना संधी देणारा व महाविद्यालयाच्या वार्षिक घडामोडींचा उपक्रम. “वसंत”च्या निमित्ताने आम्ही महाविद्यालयाच्या वाटचालीचा आलेख मांडत असतो.

समाजहितासाठी सर्वच स्तरातील विशेषतः आदिवासी व ग्रामीण मुला-मुलींना उच्च शिक्षण मिळावे या उदात्त हेतूने महाविद्यालयाची स्थापना झाली आणि स्थापनेपासून आजपर्यंत महाविद्यालयाने अनेकविध क्षेत्रांमध्ये एक स्वतंत्र स्थान निर्माण केले आहे. संख्यात्मक वाढीबरोबर गुणात्मक वाढ हे महाविद्यालयाचे वैशिष्ट्य आहे. त्याचे प्रमाण म्हणून “नॅक” या संस्थेकडून महाविद्यालयास “ब” श्रेणी मानांकन मिळाले आहे.

महाविद्यालयाची ही यशस्वी वाटचाल जेवढी सुखावह आहे तेवढीच सामाजिक जाणिवेचे भान अधिकाधिक ठेवण्यास निर्देशित करणारी आहे आणि त्यासाठी आम्ही बांधिल आहोत. आज महाविद्यालयात कला शाखेबरोबरच मा.यशवंतराव चव्हाण मुक्त विद्यापीठाचे बी. कॉमचे शिक्षण दिले जाते. महाविद्यालयात वर्षभर अनेक उपक्रम

घेतले जातात. ते उपक्रम सचित्र स्वरूपात वार्षिकांकात आलेले आपणास दिसून येतील. शिवाय स्पर्धा परीक्षा मार्गदर्शन, विविध सर्टिफिकेट कोर्स, विद्यार्थी आजीवन अध्ययन व विस्तार केंद्र, महिला अत्याचार निवारण केंद्र, व्हर्च्युअल क्लासरूम, रोजगार मार्गदर्शन, व्यक्तीमत्व विकास, संवाद कौशल्य असे अनेक उपक्रम राबविले जातात.

विद्यार्थ्यांचा सर्वांगीण विकास घडविण्यासाठी मूल्यवर्धित शिक्षणाबरोबरच कार्य कौशल्यवर्धित शिक्षणावर ही भर दिला जातो. राष्ट्रीय सेवा योजना, विद्यार्थी विकास विभाग, क्रिडा विभाग, ग्रंथालय तसेच विविध ज्ञान मनोरंजन कार्यक्रमाच्या माध्यमातून विद्यार्थ्यांना खुले विचारपीठ उपलब्ध करून दिले जाते. विद्यार्थी आधारित संशोधनाच्या संधी दिल्या जातात. स्वच्छता, व्यसनमुक्ती, अंधश्रद्धा निर्मूलन, आरोग्य, रक्तदान, वृक्षारोपण, पर्यावरण संवर्धन, कमवा व शिका योजना अशा विविध उपक्रमांद्वारे समाजसेवा, देशसेवेचा जाणीव निर्माण केली जाते.

विविध क्षेत्रात यशस्वी होणारे विद्यार्थी इतरांना ही आदर्श ठरतात. अशा विद्यार्थ्यांचा महाविद्यालयातर्फे यथोचित गौरव केला जातो. यातून अन्य विद्यार्थ्यांचा उत्साह वाढवत स्पर्धेच्या युगात ते कसे पुढे येतील यासाठी सतत प्रयत्न केले जातात.

महाविद्यालयातील प्राध्यापक वृंद, उच्च विद्या विभूषित, नावीन्याचा ध्यास घेणारे गुणवत्ता प्राप्त आहेत. महाविद्यालयातील दोन प्राध्यापकांची पीएच. डी सुरू असून इतर सर्व प्राध्यापकांनी पीएच. डी तसेच नेट परिक्षा उत्तीर्ण केली आहे. अनेकांचे आंतरराष्ट्रीय स्तरावरील जर्नल्स मध्ये शोधनिबंध प्रकाशित झाले आहेत. शिवाय काही प्राध्यापकांनी रिफ्रेशर,ओरिएंटेशन, शॉर्ट टर्म कोर्सेस पूर्ण केले आहेत. याशिवाय 'एक गाव दत्तक योजना', 'खेड्याकडे चला', 'भारत स्वच्छता अभियान', 'बेटी बचाओ, बेटी पढाओ अभियान, 'मराठी भाषा संवर्धन पंधरवडा' आदी अनेक उपक्रम वर्षभर राबविले जातात.

एकूणच विद्यार्थी हितासाठी, समाज हितासाठी जे-जे करता येईल ते-ते करण्याकरिता महाविद्यालय नेहमीच प्रयत्नशील आहे व राहिल. या प्रगतीच्या वाटचालीत आमच्या स्वामी विवेकानंद बहुउद्देशीय विकास शिक्षण संस्थेचे माननीय अध्यक्ष व सर्व सन्माननीय पदाधिकारी, संचालक मंडळ यांच्या प्रेरणा व कर्मचारी तसेच पालक, विद्यार्थी व परिसरातील शिक्षण प्रेमी यांच्या मार्गदर्शनाने, सहकार्यानेच महाविद्यालयाच्या प्रगतीचा आलेख सातत्याने उंचावत ठेवू शकलो हे कृतज्ञतापूर्वक नमूद करावेसे वाटते. या सर्वांना मनःपूर्वक धन्यवाद..... !

विद्यार्थी मित्रांनो, जीवनात मूल्य संस्कार, श्रमसंस्कार, पर्यावरण संस्कार रुजवून आदर्श नागरिक होण्यासाठी सातत्यपूर्ण प्रयत्न करणे आवश्यक आहे. आपण ते नक्कीच कराल अशी मला खात्री आहे. आपल्या उज्ज्वल भवितव्यासाठी खूप खूप शुभेच्छा... !

समन्वयक

डॉ. देवमन श्रीकृष्ण उंबरकर

अभिनंदन

मा.प्र-कुलगुरु पदी नियुक्ती झाल्याबद्दल
आदरणीय गुरुवर्य डॉ. संजय दुधे सरांचे

* मार्गदर्शक *

डॉ. संजय दुधे

मा. प्र-कुलगुरु
राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज नागपूर विद्यापीठ

व पुढील वाटचाली करिता

हार्दिक शुभेच्छा

➤ पीएच डी पदवी प्राप्त केल्याबद्दल

डॉ. देवमन श्रीकृष्ण उंबरकर
समाजशास्त्र विभागप्रमुख

॥ श्री गणेशाय नमः ॥

ॐ नमोजी आध्या । वेद प्रतिपाध्या
जय जय स्वसंवेध्या । आत्मरूपा
देवा तंचि गणेश । सकलमति प्रकाश
म्हणे निव्रत्ति दासु । अवधारिजो जी

* अनुक्रमणिका *

मराठी विभाग

* मनगाव *

"घर आणि मन हरवलेल्या मानसांचे गाव"
प्रा. डॉ. देवमन श्रीकृष्ण उंबरकर
समन्वयक- वार्षिकांक समिती

वर्धा जिल्हा संक्षिप्त माहिती

.....
* संकलन: रविना तरोने, बी. ए. भाग-१.*
.....

पुस्तके का वाचली पाहिजेत ?

.....
चि. सुमित ठाकरे
बी. ए. भाग-१
.....

मानव शरिर अदभुत आहे.

.....
अनिकेत पंधराम
बी. ए. भाग-२
.....

*साधनेतील पंचमकार रहस्य *

.....
वैभव शिरपुरकर
बी. ए. भाग-३
.....

यश

.....
भूषण कदम
बी. ए. भाग-२
.....

मराठी विभाग

अन्नपूर्णा

.....

प्रविण कदरे
बी. ए. भाग-१

.....

वृद्धाश्रम...

.....

कु. प्रगती पाल
बी. ए. भाग-३

.....

बहीरे व्हा, यशस्वी व्हा!

.....

कु. किरण जवने
बी. ए. भाग-२

.....

INDIAN RULERS...

गुलाम वंश...

.....

कु. प्रिया लढे
बी. ए. भाग-१

.....

संघटना म्हणजे काय ?

.....

संकलन,
कु. पुजा चाफले
बी. ए. भाग-२

.....

तर्कसंगत बुद्धी

.....

संकलन,
कु. मयुरी लढे
बी. ए. भाग-१

.....

झोप घेण्याची सर्वोत्तम वेळ कोणती

.....

संकलक-कु.प्रगती दहाट
बी. ए. भाग-३

.....

मराठी विभाग

"Withdraw होता आलं पाहीजे....."

कु. रविना तरोने
बी. ए. भाग-१

.....

माणसं अशी कां वागतात?

.....

कु. अरुणा मेश्राम
बी. ए. भाग-१

.....

आपणास दीर्घायुषी व्हायचे आहे ?

.....

कु. रोहिणी जांभूळकर
बी. ए. भाग-३

.....

-हिंदू शब्दाचा सत्य इतिहास -

.....

संकलन,
कु. साक्षी बीजवार
बी. ए. भाग-१

.....

पहाटेची अमर्याद ताकद

.....

कु. रीतिका मेश्राम
बी. ए. भाग-१

.....

Titanic

.....

कु. कल्पना खडकाळे
बी. ए. भाग-३

.....

*पॉझिटिव विचार आणि निगेटिव विचार
यांचा फरक

.....

कु. पुनम मानकर
बी. ए. भाग-३

.....

मराठी विभाग

मिसेस कोणाला म्हणतात

.....

कु. आरती जोशी

बी. ए. भाग-३

.....

"आम्ही मध्यमवर्गीय"

.....

कु. पुजा कुडमेथी

बी. ए. भाग-२

.....

महाभारत

.....

कु. पुजा ब्राम्हणे

बी. ए. भाग-२

.....

कुठलाही आजार आपल्याला का होतो?

.....

संकलन,

कु. पुजा होनाडे

बी. ए. भाग-२

.....

काव्य पुष्प मराठी

भाकरीचा मेळ

.....
प्रतिक कनेरी
बी. ए. भाग-२
.....

विज्ञानाचे मूळ ज्ञानेश्वरीत सापडते

.....
विनय भालतडक
बी. ए. भाग-२
.....

* अडीच अक्षरांची महती *

.....
कु.कोमल देवानंद वाघमारे
बी. ए. भाग-१
.....

आठवण

.....
कु. पपिता जांभूळकर
बी. ए. भाग-१
.....

* left होऊ नका *

.....
कु. सोनाली पोकळे
बी. ए. भाग-३
.....

काव्य पुष्प मराठी

महाभारताचे "नऊ सार सूत्र".

.....
कु. मनिषा देवके
बी. ए. भाग-३
.....

ही कविता नसून औषध आहे:

.....
कु. शितल देवगडे
बी. ए. भाग-१
.....

डॉ. अब्दुल कलाम
.....
संकलन,
कु. शितल काटोल
बी. ए. भाग-१
.....

क्षण केव्हाच उडून गेले ॥
.....
कु. कांचन चिन्हाने
बी. ए. भाग-२
.....

" माकड म्हणलं जीवनाचा कंटाळा आला "
.....
कु. पुजा बगेकर
बी. ए. भाग-१
.....

इंग्रजी विभाग

The Label.

.....

शुभम ठाकरे
बी. ए. भाग-३

.....

Don't know why Dad is always lagging behind.

.....

तुषार गाडबैल
बी. ए. भाग-३

.....

Joy of giving

.....

स्वप्नील सोनकुसरे
बी. ए. भाग-२

.....

HOW ENGLISH AND ENGLISHMEN MAKE FUN OF EACH OTHER

.....

नितेश सलामे
बी. ए. भाग-२

.....

YOUNG and OLD.

.....

कु. आचल भोयर
बी. ए. भाग-३

.....

A Leaking Bucket

.....

कु. ऋतिका वैद्य
बी. ए. भाग-३

.....

इंग्रजी विभाग

DON'T WE ALL ?

.....

कु. रविना तरोने

बी. ए. भाग-१

.....

KEEP YOUR LEGS STRONG

.....

कु. विजया अडेकर

बी. ए. भाग-२

.....

**OXCELLENT INFO ABOUT *LORD KRISHNA
IN BRIEF***

.....

कु. पपिता जांभूळकर

बी. ए. भाग-१

.....

VIBRATE HIGHER

.....

कु. शितल गंधे

बी. ए. भाग-३

.....

ARE YOU HAPPY ?

.....

कु. दिक्षा बनसोड

बी. ए. भाग-३

.....

What makes you beautiful?

.....

कु. भाग्यश्री चोले

बी. ए. भाग-२

.....

इंग्रजी विभाग

*Forwarding few Lines that I enjoyed
Reading... *

*..... *

कु. निकिता भोवरे
बी. ए. भाग-२

*..... *

I want to share two old stories with you

*..... *

कु. सोनाली मिरासे
बी. ए. भाग-३

*..... *

मराठी विभाग

* मनगाव *

"घर आणि मन हरवलेल्या मानसांचे गाव"

प्रा. डॉ. देवमन श्रीकृष्ण उंबरकर

समन्वयक- वार्षिकांक समिती

मनगाव !

माणूसपण हरवत चाललेल्या या जगात माणूस भेटणं दुरापास्त झालंय!!

खरी संवेदनशील माणसं उरलीच नाही का या जगात? की आपणच पोहचत नाही त्यांच्या पर्यंत? या व्हरच्युअल जगात पोस्ट शेअर करण्यापुरतेच उरलेय का समाजभान? की येणारा काळ असाच असणार आहे बोथट! सोललेस ! मन हरवलेला!

या सगळ्या प्रश्नांची उत्तरे सापडतात आपल्याला एका गावात. नगर पासून शिर्डीकडे जाताना पंधरा किलोमीटरवर उजवीकडे शेतातच लागते हे गाव! ज्याचे नाव "मनगाव". घर आणि मन हरवलेल्या माणसांचे गाव.

तर वीस वर्षांपूर्वी अहमदनगरच्या एका चौकात एक स्त्री स्वतःचीच विष्ठा खाताना एका डॉक्टर दांपत्याला दिसते. आणि त्यांच्या भावना दुखावल्या जातात. त्यांना आपण माणूस असल्याचीच लाज वाटू लागते. मग ते तिला रोज खायला घेऊन जातात. पण ती दिवसभर झोपलेली असते आणि रात्रभर टक्क जागी. कारण तिला रोज रात्री वेगवेगळ्या अत्याचाराला सामोरे जावे लागते. तिचा भाऊ तिला चहा घेऊन येतो. इथेच थांब ! असं सांगून चार

वर्षापासून निघून जातो. आणि ती अजूनही त्याची वाट बघत तिथेच बसून असते. डॉक्टरांनी मीच तुझा भाऊ आहे असं सांगितलं आणि हे दाम्पत्य तिला कायमचे घरी घेऊन आले.

ही झाली सुरुवात. पण खरे प्रश्न पुढे होते. हळूहळू इथे मन आणि घर हरवलेल्या स्त्रियांची ही संख्या वाढतच गेली. घरच्यांनी नाकारलेल्या, मनोरुग्ण, गरोदर, HIV Positive, शास्त्रज्ञ, तत्वज्ञ, वेगवेगळी भाषा बोलणाऱ्या, इंग्रजीवर कमांड असणाऱ्या, वेगवेगळ्या जाती धर्माच्या. स्त्रिया पण माणूस म्हणून नाकारलेल्या. या सगळ्या एकूण तीनशे स्त्रियांचे आईवडील भाऊबहीण, मामा, काका, आणि सगळे नातेवाईक म्हणजे हे आजचे ज्योती सावित्री डॉ. सुचिता आणि डॉ. राजेंद्र धामणे.

जगण्याचे तत्वज्ञान सांगणाऱ्या प्रेमाची शिकवण देणाऱ्या ज्ञानेश्वरांचे नाव त्यांनी या प्रतिष्ठानला दिले. "माऊली" प्रतिष्ठान!!

तीनशे मनोरुग्ण भगिनी आणि त्यांची एकोणतीस मुले. एवढ्यांची राहण्याची जागेची अडचण. तेथील नाट्यकर्मी, उद्योजक बलभीम पाठारे यांना ही अडचण कळताच त्यांनी कसलाही गाजावाजा न करता हायवेला लागून असलेली (कोट्यवधीची किंमत असलेली) तीन एकर जमीन

"माऊली" प्रतिष्ठानला दिली. त्या जागेवर बऱ्या झालेल्या भगिनी आता गेट उघडण्यापासून ते स्वयंपाक आणि सगळ्याच कामात मदत करतात. सुगंधी अगरबत्ती बनवतात. नेकलेस बांगड्या बणवतात. "माऊली" हे त्यांचे हक्काचे घर आहे.

डॉ. सुचिता स्वतःच्या एक आणि बाकी एकूणतीस अशा तीस मुलांच्या आई आहेत. डॉ. राजेंद्र धामणे हे या सगळ्या निराधार मुलांच्या आधार कार्ड वर बाप म्हणून स्वतःचे नाव लावतात.

बोलता बोलता एक काळा कुळकुळीत मुलगा त्यांना येउन बिलगतो. मग ते सांगतात हा आमचा पांडुरंग! पंढरपूर वरुन आलाय! याची आई अंगावर एकही कपडा नाही आणि सहा महिन्याचे वाढलेले पोट घेऊन पंढरपूरात गल्लोगल्ली फिरत होती. एका कार्यकर्त्याने फोन करून सांगितले आणि आम्ही रातोरात एम्ब्युलेन्स घेऊन तिला घेऊन आलो. आणि दोन महिन्यात तिच्या पोटी हा जन्माला आला. पांडुरंग!

पांडुरंग, साई, लक्ष्मी, गणेश, सगळे डॉक्टरांच्या अंगाखांद्यावर खेळतात.

रोज तीनशे पेक्षा जास्त लोकांचे नाश्ता, दोन वेळचे जेवण

हे सगळं जुळवणं, औषध गोळ्या बघणं! सोपं नाही..

एवढे मोठे काम करत असल्याचा कसलाही आव नाही. दिवसरात्र काम केल्याची चिडचिड नाही. शांत, संय्यमी. त्यांची बरीच नाटकं आहेत. त्यांच्याकडे कथांचा भांडार आहे. त्यांनी फासेपारधी जमातीवर केलेली डॉक्युमेंट्री साऊथ अमेरिकेत बाऊलींग ग्रीनस्टर विद्यापीठात अभ्यासक्रमाला आहे... असं खूप काय काय आणि खूप काही आहे..

भावना दुखावल्या म्हणून हे असं काही करायचे असते का? माहीत नाही ही माणसं कुठल्या मातीची बनलीय! नुसती दरवळत राहतात..

डॉ. सुचिताताई तुम्हाला दंडवत! माणूस आणि माणूसकी जिवंत असल्याची पताका वाहणाऱ्या जिवलगा! डॉ. राजेंद्र धामणे आपल्याला कडकडून मिठी!!

जे का रंजले गांजले त्यासी म्हणे जो आपुले तोची साधू ओळखावा देव तेथेचि जाणावा। 🙏

वर्धा जिल्हा संक्षिप्त माहिती

- *-----*
- * • संकलन: रविना तरोने, बी. ए. भाग-१.*
- *-----*

वर्धा जिल्हा : महाराष्ट्र राज्याच्या विदर्भ विभागातील एक जिल्हा. २०० १८' उ. ते २१० २१' उ. अक्षांश व ७८० ३०' पू. ते ७९० १५' पू. रेखांश यांदरम्यान विस्तारलेल्या या जिल्ह्याचे क्षेत्रफळ ६,३१० चौ. किमी. म्हणजे राज्याच्या २% असून जिल्ह्याची लोकसंख्या १०,६५,५८९ (१९९१) होती. आकाराने सामान्यपणे त्रिकोणी असलेला हा जिल्हा दक्षिणेस व नैर्ऋत्येस यवतमाळ, पश्चिमेस अमरावती, उत्तरेस व ईशान्येस नागपूर आणि पूर्वेस व आग्नेयीस चंद्रपूर या जिल्ह्यांनी वेढलेला आहे. राज्यातील सर्वात कमी लोकसंख्या व क्षेत्रफळ असलेल्या जिल्ह्यांत याचा अनुक्रमे दुसरा व तिसरा क्रमांक लागतो. ऐतिहासिक घटनांविषयी जिल्हा प्रसिद्ध आहे. प्रशासनाच्या सोयीसाठी आर्वी, आष्टी, कारंजा, देवळी, वर्धा, समुद्रपूर, सेलू व हिंगणघाट या आठ तालुक्यांत जिल्ह्याची विभागणी करण्यात आली असून वर्धा शहर (लोक. ८८,४९५ - १९८१) हे जिल्ह्याचे मुख्य ठाणे आहे.

*भूवर्णन : वर्धा जिल्ह्याचा बहुतांश भूप्रदेश म्हणजे नागपूर पठाराचा पश्चिम भाग आहे. जिल्ह्याची उत्तर, पश्चिम व नैर्ऋत्य सरहद्द वर्धा नदीने बनलेली असून वर्धा व वेणा (वुन्ना) या प्रमुख नद्यांच्या खोऱ्यांनी जिल्ह्याचा पश्चिम व दक्षिण भाग व्यापला आहे. हा भाग वगळता इतर बराचसा प्रदेश डोंगराळ व टेकड्यांचा आहे. त्यामुळे भूरचनेच्या दृष्टीने जिल्ह्याचे (१) डोंगराळ व टेकड्यांचा उंच प्रदेश व (२) नदीखोऱ्यांचा कमी उंचीचा मैदानी प्रदेश, असे भाग केले जातात. पहिला भौगोलिक विभाग सातपुडा पर्वरांगेच्या दक्षिणेकडील सोंडेने बनलेला असून त्यात उत्तर भागातील डोंगराळ प्रदेशाचा समावेश होतो. त्याने आष्टी, कारंजा व आर्वी तालुक्यांचा बराचसा भाग व्यापला आहे. जिल्ह्याच्या उत्तर व ईशान्य सरहद्दींवर रावणदेव-गरमसूर या टेकड्या पसरलेल्या असून त्यांच्या दक्षिणेकडील उतारावर मालेगाव, नांदगाव व ब्राह्मणगाव (ब्राह्मणवाडा) टेकड्या आहेत. सर्वसामान्यपणे बहुतेक टेकड्या मैदानी भागापेक्षा १२२ मी.हून जास्त उंचीच्या नाहीत. गरमसूर हे जिल्ह्यातील सर्वात उंच (सस. पासून ६०२ मी.) शिखर असून त्याखालोखाल नांदगाव (५३६ मी.), मालेगाव (४९२ मी.) ही अन्य महत्त्वाची शिखरे आहेत. जिल्ह्याच्या उत्तर भागातील या टेकड्यांशिवाय मैदानी भागात मध्यभागी तीगाव, हनुमान, तर पश्चिमेकडे बहिरम व आग्नेयीकडे हरणखुरी आणि गिरड या इतर कमी उंचीच्या टेकड्या आहेत. दुसऱ्या भौगोलिक विभागात वर्धा व

वेणा या नद्यांच्या खोऱ्यांचा समावेश होतो. याने वर्धा तालुक्याचा दक्षिण भाग तसेच सेलू, हिंगणघाट, समुद्रपूर, देवळी या तालुक्यांचा प्रदेश व्यापला आहे. हा प्रदेश सामान्यपणे सस.पासून २०० ते ३९० मी. उंचीचा असून तुटक-तुटक पठारांनी व मैदानांनी तसेच लहान नदीखोऱ्यांनी बनलेला आहे. कारंजा व आष्टी तालुक्यांचा दक्षिण भाग तळेगाव-कारंजा-कोंढाळी पठार या स्थानिक नावांनी ओळखला जातो. जिल्ह्याच्या मध्यभागातील टेकड्यांच्या दोन्ही बाजूंचा (पश्चिमेस वर्धा नदीपर्यंत व पूर्वेस डोंगररांगांपर्यंत) कमी उंचीचा सपाट प्रदेश 'आर्वी मैदान' म्हणून ओळखतात.*

संपूर्ण वर्धा जिल्हा दक्षिण ट्रॅप क्षेत्रात विस्तारलेला असून या भागात लाव्हा वाहांची जाडी सु. ४०० मी. आहे. या वाहांमध्ये आढळणारे गाळाचे थर आणि लाल प्रस्तंभ यांमुळे प्रत्येक वाह एक दुसऱ्यापासून अलग ओळखता येतो. अलीकडील अवसाद हे मुख्यत्वे वर्धा, वेणा, यशोदा, धाम व पोथरा या नद्यांच्या काठांवर अरुंद पट्ट्यांत आढळतात. यांमध्ये मुख्यतः चाळ, वाळू, माती व रेव यांचा समावेश आहे.

जिल्ह्यातील मृदा मुख्यतः काळी कपाशीची आहे. मृदेचे काळी-१, काळी-२, मुरमाळ आणि खारडी व बरडी असे येथे प्रमुख स्थानिक प्रकार मानले जात असून उथळ, मध्यम व खोल असे त्यांचे उपप्रकार आहेत. समुद्रपूर तालुक्याचा पूर्वभाग, सेलू तालुक्याचा उत्तर किनारा आणि कारंजा व आष्टी तालुक्यांत उथळ प्रकारची, तर हिंगणघाट व आर्वी तालुक्यांच्या पश्चिमेकडील काही भागात मध्यम प्रकारची जमीन आढळते. वर्धा व वेणा नद्यांच्या काठांवर सर्वत्र गाळ व काळ्या जमिनीचे थर आढळून येतात.

*जमिनीच्या उतारानुसार येथील नद्या सामान्यपणे दक्षिणवाहिनी असून लांबीने कमी आहेत. त्यामुळे दक्षिणेकडील सपाट प्रदेशात प्रवाहांचे जाळे पसरलेले आहे. वर्धा ही जिल्ह्यातील एकमेव मोठी व प्रमुख नदी असून ती या जिल्ह्याच्या उत्तर, पश्चिम व दक्षिण सीमांवरून वाहते. यशोदा, वेणा, बांकळी (वाकळी) या तिच्या मुख्य उपनद्या आहेत. वेणा नदी जिल्ह्याच्या पूर्व भागातून उत्तर-दक्षिण दिशेने वाहते. हिचा उगम नागपूर जिल्ह्यात महादागड टेकड्यांत असून सिंदी रेल्वे स्थानकाच्या आग्नेयीस सु. ३ किमी.वर ती वर्धा जिल्ह्यात प्रवेश करते. खालच्या टप्प्यात ती चंद्रपूर व वर्धा जिल्ह्यांच्या सरहद्दीवरून वाहत जाते. पोथरा ही वेणा नदीची डावीकडून मिळणारी सर्वांत मोठी उपनदी असून ती गिरड टेकड्यांत उगम पावते. या नदीने हिंगणघाट तालुक्याच्या पूर्व भागाचे जलवाहन केलेले आहे. तिच्यामुळे जिल्ह्याची आग्नेय सरहद्द बनली असून हिंगणघाट तालुक्यातील सेकापूर गावाच्या ईशान्येस ४ किमी.वर ती वेणा नदीस मिळते. या नदीवर समुद्रपूर तालुक्यातील झुनका गावाजवळ

समुद्रपूर व सेलू या तालुक्यांत वनांचा विस्तार दिसून येतो. हिंगणघाट तालुक्यात तुरळक वनक्षेत्र आहे. जिल्ह्यातील एकूण वनव्याप्त प्रदेशापैकी ६०% राखीव, ३७% असंरक्षित व ३% अवर्गीकृत वनक्षेत्र आहे. आर्वी व हिंगणी परिसरात उत्तम दर्जाच्या सागवानाची वने आढळतात. येथील जंगलात धावडा, सालई, तेंदू, मोवई या वनस्पतींचे प्रमाण जास्त असून त्यांशिवाय ऐन, वेल, कळंब, पळस, मोह, बेहडा इ. वनस्पतींबरोबरच कुरूड, घोनळ, मुशाम, मारवेल, शेळा (शेंडा) इ. प्रकारचे गवतही आढळते. येथील वनोत्पादनांमध्ये मुख्यत्वे साग, इमारती व जळाऊ लाकूड, बांबू, गवत, बिडी पत्ता, डिंक इत्यादींचा समावेश असतो. वनांच्या वाढीसाठी जिल्ह्यात अनेक वनविकास योजना राबविल्या जात आहेत.*

आकाराने लहान, विरळ व विखुरलेल्या वनक्षेत्रांमुळे येथे पशु पक्ष्यांचे वैविध्य नाही. नीलगाय, काळवीट, चौशिंगा, सांबर, चितळ, बिबळ्या, वाघ, अस्वल इ. मोठ्या प्राण्यांशिवाय ससा, तरस, लांडगा, रानडुक्कर, चिंकारा, भेकर इ. प्राणी आढळतात. बदके, इग्रेट, बक हे पाणपक्षी तसेच रानकोंबडे, तितर, कबुतरे, होले इ. पक्षी तुरळक दिसून येतात.

चौडे, मा. ल.

इतिहास : या प्रदेशातील इ. स. पू. १००० पूर्वीच्या वसतीविषयी फारशी माहिती ज्ञात नाही. वर्धा शहराच्या ईशान्येस आठ किमी. वर पवनार येथे नागपूर विद्यापीठाच्या पुरातत्त्वीय विभागाने १९६७ मध्ये उत्खनन केले. त्यात ताम्रपाषाणयुगीन संस्कृतीचे काही अवशेष मिळाले. त्यांवरून येथील लोक दगडाच्या हत्यारांबरोबरच काही प्रमाणात तांब्याची हत्यारे वापरीत असावेत आणि त्यांची वस्ती प्रामुख्याने नदीकाठी लहान खेड्यांतून होती. ते पशुपालन, शिकार व कृषीच्या प्राथमिक अवस्थेत असावेत. हे लोक उत्तरेकडून आलेल्या आर्य टोळ्यांपैकी असावेत, असा काही विद्वानांचा कयास आहे.

*सम्राट अशोक याच्या प्रस्तर लेखावरून हा प्रदेश मौर्य साम्राज्यात होता (कार. इ. स. पू. २७३-२३२). त्यानंतर शुंग काळात (इ. स. पू. १८७ - ७२) पुष्यमित्र शुंगाचा मुलगा अग्निमित्र याने वरदा (वर्धा) नदीच्या दोन्ही बाजू स्वतंत्र करून विदर्भाचे विभाजन केले आणि हा प्रदेश पूर्व विदर्भात अंतर्भूत करण्यात आला. शुंगांनंतर सातवाहनांची सत्ता होती. त्यावेळी शक-क्षत्रपांनी त्यावर स्वारी करून काही प्रदेश मिळविला. पवनी (पवनार) येथे अलीकडे सापडलेल्या स्तंभलेखनावरून सर्व विदर्भ रूपिअम्मा (भंडारा जिल्हा) या क्षत्रपाच्या आधिपत्याखाली आला. त्यावेळी गौतमीपुत्र सातकर्णी (कार. इ. स. ६२-६८) याने क्षत्रपांचा पराभव करून पुन्हा विदर्भावर सत्ता मिळविली. इ. स.

२५० च्या सुमारास वाकाटकांनी सातवाहनांकडून सत्ता घेतली. वाकाटक घराण्याच्या (इ. स. २७०-५२५) अंमलाखाली हा भूप्रदेश सु. २५५ वर्षे होता. पहिला प्रवरसेन (कार. २७०-३३०) याच्या मृत्यूनंतर त्याच्या विस्तृत साम्राज्याचे विभाजन होऊन चार शाखा झाल्या. त्यांपैकी ज्येष्ठ शाखेची राजधानी नागपूरजवळील नंदिवर्धन येथून वर्धा जिल्ह्यातील प्रवरपूर (पवनार) येथे हलविण्यात आली. प्रभावती-गुप्ताचे दोन ताम्रपट उपलब्ध असून त्यांपैकी एक वर्धा जिल्ह्यातील आहे. त्यात विद्यमान हिंगणघाट तालुक्यातील डंगुण खेड्यातील एका ब्राह्मणाला दान दिल्याचा उल्लेख आहे. यात चतुःसीमांचा उल्लेख असून वर्धा जिल्ह्यातील आसपासच्या अनेक विद्यमान गावांचे संदर्भ मिळतात.*

दुसऱ्या प्रवरसेनानेच प्रवरपूरची (पवनारची) स्थापना केली आणि तेथे प्रभावती-गुप्तासाठी रामचंद्राचे भव्य मंदिर बांधले. या मंदिराच्या सुशोभनासाठी खोदलेल्या शिल्पांचे काही नमुने धाम नदीकाठी केलेल्या संशोधन-उत्खननांत सापडले आहेत. प्रवरसेनानंतर त्याचा मुलगा नरेंद्रसेन प्रवरपूरच्या गादीवर आला. त्याच्या वेळी भवदत्तवर्मन या नल वंशातील राजाने विदर्भ पादाक्रांत केला तथापि नल राजांना या प्रदेशात फारसे स्थैर्य लाभले नाही. यानंतर या प्रदेशावर बादामीचे चालुक्य, त्यांचे मांडलिक राष्ट्रकूट आणि यादव यांचे आधिपत्य होते. यादवांनी विदर्भात अनेक मंदिरे बांधली आणि विद्वानांना आश्रय दिला. त्यांच्या कोरीव लेखांतून यासंबंधी माहिती मिळते. बोपदेव हा या काळातील प्रसिद्ध संस्कृत पंडित. तो वर्धा नदीच्या काठी असलेल्या सार्थ किंवा वेदपद या गावचा मूळ रहिवासी असावा. (यादव घराणे).

*यादव काळाच्या अखेरीस महाराष्ट्रावर उत्तरेकडून मुसलमानांची आक्रमणे झाली. कुल्बुद्दीन मुबारक शाह याने हरपालदेवला ठार मारून यादव साम्राज्य नष्ट केले (१३१८). तत्पूर्वीच या जिल्ह्यात वर्धाच्या पश्चिमेस शिरपूर या ठिकाणी गोंड राज्य स्थापन झाले होते (१२५०). हे चंद्रपूरचे गोंड राज्य सर्वांत भरभराटीस आले. गोंडसत्तेच्या अंमलाखाली हा प्रदेश असताना काही काळ मोगलांनी पवनार हे स्थान आपल्या विदर्भातील हालचालींचे लष्करी ठाणे केले होते. नागपूरकर भोसल्यांच्या वेळी या घराण्यातील रूपाजी व त्याचा पुतण्या परसोजी यांनी प्रारंभी छत्रपती राजाराम (कार. १६८९-१७००) यास हरप्रकारे मदत करून गोंडवन व वऱ्हाड प्रांतात अंमल बसविला. मोगलांच्या ऱ्हासानंतर वर्धा जिल्ह्याचा बराच भाग पुन्हा गोंड राजाकडे आला आणि आष्टी व आसपासचा प्रदेश निजामाच्या अखत्यारीत गेला. पहिला रघूजी भोसले (कार. १७३१-५५) याने गोंडवन राज्य खालसा करून गाविलगढ, नरनाळा व माणिकदुर्ग हे महत्त्वाचे किल्ले काबीज केले. पुढे पेशवाईच्या अस्तानंतर

(१८१८) नागपूर संस्थानात ईस्ट इंडिया कंपनीचा रेसिडेंट राहू लागला आणि त्यानंतर संस्थानात गादीसाठी अंतर्गत कलह झाला आणि इंग्रजांनी १८५४ मध्ये दत्तक वारसा नामंजूर करून नागपूर संस्थान खालसा केले. नागपूर राज्य इंग्रजांनी घेतल्यावर नागपूर जिल्ह्यातील हिंगणघाट, वर्धा व आर्वी हे तालुके बाजूला काढून १८६२ साली वर्धा या स्वतंत्र जिल्ह्याची स्थापना केली. सुरुवातीस पुलगाव येथे जिल्हा मुख्यालय होते पुढे ते पालकवाडी (वर्धा शहर) येथे हलविण्यात आले (१८६६) आणि वर्धा नदीवरून त्यास वर्धा जिल्हा हे नाव प्राप्त झाले. स्वातंत्र्यापर्यंत (१९४७) वर्धा जिल्हा ब्रिटिशांच्या अंमलाखाली होता. १९५६ च्या राज्यपुनर्रचनेनंतर हा जिल्हा मध्य प्रदेश राज्यातून मुंबई राज्यात व पुढे १ मे १९६० रोजी नवनिर्मित महाराष्ट्र राज्यात अंतर्भूत झाला.*
देशपांडे, सु. र.

आर्थिक स्थिती : जिल्ह्यातील बहुसंख्य लोक शेतीवर अवलंबून आहेत. जिल्ह्यातील एकूण ६,२९,००० हेक्टर भौगोलिक क्षेत्रापैकी लागवडीलायक क्षेत्र ७४%, कायम गावरान व इतर चराऊ जमीन यांखालील क्षेत्र ७%, शेतीला उपलब्ध नसलेले क्षेत्र ७% व जंगलाखालील क्षेत्र १२% होते (१९८८-८९). बहुतांश शेती पावसाच्या पाण्यावर अवलंबून आहे. खरीप व रब्बी अशी दोन्ही पिके घेण्यात येतात. कापूस, ज्वारी, मूग, तूर, जवस, तीळ, भुईमूग, ऊस, हळद, गहू, हरभरा, वाटाणा, मिरची ही पिके होतात. १९९०-९१ मध्ये तृणधान्याचे एकूण उत्पादन १.०२ लाख मे. टन, भुईमूग शेंग उत्पादन १८,१०० मे. टन, एकूण कडधान्ये उत्पादन ४६,२०० मे. टन आणि कापसाचे उत्पादन (सरकीविरहित गाठी) १,८१,३०० मे. टन झाले. मुख्य पीक ज्वारीचे असते. संकरित व जादा उत्पादन देणाऱ्या पिकांमध्ये प्रामुख्याने ज्वारी, तूर, गहू, कापूस, भुईमूग या पिकांचा समावेश होतो. संत्र्याचे पीक मुख्यतः कारंजा व आर्वी तालुक्यांत, तर केळीचे उत्पादन सेलू तालुक्यात घेतले जाते.

कोरडवाहू शेती विकासाच्या दृष्टीने शासनाने जिल्ह्यामध्ये सर्व तालुक्यांतील प्रत्येकी एक गाव आदर्श करण्यासाठी 'कृषी पंढरी' ही योजना सुरू केली आहे. एकात्मिक ग्रामीण विकास योजनांतर्गत शेतकऱ्यांना नवीन विहिरी बांधण्यासाठी, जुन्या विहिरींची दुरुस्ती, विहिरींवरील पंप खरेदी, सुधारित बियाणे, रासायनिक खते, कीटकनाशके, बैलजोडी, बैलगाडी विकत घेण्यासाठी अर्थसहाय्य देण्यात येते. यांशिवाय फलोत्पादन, कडधान्ये, तेलबिया उत्पादन विकास इ. कार्यक्रम राबविले जातात. आधुनिक शेतीचे तंत्र अवगत व्हावे, म्हणून शेतकऱ्यांना प्रशिक्षण देण्याची योजना सुरू करण्यात आली आहे. शेतकऱ्यांना चांगल्या प्रतीचे खत मिळावे व इंधनाची समस्या सुटावी म्हणून गोबर वायू संयंत्र विकास योजना राबविली जाते.

गांधीजींच्या तत्त्वप्रणालीवर आधारित वर्धा जिल्ह्याचा विकास करण्याच्या दृष्टीने कोणतेही कुटुंब दारिद्र्यरेषेखाली राहू नये, यासाठी पंचवार्षिक योजना आखण्यात आली आहे. या योजनेखाली रिक्षाचालकांना आर्थिक साहाय्य, छोट्या धंद्यांकरिता दुकानांचे गाळे, झाडू बनविणे व रस्त्यावरील चर्मकारांसाठी छोटे गाळे आदी योजना हाती घेण्यात आल्या आहेत.

शेतीला जोडधंदा म्हणून कमी भांडवलावर घरच्या घरी करता येण्यासारखा उद्योग म्हणजे रेशीम उद्योग होय. या उद्योगाचा विकास व्हावा, म्हणून खादी ग्रामोद्योग मंडळ प्रयत्न करीत आहे. वर्धा व त्याच्या परिसरातील खेड्यांत ह्या उद्योगाचा विस्तार करण्याच्या दृष्टीने तसेच हा उद्योग करू इच्छिणाऱ्या शेतकऱ्यांना रेशीम उद्योगाची शास्त्रीय माहिती, प्रशिक्षण व रेशीम उद्योगासंबंधी येणाऱ्या अडचणी सोडविण्याकरिता जमनालाल बजाज प्रतिष्ठान व शिधा मंडळ, वर्धा यांनी संयुक्तपणे पिंपरीच्या कृषी विज्ञान शाखेमार्फत, रेशीम कोष पैदास प्रकल्प सुरू केला आहे.

*लोक व समाजजीवन : महात्मा गांधी, आचार्य विनोबा भावे, जमनालाल बजाज यांच्या शिकवणीचा ठसा येथील लोकजीवनावर आहे. स्वातंत्र्यलढ्याच्या काळात सत्यशोधक चळवळ, बहुजन समाज आंदोलन, सत्यशोधक जलसे व मेळावे यांचा येथील सामाजिक जीवनावर बराच प्रभाव होता आणि त्यांचा जनजागृतीस मोठा हातभार लागला. त्यांच्या प्रेरणेने झालेला ग्रामोद्योगांचा विकास हे या जिल्ह्यातील ठळक वैशिष्ट्य मानता येईल. ग्रामोद्योग व शेती हीच येथील जनतेची प्रमुख जीवनसाधने आहेत. जिल्ह्यात फार मोठे कारखाने नसल्यामुळे येथील मोठ्या शहरांतही इतर जिल्ह्यांतील औद्योगिक शहरांच्या तुलनेत शांतता आढळते. नोकरी व व्यवसायांनिमित्त उत्तरेकडील तालुक्यांतील लोक नागपूर, अमरावती अथवा मुंबईकडे स्थलांतरित होत असल्याने या जिल्ह्यातील लोकसंख्या वाढीचे प्रमाण राज्यातील लोकसंख्या-वाढीच्या तुलनेत कमी असल्याचे दिसून येते. १९८१ च्या जनगणनेप्रमाणे जिल्ह्यातील एकूण ९,२६,६१८ लोकसंख्येपैकी ४,७५,६९६ पुरुष व ४,५०,९२२ स्त्रिया होत्या. तसेच ६,९५,१०८ लोक ग्रामीण भागांत, तर २,३१,५१० लोक नागरी भागांत रहात होते. याच वर्षी जिल्ह्यात ३६,४१२ लोक अनुसूचित जातींचे, तर १,४२,२४४ लोक अनुसूचित जमातींचे होते. जिल्ह्यातील लोकसंख्येची घनता दर चौ. किमी.स १४७ असून एकूण कामकऱ्यांपैकी ७३% लोक शेती व तिच्याशी निगडित उद्योगांमध्ये गुंतलेले आहेत. धार्मिक दृष्ट्या १९८१ साली जिल्ह्यात ७,५२,३९३ हिंदू १,२९,०२१ बौद्ध ३७,३६८ मुसलमान ५,४८२ जैन १,३६८ ख्रिस्ती ५६३ शीख ३३१ इतर धर्मीय व ९३ लोक धर्म न सांगितलेले होते. जिल्ह्यात ब्राह्मण, मराठा, तेली

वगैरेंशेवाय कुणबी, कोष्टी, गोवारी, धनगर, गवळी, कोलाम, गोंड, परधान, पारधी, भोई, सिंधी इ. जाति जमातींचे तसेच इतर धर्मपंथीय लोक राहतात.*

जिल्ह्यातील बहुतेक गावे नद्या अथवा नाले यांच्या काठांवर वसलेली असून विदर्भातील अन्य जिल्ह्यांतील घरांप्रमाणेच येथील घरांची बांधणी आहे. खेड्यांतील शेतकऱ्यांची घरे मातीची किंवा कच्च्या विटांची, कौलारू अथवा धाब्याची असतात. काही गावांत जुने वाडे, विशेषतः आर्वीमध्ये, अद्याप दिसून येतात. उष्णतेपासून संरक्षणाच्या दृष्टीने घरांना पत्र्याऐवजी कौले व ओसरी असते. शहरांतील श्रीमंतांची घरे मात्र आधुनिक सुखसोयींनी युक्त आहेत. येथील लोकांच्या पोशाखात व बोलण्यात खास वऱ्हाडी छटा जाणवते. जुन्या वळणाचे लोक डोक्याला पगडी (आता फारशी दिसत नाही), फेटा अथवा दुपट्टा वापरतात. बंडी वापरण्याची पद्धतही जुनीच आहे. घराबाहेर जाताना बोडके जाणे पूर्वी अशुभ मानीत परंतु उष्णता व थंडीपासून रक्षण व्हावे हा त्यामागील हेतू असावा. जेवताना मात्र शिरस्त्राण हमखास काढून ठेवणे शिष्टाचाराचे मानतात. अलीकडील पोशाखात मात्र बरेच परिवर्तन झालेले दिसते. शेतकरी सर्वसाधारणपणे धोतर, सदरा व खांद्यावर उपरण्यासारखे वस्त्र आणि डोक्याला टोपी वापरतात. जुन्या वळणाच्या स्त्रिया नऊवारी लुगडे व चोळी वापरतात, तर शहरी भागांत मात्र वेगवेगळी फॅशन दिसून येते.

जिल्ह्यात मराठी भाषिकांची संख्या सर्वांत जास्त असून (८६.६४%) त्याखालोखाल हिंदी भाषिक आहेत (६.५५%). वर्ध्याची बोली भाषा वऱ्हाडी व नागपुरी यांच्या मिश्रणाने बनलेली आहे. यांशिवाय उर्दू, गुजराती, तेलुगू, पंजाबी, सिंधी, इंग्लिश या भाषा थोड्याफार प्रमाणात प्रचलित आहेत. बंजारी, भिली किंवा भिलोडी, गोंडी, गोरखली किंवा नेपाली, हलबी, खानदेशी, कोलामी, कोकणी, कोरकू, कोया इ. स्थानिक भाषा अल्प प्रमाणात बोलल्या जातात.

*येथील बहुसंख्य हिंदू वारकरी संप्रदायाचे असून पंढरपूरचा विठ्ठल हे त्यांचे आराध्यदैवत आहे. त्याखालोखाल महानुभाव पंथीयांची संख्या जास्त असून इतर पंथीय अल्प आहेत. वर्धा जिल्ह्याची संतपरंपराही मोठी आहे. हिंदू व मुसलमान या दोहोंना पूज्य असणारे आर्वीतील आद्य संत तेलंगराय, संत मायबाई, आडकुजी महाराज, योगी अवघडनाथ, झामसिंग महाराज, पारडीचे नगाजी महाराज, अनंतदास महाराज इ. थोर व्यक्तींचे या जिल्ह्यातील कार्य उल्लेखनीय आहे. साहित्य व वैचारिक क्षेत्रांतही या जिल्ह्याने महत्त्वाचे कार्य केले आहे. सामाजिक व वैचारिक लेखनांत म. गांधी, आचार्य विनोबा भावे, आचार्य काका कालेलकर, बाळकोबा भावे इ. लेखकांचे येथील कार्य खूप मोलाचे आहे. विनोबाजींची गीताई येथेच तयार झाली. पवनार आश्रमाच्या

विद्यमाने 'परमधाम प्रकाशना'तर्फे या लेखकांचे विविध वैचारिक साहित्य प्रकाशित झाले. विदर्भ साहित्य संघाचे सत्ताविसावे (२५ व २६ नोव्हेंबर, १९६७) व अठ्ठाविसावे (१४ व १५ फेब्रुवारी १९७०) साहित्य संमेलन अनुक्रमे वर्धा व आर्वी येथे भरविण्यात आले होते. मराठी साहित्य महामंडळाच्या विद्यमाने भरणारे अठ्ठेचाळिसावे साहित्य संमेलन वर्धाला ११ ते १३ मे १९६८ या काळात संपन्न झाले. सर्व प्रकारच्या साहित्याबरोबरच संगीत, शिल्पकला व चित्रकला या क्षेत्रांतही वर्धा जिल्ह्याने मोठ्या कलाकारांना घडविले आहे.*

महत्त्वाची स्थळे : वर्धा जिल्ह्यात पारंपरिक अर्थाने प्रेक्षणीय स्थळे कमी आहेत. परंतु वर्धा, सेवाग्राम, पवनार, आर्वी यांसारख्या पुरातत्त्वीय अथवा प्रेरणास्थळांना भेट देण्यासाठी अनेक देशी-विदेशी पर्यटक येथे मोठ्या संख्येने येतात. वर्धा शहर या जिल्ह्याच्या मुख्य ठिकाणाला म. गांधी, जमनालाल बजाज यांच्यामुळे राजकीय व ऐतिहासिक महत्त्व प्राप्त झाले. शहरातील आणि जवळपासच्या गांधीवादी संस्था, मगन संग्रहालय, लक्ष्मीनारायण व गीताई मंदिर ही पर्यटकांची प्रमुख आकर्षणे आहेत. वर्धा रेल्वेस्थानकाजवळच राष्ट्रभाषा प्रचार समितीचे कार्यालय आहे.

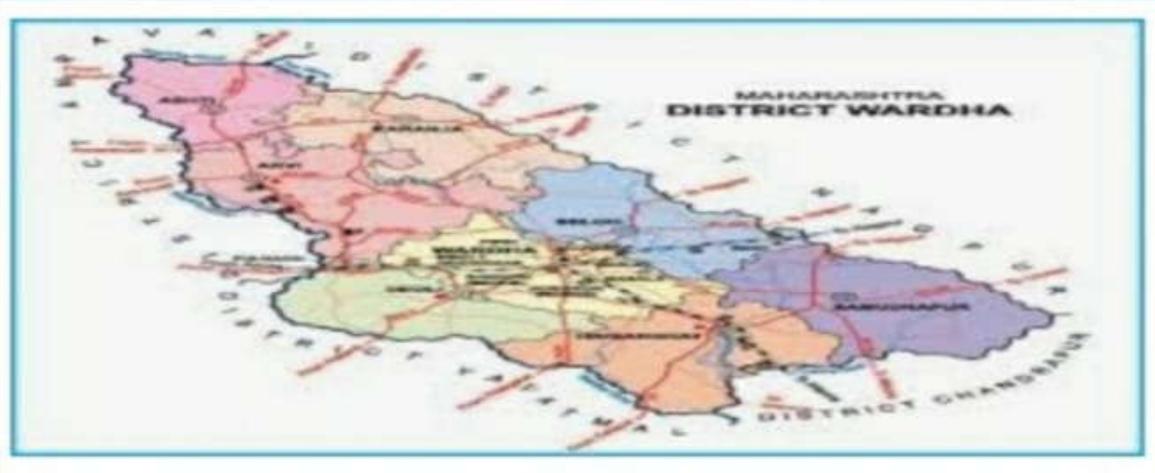
हिंणघाट (लोक. ५९,०७५-१९८१) हे वर्धा शहराच्या दक्षिणेस ३३.५ किमी.वर असून पूर्वीपासून कापूस उत्पादक प्रदेशातील शहर म्हणून त्याला महत्त्व आहे. येथील बनी जातीचा कापूस लँकाशरला पाठविला जात असे. सुंदर शिल्पकाम केलेले मल्हारी-मार्तंडाचे जुने मंदिर (१७९२-१८०५), विदर्भातील जैन मंदिरांपैकी महत्त्वाचे धार्मिक स्थळ म्हणून प्रसिद्ध असलेले येथील जैन मंदिर, सुंदर बागा आणि काचकामा यांसाठी हे शहर प्रसिद्ध आहे. संत गाडगे महाराजांच्या स्मरणार्थ मार्गशीर्षमध्ये येथे मोठी यात्रा भरते. शहरात दोन दर्गे व तीन मशिदी असून येथे मोठा उरूसही भरतो. आर्वी (३१,११९) हे 'संतांची आर्वी' म्हणून प्रसिद्ध असलेले शहर वर्धाच्या वायव्येस ५४.७५ किमी. वर असून कापसाची बाजारपेठ म्हणून विख्यात आहे. राष्ट्रीय चळवळीत या शहराचा मोठा वाटा होता. शहरात राम, कृष्ण, लक्ष्मीनारायण यांची सुंदर मंदिरे असून संत मायबाईचा मठ आहे. आष्टी (८,०५०) हे वर्धाच्या उत्तरेला ७८.८६ किमी. वर असून पीर वजित या मुसलमान अवलियाची येथील कबर प्रसिद्ध आहे. दरवर्षी तेथे मोठा उरूस भरतो. हिंदूही याचे भक्त आहेत.

*'छोडो भारतआंदोलना'त या गावात मोठी रणधुमाळी झाली होती. पवनार (७,०८७) हे पुरातन गाव वर्धाच्या ईशान्येस ९ किमी.वर धाम नदीकाठी वसलेले असून वाकाटक राजा दुसरा प्रवरसेन याची प्रवरपूर राजधानी हीच असावी, असे तज्ञांचे एक मत आहे. रोमन साम्राज्याशी पवनारचे (प्रवरपूरचे) व्यापारी संबंध असावेत, असे म्हटले जाते. तेथे अनेक पुरातत्त्वीय उत्खनने झाली आहेत. १९३७ पासून मात्र हे प्रेरणास्थान म्हणून प्रसिद्ध झाले. आचार्य

विनोबार्जींनी स्थापन केलेला 'परमधाम आश्रम' (पूर्वीचा जमनालाल बजाज यांचा लाल बंगला), म. गांधीस्तंभ व छत्री ही येथील महत्त्वाची स्थाने आहेत.

⇒ सेवाग्राम (३,५६४) म्हणजेच पूर्वीचे सेगाव. वर्ध्यापासून ५ किमी. वर असलेले हे गाव म. गांधींच्या वास्तव्याने पुण्यस्थळ बनले. येथील आदिनिवास, बापू व बा कुटी, आखरी निवास, महादेव कुटी ही पर्यटकांची प्रमुख श्रद्धास्थळे व आकर्षणे आहेत. या शहरांशिवाय अलिपूरचे संत वली यांची कबर, आंजीचा किल्ला, देवळी येथील मंदिरे व डिसेंबर महिन्यातील यात्रा, जंगलव्याप्त प्रदेशातील निसर्गसुंदर ढगा हे गाव व तेथील स्वयंभू महादेवमंदिर, हिंदु-मुस्लिमांना पवित्र असलेली गिरडमधील ख्वाजा फरिद बाबांची समाधी, पारडीचे मुरलीधर मंदिर, गारपीट हे रम्य वनग्राम व तेथील वन्य पशु-पक्ष्यांचे अभयारण्य, बोरीचे धरण व अभयारण्य ही जिल्ह्यातील प्रमुख आकर्षणे आहेत.*

स्रोत: मराठी विश्वकोश, चौडे, मा. ल.

पुस्तके का वाचली पाहिजेत ?

.....

चि. सुमित ठाकरे

बी. ए. भाग-२

.....

पुस्तके का वाचली पाहिजेत ?

पुस्तकांनी काय शिकवले?

वाचात तर वाचाला!

*तुमच्याकडे दहा रुपये असतील तर आठ रुपये खर्च करून त्या खर्चासाठी ठेवा. उरलेल्या दोन रुपयांपैकी एक रुपयाच गुलाबाचं फुल घ्या आणि एक रुपयाचं पुस्तक घ्या अशी एक म्हण आहे. का जगाचाचं ते गुलाबाकडे पाहून कळेल आणि कसं जगाचाचं ते पुस्तक शिकवेल. *

*पुस्तके अत्यंत मोलाची आहेत. त्यात मराठी साहित्य ही तर न संपणारी दोस्त आहे. जिविकी जास्त मुटाला तितकी ती वाढत जाते. एक जानेधुरी तरी पुन्हा पुन्हा वाचली तर प्रत्येक जीविका अर्ध नव्याने वळते. आपण मराठी माणसे खरोखर नशीबवान, आपल्याला जसा धोर इतिहास लाभला तशी साहित्याची मोठी परंपराही लाभली. *

*मी पुस्तके वाचायला सुखात केली तेव्हा काय वाचायचं हे ठरवत नव्हतं. सार्वजनिक वाचनालयात जे समोर येईल ते वाचत गेलो आणि हळूहळू मराठी साहित्याचा मोठा खजिना हाती गवसला. सुरुवात झाली होती पॅपिरीयानावाच्या पुस्तकापासून. *

*हेन्री थॉरीय नावाचा एका फ्रेंच गुन्हेगाराने हे पुस्तक लिहिलं. हेन्रीला गुन्हेगारी जगात पॅपिरीयाना नावाने ओळखत असत. तो फार मोठा गुन्हेगार नव्हता. पण त्याच्यावर खुनाचा खोटा आक आला आणि त्याला फ्रेंच गिगानामधील कुप्रसिद्ध जेलमध्ये घाडण्यात आला. तिथे त्याला कठोर कारावासा भोगावा लागला. *

*आपल्यावर खोटा आक टाकण्यापासून धाड शिकवायच्या त्यासाठी जेलमधून पाळायच आणि पुन्हा ज्ञानाला जायचं हे त्याने ठरवले. त्याचा प्रवास सोपा नव्हता. तरीही अत्यंत विद्व, धाडसाच्या बद्दाम तो पळाला. ही सगळी कथा त्याने स्वतः लिहिली आणि रवींद्र गुप्त हांनी ती मराठीत आणली. ह्या पुस्तकाने शिकवतं की जीवनात केवढी अडथळी येऊ शकतात आणि त्याला तोंड धाडणाला सहस, दुर्दैव आत्मविश्वास ह्यांनी गरल असते. संघर्ष ह्या दर पावलाला घेत असतो आणि त्याला तोंड देत विट्टीने लढायचं असतं. *

*साहस आणि दुर्दैव आत्मविश्वासाचा विषय निघतो तेव्हा सावरकरांचं 'माझी जन्मठेप' पुस्तक विस्तृत वाचनी आहे. सावरकरांना दोन जन्मठेपेची शिक्षा सुनावण्यात आल्या. एक जन्मठेप होतो २५ वर्षांची. * इंग्लिश सावरकर ५० वर्षांतच जेलमधून बाहेर येणार होते. घोड्याखत लिखत बाहेर येण्याची शक्यता नव्हती. तरीही शिक्षा ऐकून ते डगमगले नाहीत. त्यांनी ब्रिटिश सरकारला ऐकवले. तुम्ही पण काळ भारतात राहू शकणार नाही. त्यामुळे माझी शिक्षा लवकर संपेल. इतका दुर्दैव आत्मविश्वास फक्त तेंच दाखवू शकतात. *

*अंजमनच्या सेल्युलर कारागृहात गेल्यावर त्यांची कठोर बारीची पाठ पडली. शारीरिक-मानसिक पातळणा सुरुवात झाली. दिनेल्या

भांड्यात संडास व्हावी तसे, स्वतःचा बोटवडीन लठ्ठवंक केव्हास ताचा बस कुत राही. इतकी च्यावर प्रतिकूल असुनही ते हिंदुस्तानच्या स्वातंत्र्याचं झण पाहून होते. जगामा आपल्यावर संकटे येऊ शकतात आणि आपण त्यावर मात करू शकतो हे शिकायचं असत तर माझी जन्मठेप वाढायला हवं. इतिहासकारांनी ते भंगले त्या तुलनेत आपल्या वाचाला तर व्हाही प्रतिकूल परिस्थिती आली तर तो व्हाहीच नाही हे जाणवू लागले. *

*जाणता शिकवणाच्या पुस्तकांची अनेक उदाहणे आहेत. त्यातील मी वाचलेलं एक आहे-डेव्हेंट! गंध राहणान हा जर्मन टॅरिफि होला. * त्याची विविधग्रंथे नेमणूक झाली होती. हिटलरसाठी तो तडत असताना त्याच्या बहितांना माझी सैनिकांनी असुरव घडवले. मजून त्याने सैन्य सोडण्याचे ठरवले. बर्मेनीला जळून बाईला भेटायचं त्याचं स्वप्न होते. पण त्याचा प्रवास सोपा नव्हता. सैन्यातून पळल्यामुळे त्याला का केले काळ शक्य होते. तरीही तो जर्मन आणि त्याचे दोस असलेल्या इटालियन सैन्याला झुकांड्या देत पळत राहिला आणि अखेर मजूनच्या मृगाले ब्रिटिशांच्या तळाठी सापडला. ब्रिटिशांच्या कैदेत असताना तो इस्त्रिय शिकला आणि त्याने हे पुस्तक लिहिलं. *

*विजय देवसिंगे अनेक पुस्तकांचे अनुवाद केले. त्यापैकी वरीय पुस्तके माहसुवर आयांत आहेत. ही सगळी पुस्तके आपल्याला पाठव करायला जवळ करतात. रवींद्र गुप्तंरानी अनुवादित केलेल्या 'मलर टियर्स' पुस्तकाबाबती अजबतून उल्लेख करायला हवा. *

*'एक विमान दुर्गम पर्वतामध्ये कोसळले आणि त्यात विजय यक्षिनेच्या प्रवासांनी जगण्यासाठी ती घडपट केली ती ह्या पुस्तकात दिली आहे. ह्या प्रवासाची बर्बाद घडायला शकता शिकत देवण्यासाठी पंरलेल्या सड्यादयांचे मास कापून घ्यालं. अखेरीस त्यांचा बोध लागला आणि त्यांची मुख्य झाली. *

*'जॉन वॉशिंग्टन अजयस आल्यामुळे आत्महत्या करवीची घटने त्यांनी कान्याचा टोकचा प्रयत्न केला असतो हे जाणून घेण्यासाठी हे पुस्तक जबर वाचाय. ही सत्यकथा आपल्याला अत्यंत प्रतिकूल परिस्थितीही जगण्याची प्रेरणा देते. जगण्यासाठी अनेकांची कधी घडपट घालते हे जाणून घ्यायचं तर मला निमतून पाहिजे' *

*'हे पुस्तकाची वाचाय. 'परिभाषे काही ब्रिटिश सैनिकांच्या बंदी बनवले होते. ह्या सैनिकांनी पळून जाण्यासाठी जे प्रयत्न घेतले केले ते ह्या पुस्तकाचा विषय आहे. *

*'फेदेरु पल्लव्यावर हे सैनिक रथियापातून भारतापर्यंत पाहत आले. रूथे ब्रिटिशांची सत्ता होती. भारतात आल्यावर ब्रिटिश जाणत्यांना पुन्हा ईंग्लंडला पाठवतात हे ओळखून त्यांनी अत्यंत गंध देण्यातून उभास तापस राहून करून भारतापर्यंत पाहत प्रवास केला. भारताच्या सीमेवर ते ब्रिटिश सैन्याकडे आले आणि त्यांना

ईंग्लंडला पाठवण्यात आले. त्यांना मिळवण्यासाठी माणूस प्रतोंनी बौधाय उतर होते, कंठम अडवले पार कळते हे वा पुस्तकातून शिकता येते. आपल्याला मिळालेले स्वातंत्र्य किती बहुमूल्य आहे ते कळते. तसेच एक सैनिक देवासाठी किती झुट असतो तेही कळते. *

*'भारतमधेही अनेक बॉरिक्वा लिहिल्या गेल्या. 'तंडन्या आशीष' हे पुस्तक त्यापैकी एक आहे. *

*'जंगल्या काळात विदर्भात राहणाऱ्या राधाबाई दत्तसे ही विद्या दारिद्र्य भोगत होती. * 'मुनीचं योग्य कला अथवा झालं होतं. ती दुसरा विवाह करून इंग्लंडला राहण्या गेली. *

*'दुर्दैवाने दुसऱ्या पतीचेही निधन झाले. पुन्हा दारिद्र्य आले. इस्त्रिय पाषा घेत नव्हती. ती अशिक्षित होती. तरीही इंग्लंडमध्ये राहून जिं साकारव घालली आणि तंथममध्ये पार जगली शिकत घेतल्या. *

*'पु.त. देशपांडे, अर्धे, लवकरच वक्रण तंडन्या गेले की तिच्या खातावळीत सत असत. अर्धेनी तर तिचे बौद्धक कवताना घटने की त्यांच्यामुळे तंडन्या महामृत्युचा पण वयात पाहिजे. हे पुस्तक वाचकाला आशावादी बनवते. संघर्ष कल्याची देखा देते. कितीही संकटे आली तरी का करून संकटे दूर करता येतात, पण मिळवता येते हे वा पुस्तकातून शिकता येते. *

*'काही मुलेही जगण्यात शिकवतात तर काही मुलेही का जाणवत हे शिकवतात. जीवनातील विस्मयीकडे पाहून हाता बंधे हे पु.त. देशपांडेचं पुस्तके शिकवतात आणि कां देवकुलस हाता बंधे हाच जीवनातील मोठ अर्थ आहे हे वा पुस्तकातून कळते. *

*'बदलणे घालते तर चौकटीचं टोपे घालून विद्येक जेवतात पालता आणि ताखां सय घालते तर लोभनिपुल बॉरिनि घडवतात ह्या त्याच विमोद अनेक र्वे जलतनी ती अनुभवी सा ठरली. * 'अज्ञान असली' साबरी साजय सगळ्यांचे प्रतिबंध आहे. साधवं जग्याची पुस्तकेही अशीच हासवतात. द.ना. मिशस्तार, रंथे मनी पाबोई पुस्तके कायपूज करतात. शं.स. नये, व.पु. काळे हांठ्या कायमपुन वृष काही सांगून लातात. बॉरिनेस माझुकर आणि रवींद्र सिने ह्यांचे ललित लेख तर पार लयनेस करतात. माझुकरांनी त्यांचा साबावे बुनसदर लले केले आहे आणि सिनेनी स्वतः केलेल्या पदरिनेस विस्तु लेखन केले आहे. हे लेखन आपल्याला असमय पाडणाला प्रतु करता. जीव नवृबाकूत वृष काही पाडतच असे. जाणव आपला हांठ्या समस्य, रंथेचं रंथे कावूत साहस ह्या अनेक घाडणाला ह्या हे त्यांची पुस्तके शिकवतात. *

*'कथा, रचिक्वा अनेक शयानुस व्यक्त होतात. * 'पण कविते मोकळा थयदपुन वृष मंडा अर्ध सांगून जाते. काव्यात, ससतानसता कवी क्वाची हे मंथ काव्यावकरं'चा वा तयावर वा तयावरून का

थेदया वडयपुन शिकता येते. * 'पड्यावरकाने लिहिले आहे. *

*'पण कोसानी चिदून वेडून जगलय ही माली' *

*'अज्ञान मलां डेपुन साबरी इतला कायपूजलाती' *

*'पुण्या विद्या पालवली बघरी देवू सरते' *

*'पण कान्या' *

*'पण कायपूजस वरता रंथे कळते. *

*'आज जगतान अनेक बसना सोसते. प्रसंगी मराठी डेपुन केले. तरीही बडकायस लिहितान की जगणाला श्रीकृष्ण कुलमचे पिपत पावकन कन्ये मला तसे हे लिहिली लयात आहे. आपल्या अनेक जगणालक प्रसंग घडवता ह्या आशावात मनाला वृष उभाची देते. आपल्या मनाला उभाची देण्यासाठी अजयची एक गंध आपल्या कळते ती वृषाचे पुढात व्यक्तीने अथवा पारिणी उभं राहण. पुढाताने मुळात ही दिता ती मोठ्या संकटांवर मात करता येते. कुमुदाबाबरी क्वा' कविते हेच शिकवते. *

*'कुमुदाबाबरी तया एक विद्याची आज आहे. त्याचा पडत कळते कवी विद्यापुनने त्याच तर उधस झाले आहे. ती घेत आणि सुमते. *

*'जीवसतत आ का मला?' - कवसात आता कोणी. *

*'कवनें होतं कवनेनेने, कवसाकती कवी. *

*'कृष्ण ससला मंडा हाता वेलत कवी पळुन' *

*'आभाळ पळुणी आली, वेनी पडवतात वडुन. *

*'त्याचा घरात घुसत घाणी शिकते, पण त्या पाण्यात मड न देवता तो त्याला गंधमाई मृगाले आणि पुढे लंगू लागतो. *

*'माईदेवकीण घोरैसाकती वार भिडता नचली. *

*'नोकळ्या हाती जळत कळी, कपलां माड वचली. *

*'भित खली, वृष विद्यानी, होतं नव्हतं नेने. *

*'प्रसद मजून कायपुनारती काही घोरै ठेवने. *

*'कारमाशाली घेतलं तो तर आता लळां आहे' *

*'पडकी भित बंधतो आहे, विडलयात काडतो आहे' *

*'कुमुदाबाबरी त्याला मडत मजून काही भैसे देण्याच विचार केला. पण त्याने ते नाकारले. *

*'कुमुदाबाबरी लिहिले. *

*'विद्याकडे हात बालाच हाता हाता उठला' *

*'भैसे नकोत मर, जण एकटेसा घडता. *

*'भौदून पडला संसार तो मोडला नाही कण' *

*'काठोरतो होत डेपु, फक्त लड मण! *

*'पुणस झालेत ह्या विद्याची वृष मनी आहे. * 'त्यात भैसे नकोत. * 'पण सांकांड वृष हाच आहे. सगली पडतीस हात देणून फक्त लड मणने इतकीच त्याची इत्हा आहे! *

*'कुमुदाबाबरी ही कविते अनेकांच्या समयात राहिली ती फक्त ह्या असलेल्या वीर्यासाठी. *

*'मराठी पुस्तकांची ही साक्षित आहे. ही पुस्तके आपल्या कड देतात. वृष पाडीकती हात देणून लड मणत

आलं. तिथे त्याला कठोर कारावासा भोगावा लागला. *

*'आपल्यावर खोटा आक टाकण्यापासून धाड शिकवायच्या त्यासाठी जेलमधून पाळायच आणि पुन्हा ज्ञानाला जायचं हे त्याने ठरवले. त्याचा प्रवास सोपा नव्हता. तरीही अत्यंत विद्व, धाडसाच्या बद्दाम तो पळाला. ही सगळी कथा त्याने स्वतः लिहिली आणि रवींद्र गुप्त हांनी ती मराठीत आणली. ह्या पुस्तकाने शिकवतं की जीवनात केवढी अडथळी येऊ शकतात आणि त्याला तोंड धाडणाला सहस, दुर्दैव आत्मविश्वास ह्यांनी गरल असते. संघर्ष ह्या दर पावलाला घेत असतो आणि त्याला तोंड देत विट्टीने लढायचं असतं. *

*साहस आणि दुर्दैव आत्मविश्वासाचा विषय निघतो तेव्हा सावरकरांचं 'माझी जन्मठेप' पुस्तक विस्तृत वाचनी आहे. सावरकरांना दोन जन्मठेपेची शिक्षा सुनावण्यात आल्या. एक जन्मठेप होतो २५ वर्षांची. * इंग्लिश सावरकर ५० वर्षांतच जेलमधून बाहेर येणार होते. घोड्याखत लिखत बाहेर येण्याची शक्यता नव्हती. तरीही शिक्षा ऐकून ते डगमगले नाहीत. त्यांनी ब्रिटिश सरकारला ऐकवले. तुम्ही पण काळ भारतात राहू शकणार नाही. त्यामुळे माझी शिक्षा लवकर संपेल. इतका दुर्दैव आत्मविश्वास फक्त तेंच दाखवू शकतात. *

*अंजमनच्या सेल्युलर कारागृहात गेल्यावर त्यांची कठोर बारीची पाठ पडली. शारीरिक-मानसिक पातळणा सुरुवात झाली. दिनेल्या

भांड्यात संडास व्हावी तसे, स्वतःचा बोटवडीन लठ्ठवंक केव्हास ताचा बस कुत राही. इतकी च्यावर प्रतिकूल असुनही ते हिंदुस्तानच्या स्वातंत्र्याचं झण पाहून होते. जगामा आपल्यावर संकटे येऊ शकतात आणि आपण त्यावर मात करू शकतो हे शिकायचं असत तर माझी जन्मठेप वाढायला हवं. इतिहासकारांनी ते भंगले त्या तुलनेत आपल्या वाचाला तर व्हाही प्रतिकूल परिस्थिती आली तर तो व्हाहीच नाही हे जाणवू लागले. *

*जाणता शिकवणाच्या पुस्तकांची अनेक उदाहणे आहेत. त्यातील मी वाचलेलं एक आहे-डेव्हेंट! गंध राहणान हा जर्मन टॅरिफि होला. * त्याची विविधग्रंथे नेमणूक झाली होती. हिटलरसाठी तो तडत असताना त्याच्या बहितांना माझी सैनिकांनी असुरव घडवले. मजून त्याने सैन्य सोडण्याचे ठरवले. बर्मेनीला जळून बाईला भेटायचं त्याचं स्वप्न होते. पण त्याचा प्रवास सोपा नव्हता. सैन्यातून पळल्यामुळे त्याला का केले काळ शक्य होते. तरीही तो जर्मन आणि त्याचे दोस असलेल्या इटालियन सैन्याला झुकांड्या देत पळत राहिला आणि अखेर मजूनच्या मृगाले ब्रिटिशांच्या तळाठी सापडला. ब्रिटिशांच्या कैदेत असताना तो इस्त्रिय शिकला आणि त्याने हे पुस्तक लिहिलं. *

*विजय देवसिंगे अनेक पुस्तकांचे अनुवाद केले. त्यापैकी वरीय पुस्तके माहसुवर आयांत आहेत. ही सगळी पुस्तके आपल्याला पाठव करायला जवळ करतात. रवींद्र गुप्तंरानी अनुवादित केलेल्या 'मलर टियर्स' पुस्तकाबाबती अजबतून उल्लेख करायला हवा. *

*'एक विमान दुर्गम पर्वतामध्ये कोसळले आणि त्यात विजय यक्षिनेच्या प्रवासांनी जगण्यासाठी ती घडपट केली ती ह्या पुस्तकात दिली आहे. ह्या प्रवासाची बर्बाद घडायला शकता शिकत देवण्यासाठी पंरलेल्या सड्यादयांचे मास कापून घ्यालं. अखेरीस त्यांचा बोध लागला आणि त्यांची मुख्य झाली. *

*'जॉन वॉशिंग्टन अजयस आल्यामुळे आत्महत्या करवीची घटने त्यांनी कान्याचा टोकचा प्रयत्न केला असतो हे जाणून घेण्यासाठी हे पुस्तक जबर वाचाय. ही सत्यकथा आपल्याला अत्यंत प्रतिकूल परिस्थितीही जगण्याची प्रेरणा देते. जगण्यासाठी अनेकांची कधी घडपट घालते हे जाणून घ्यायचं तर मला निमतून पाहिजे' *

*'हे पुस्तकाची वाचाय. 'परिभाषे काही ब्रिटिश सैनिकांच्या बंदी बनवले होते. ह्या सैनिकांनी पळून जाण्यासाठी जे प्रयत्न घेतले केले ते ह्या पुस्तकाचा विषय आहे. *

*'फेदेरु पल्लव्यावर हे सैनिक रथियापातून भारतापर्यंत पाहत आले. रूथे ब्रिटिशांची सत्ता होती. भारतात आल्यावर ब्रिटिश जाणत्यांना पुन्हा ईंग्लंडला पाठवतात हे ओळखून त्यांनी अत्यंत गंध देण्यातून उभास तापस राहून करून भारतापर्यंत पाहत प्रवास केला. भारताच्या सीमेवर ते ब्रिटिश सैन्याकडे आले आणि त्यांना

ईंग्लंडला पाठवण्यात आले. त्यांना मिळवण्यासाठी माणूस प्रतोंनी बौधाय उतर होते, कंठम अडवले पार कळते हे वा पुस्तकातून शिकता येते. आपल्याला मिळालेले स्वातंत्र्य किती बहुमूल्य आहे ते कळते. तसेच एक सैनिक देवासाठी किती झुट असतो तेही कळते. *

*'भारतमधेही अनेक बॉरिक्वा लिहिल्या गेल्या. 'तंडन्या आशीष' हे पुस्तक त्यापैकी एक आहे. *

*'जंगल्या काळात विदर्भात राहणाऱ्या राधाबाई दत्तसे ही विद्या दारिद्र्य भोगत होती. * 'मुनीचं योग्य कला अथवा झालं होतं. ती दुसरा विवाह करून इंग्लंडला राहण्या गेली. *

*'दुर्दैवाने दुसऱ्या पतीचेही निधन झाले. पुन्हा दारिद्र्य आले. इस्त्रिय पाषा घेत नव्हती. ती अशिक्षित होती. तरीही इंग्लंडमध्ये राहून जिं साकारव घालली आणि तंथममध्ये पार जगली शिकत घेतल्या. *

*'पु.त. देशपांडे, अर्धे, लवकरच वक्रण तंडन्या गेले की तिच्या खातावळीत सत असत. अर्धेनी तर तिचे बौद्धक कवताना घटने की त्यांच्यामुळे तंडन्या महामृत्युचा पण वयात पाहिजे. हे पुस्तक वाचकाला आशावादी बनवते. संघर्ष कल्याची देखा देते. कितीही संकटे आली तरी का करून संकटे दूर करता येतात, पण मिळवता येते हे वा पुस्तकातून शिकता येते. *

*'काही मुलेही जगण्यात शिकवतात तर काही मुलेही का जाणवत हे शिकवतात. जीवनातील विस्मयीकडे पाहून हाता बंधे हे पु.त. देशपांडेचं पुस्तके शिकवतात आणि कां देवकुलस हाता बंधे हाच जीवनातील मोठ अर्थ आहे हे वा पुस्तकातून कळते. *

*'बदलणे घालते तर चौकटीचं टोपे घालून विद्येक जेवतात पालता आणि ताखां सय घालते तर लोभनिपुल बॉरिनि घडवतात ह्या त्याच विमोद अनेक र्वे जलतनी ती अनुभवी सा ठरली. * 'अज्ञान असली' साबरी साजय सगळ्यांचे प्रतिबंध आहे. साधवं जग्याची पुस्तकेही अशीच हासवतात. द.ना. मिशस्तार, रंथे मनी पाबोई पुस्तके कायपूज करतात. शं.स. नये, व.पु. काळे हांठ्या कायमपुन वृष काही सांगून लातात. बॉरिनेस माझुकर आणि रवींद्र सिने ह्यांचे ललित लेख तर पार लयनेस करतात. माझुकरांनी त्यांचा साबावे बुनसदर लले केले आहे आणि सिनेनी स्वतः केलेल्या पदरिनेस विस्तु लेखन केले आहे. हे लेखन आपल्याला असमय पाडणाला प्रतु करता. जीव नवृबाकूत वृष काही पाडतच असे. जाणव आपला हांठ्या समस्य, रंथेचं रंथे कावूत साहस ह्या अनेक घाडणाला ह्या हे त्यांची पुस्तके शिकवतात. *

*'कथा, रचिक्वा अनेक शयानुस व्यक्त होतात. * 'पण कविते मोकळा थयदपुन वृष मंडा अर्ध सांगून जाते. काव्यात, ससतानसता कवी क्वाची हे मंथ काव्यावकरं'चा वा तयावर वा तयावरून का

मानव शरिर अदभुत आहे.

.....

अनिकेत पंधराम

बी. ए. भाग-२

.....

मानव शरिर अदभुत आहे.

मजबुत फुफ्फुस

आपलं फुफ्फुस दररोज २० लाख लिटर हवेला फिल्टर करते. आपल्याला याचा अंदाज पण नाही येत. जर फुफ्फुसाला खेचुन लांब केल तर तो टेनिस कोर्टचा एक हिस्सा पुर्ण व्यापुन टाकेल.

अशी कोणतीही फॅक्टरी नाही

आपले शरिर दर सेकंदाला २५ करोड नविन सेल बनवते. दररोज २०० अब्जा पेक्षा जास्त रक्त कोषिकांचे उत्पादन होते. सतत शरिरात २५०० अब्ज रक्त कोषिका असतात. रक्ताच्या एका रेंबात २५ करोड कोषिका असतात.

लाखो किलोमीटर चा प्रवास

मानवाचे रक्त शरिरात दररोज १९२००० किलोमीटर चा प्रवास करत असते. आपल्या शरिरात साधारण पणे ५.६ लीटर रक्त असते. जे दर २० सेकंदाला एकवेळा संपुर्ण शरिराचे भ्रमण करतो.

धडधड

तंदुरुस्त व्यक्तीचं हृदय दररोज १००००० वेळा घडकतं. वर्ष भरता ३० करोड पेक्षा जास्त वेळा धडकतं. हृदयचं पम्पिंग चा दाब एवढा जास्त असतो कीरक्ताची चिळकांडी ३० फुट वर उडू शकतो.

सर्व कॅमेरे आणि दृषिण निष्फळ

मानवाचे डोळे एक करोड रंगाना ओळखुन लहानातला लहान फरक ओळखु शकतात. अजुन पर्यंत जगात अशी कोणतीही मशीन नाही जी यांच्या बरोबर स्पर्धा करू शकेल.

नाकात एअर कंडीशनर

आपल्या नाकात नैसर्गिक एअर कंडीशनर आहे. जी थंड हवेला गरम आणि गरम हवेला थंड करुन फुफ्फुसात पाठवते.

ताशी ४०० कि.मी. ची गती

चेतनातंत्र शरीराच्या बाकी हिश्यात तासाला ४०० कि.मी. गतीने तडक उपयुक्त सुचनाचं प्रसारण करतं. मानवाच्या मेंदुत १०० अब्ज पेक्षा जास्त नर्व सेल्स आहेत.

जबरदस्त मिश्रण

शरिरात ७० % पाणी आहे. या शिवाय मोठ्या प्रमाणात कार्बन, जस्त, कोबाल्ट, केल्शियम, मेग्नेशियम, फॉस्फेट, निकल आणि सिलिकोन आहे.

अजब शिक

शिकताना बाहेर येणारी हवेची गती प्रती ताशी १६६ ते ३०० कि.मी. पर्यंत असु शकते. उघड्या डोळ्यांनी शिकणे निव्वळ अशक्यच आहे.

बेक्टेरियाचे गोदाम

मानवाच्या शरिराच्या १० % बजन हे त्याच्या शरिरात असलेल्या बेक्टेरियाचे असते. एक चौरस इंच त्वचे मध्ये सुमारे ३.२ कोटी बेक्टेरीया असतात.

विचित्र विश्व

डोळ्याचा विकास लहान पणीच पुर्ण झालेला असतो. नंतर त्याचा विकास होत नाही. पण नाक, कानाचा विकास संपुर्ण जीवन पर्यंत चालूच राहतो. कान लाखो आवाजाचे फरक जाणु शकतो. कान १००० ते ५०००० हर्टज आवाजाना ओळखु शकतो.

जेवणाचे गणित

व्यक्ती सागान्य सेत्या जेवणासाठी ५ वर्षांचा वेळ खर्ची करतो. जीवनपर्यंत आपण आपल्या वजनाच्या ७००० पट जेवण खालेल असते.

वेस गळण्याचा त्रास

एका तंदुरुस्त माणसाच्या डोक्यातले 80 केस दररोज गळतात.

स्वप्नाची दुनिया

बाळ जगात येण्या आधी पासुनच आईच्या गर्भाशयातच स्वप्न पाहायला सुरु करतो. वसंत ऋतुमध्ये बाळाचा विकास वेगाने होतो.

झोपेचे महत्व

झोपे दरम्यान माणसाची उर्जा वाढते. मेंदु महत्वपुर्ण माहिती गोळा करतो. शरिराला आराम मिळते आणि डागडुजीचे (रिपेरिंग) काम पण होते. झोपे दरम्यान शरिराच्या विकाससाठीचे गरजु होर्मोन्स मुक्त होतात.

लेव्हा तुमच्या किमती शरीराचे कमी मुल्यांकन करू नका.

दातांची काळजी घ्या

मानवी दात दगडा सारखे मजबुत असतात, पण शरिराचे अन्य भाग स्वताची काळजी स्वताच घेतात, तसे दात आजारी पडल्यावर स्वताची सुधारण करण्यासाठी सक्षम नसतात.

होंडांतली लाव

मानवाच्या होंडात दररोज १.७ लिटर लाव बनते. लाव भोजन पाचन करण्यास मदत करते. जीभेत असलेली १०००० पेक्षा जास्त स्वार ग्रंथीना ओली ठेवते.

पाचण्या झपकणे

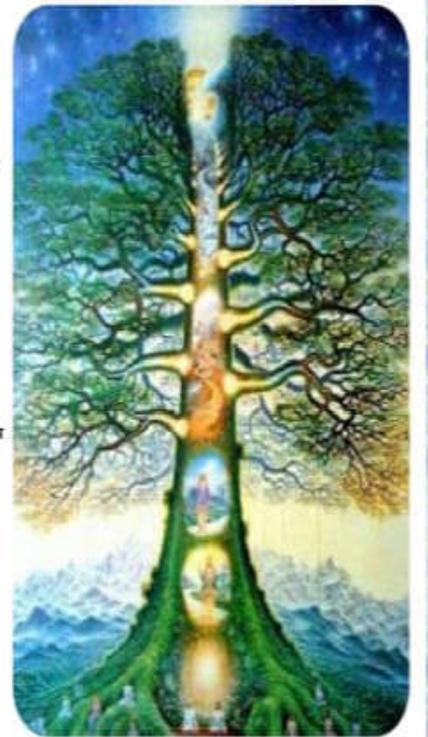
बैज्ञानिक सुद्धा मानतात की पाचण्या झपकण्यास क्वचित निघतो पाचणे डोळ्यांच्या दृष्टीन फारच फरक जाणवतो.

नखांची कनाल

अंगठ्याचे नख सर्वात डबु वाढते आणि मधल्या बोट्याचे नख सर्वात वेगाने वाढते.

दाटीचे केस

पुरुषांच्या दाटीचे केस सर्वात वेगाने वाढतात. जर कोणी व्यक्ती संपुर्ण जीवन दाटी नाही करत तर ती ३० फुट लांब होईल.

साधनेतील पंचमकार रहस्य

.....

वैभव शिरपूरकर

बी. ए. भाग-३

.....

साधनेतील पंचमकार रहस्य

कोणत्या ही साधने च्या अंतिम लक्ष्य पर्यंत पोचण्यासाठी साधकांची आवश्यक तितकी तयारी पाहिजे साधने ची व्याख्या ला जरा अंतरंगत प्रवेश करून समजून घेणे अत्यावश्यक आहे अन्यथा साधकाची मती भ्रष्ट होण्याची संभावना असते

!!मद्य मांसच मीन च मुद्रा मैथुन भेदच !मकार पंचक प्राहरयोगीनां मुक्तीदायकम्!!

अर्थात मद्य ,मांस ,मिन , मुद्रा , आणि मैथुनहे पंचमकार साधना मध्ये सफलता व मुक्ती देणारे आहे

ऋषी मुनींनी साधनेचे निर्देश द्विअर्धी भाषे मध्ये दिले आहे त्याचा अयोग्य साधक लाभ घेऊ शकत नाही .साधक आपल्या प्रकृती अनुसार आपल्या वृत्ती ,मती अनुसार प्रयोग करेल हे प्राचीन ऋषी मुनी जाणून होते. प्रकृती मध्ये सत्व ,रज,तमा ते तत्व आहे .व्यक्ती मधील तमोगुन रजोगुण,सत्वगुण हे त्यांचे खाद्य अखाद्य सद्विवेक बुद्धीवर असते

मद्य

सामान्यतः याचा अर्थ मदिरा ,दारू असा आहे परंतु अध्यात्मिक दृष्टी अनुसार कुंडलिनी जागृत करून ब्रह्मरन्ध्र ग्रंथी पासून जो रस प्रवाहित होतो त्या सुधारसाला प्राशन करणे म्हणजे मद्यपान आहे , मद्यपान याच अर्थ असा होत नाही की साधकाने इष्ट आराध्य ला मदिरा चा नेवेद्य दाखवून स्वतः मदिरा प्राशन करणे

!!ब्रह्मस्थान सरोजपात्र लसीता ब्रह्मांड तृप्तीप्रदा! या शुभ्रशुकला सुधा विगृहीता सा पाद योग्यासुरा!!

आसुरी वृत्ती चे साधक वरील श्लोकातील कोडे समजू शकत नाही म्हणून ते त्यांचा उपासनेत मदिरेला स्थान देतात

मांस

सामान्यतः साधक अज्ञानात स्वतःलाच काम ,क्रोध,लोभ ,मोह या कारणे मुळे भक्षण करून टाकतात.ज्ञानाच्या तलवारीने युद्ध करून काम क्रोध लोभ मोह याना जिंकून याचा बळी आराध्य च्या चरणांवर अर्पण करणे आवश्यक आहे पण अज्ञानामुळे साधक पशुवली चा नेवेद्य आराध्य देवतेला दाखवतात ,काम क्रोध लोभ मोह याना साधकाने पशु स्वरूप मानावे, आपल्या तप साधनेत या पशु चा बळी देणे आवश्यक आहे ,आपल्या दुष्कर्म चा आपल्या उपास्य ला बळी देणे म्हणजे मांसाहार आहे

!! *पुण्यापुण्य पशुहत्या ज्ञान खड्गौन योगचित!परे लयं नयेत चित्तम मांसाशी स निगद्यते!!*

मीन मीन

मीन ला ज्ञानाचा पर्याय मंदलत नेले आहे .ज्याला नियंत्रण म्हणजे मीन भिळत तो उपास्य पर्यंत पोहोचला समजा,साधने च्या द्वारा वर ट्रेष,मद,मान,,दंभ,ईर्ष्या,पिशुन(तुंगली खोर) या सहा देवींचा अत्यंत कडक पहारा आहे,या सिद्धी पर्यंत पोहचण्या साठी साधकाला धाम्बवतात बाधा आणतात, ज्यांच्या जवळ ज्ञान व वैराग्य रुपी जाळ आहे तोच विद्यारुपी अग्नी मध्ये हे सर्व दहन करू शकतो

!!अहंकारो दम्भो मद पिशुनतामस्तर द्विष्टः!

धडेतान मीनां वै विषय हरजातन विद्यस्तान !पचन सद विद्याम्नो नियमित कृतीधिचर कृतीः!!

काही विद्वान तर श्वास प्रश्वास स्वरुपी दोन मासेळ्यांना प्राणायाम क्रियेद्वारे साधून कुंडलिनी जागृत करणाऱ्या क्रियेला मत्स्य भक्षण सांगतात ,काही साधक सुख दुःख समान आहे अशा भावनेला मत्स्य साधना मानतात चालाच रीत "स्थितप्रज्ञ" साधना म्हणते

मुद्रा

मुद्रा म्हणजे भाव ,साधना मध्ये आशा ,तृष्णा , घृणा, मान,लज्जा,कोप,मिटा या सर्व मुळे तपोबल नष्ट होते वरीत सर्व दोषापासून जो साधक वाचतो तो नक्कीच सिद्धीप्रद होतो त्याचे आराध्य दैवत पण दर्शन देते

!!आशा तृष्णा जुगुप्स भय विषय घृणा, मान लज्जा प्रकोपाः !ब्रह्मान्नावष्टमुद्राः पर सुकृतीजनः पच्यमानः समनतात!

काही साधक कुंडलिनी जागृती च्या अवस्थेमध्ये पाहण्याच्या रसा ला मुद्रा म्हणतात

मैथुन

याचा तात्विक अर्थ म्हणजे इष्ट ,आराध्य शी एकरूप होणे असा आहे ,ही स्थिती प्राप्त होणे ईश्वरीय गुण प्रकट होतात, साधक- उपास्य देवता यांच्य मधील भेद निटवणे म्हणजे मैथुन आहे , साधक व उपास्य देवता एकरूप होजे म्हणजे मैथुन आहे असा साधकाची सुर्व चन्द्र नाडी ,सुषुम्ना नाडीत प्रवेश करून सहरबदल, ब्रह्मरन्ध्र मध्ये स्थित परमात्मा शी एकरूप होऊन दिव्यतेज प्रदान करतात ,असे साधकाला बघता क्षणी बघणारे मंत्रमुग्ध होऊन जातात

!!या नाडी सुझ्न रूप्य परमपरात सेवनीया सुषुम्ना! साकांतलिनिनाई न मनुज रमणी वारयोपित!!
कुर्याचचंद्रार्क योगे युगादन्ते मैथुनम नेव यौने !योगीन्द्रो विश्र्ववर्ध सुखमयभवने सां परिषयजयनीत्याम!!

वर्तमान स्थितीत जो साधक साधने ची परिव्रता समजत नाही व साधने मध्ये मद्य ,मांस , मुद्रानिमान आणि मैथुन चा उपयोग करून भौतिक सुखाची आस्था ठेवून असाध्य यत्ने मध्ये अडळतात अर्थाकांश तर अनयुधी होऊन मृत्यु चा द्वारात जातात

पवित्रतेने केलेल्या साधनेची सकराल्मक ऊर्जा मिळते अपवित्रतेने केलेल्या साधनेची नकराल्मक ऊर्जा मिळते

यश

.....

भूषण कदम
बी. ए. भाग-२

.....

यश

Best Motivation

ससा आणि कासवाच्या शर्यतीत ससा झोपून राहिल्याने हरला. कासव जिंकले पण सशाला शांत बसवेना. आपल्यात वेगाने पळण्याची क्षमता अधिक असूनही निव्वळ झोपल्यामुळे आपण हरलो हे त्याच्या लक्षात आले. पराभवाचा हा सल संपविण्यासाठी त्याने कासवापुढे पुन्हा शर्यतीचा प्रस्ताव ठेवला. विजयाच्या आनंदात आपण जिकू शकतो, यावर विश्वास बसलेल्या कासवाने होकार भरला. शर्यत पुन्हा सुरू झाली. यावेळी सशाने चूक केली नाही. तो थांबला नाही. झोपला नाही. परिणामी, वेगवान ससा शर्यत जिंकला. हळू चालणारे कासव हरले.

पण एकदा विजयाचीच चाखलेलं कासव हार पत्करायला तयार नव्हतं. कासव पुन्हा सशाकडे गेलं. म्हणालं, 'मी तुझा ऐकलं. आता तू माझे ऐक. आपण पुन्हा शर्यत लावू! ससा हसला आणि म्हणाला,

'एकदा माझ्या चुकीमुळे हरलो. पुनःपुन्हा मी ती चूक कशी करेन?' पण तुझी हरण्याचीच इच्छा असेल तर लावू पुन्हा शर्यत! सशाचा होकार मिळाला तसं कासव म्हणालं, 'पण यावेळी शर्यतीचा मार्ग मी ठरवणार!' स्वतःच्या

वेगची आणि कासवाच्या धिम्बा गतीची खात्री असलेल्या सशाने त्यालाही होकार भरला.

शर्यतीचा मार्ग कासवाने ठरवला. शर्यत पुन्हा सुरू झाली ससा चूक करणार नव्हता. तो वेगात पळत राहिला. कासव मार्गे राहिलं पण पळता पळता अचानक ससा थंबकला. जागेवर थांबला. *पुढे आडवी नदी वाहत होती.* कासवाने बरोबर मार्ग काढला होता. सशाला पोहोता येत नव्हतं. ससा तिथेच थांबून राहिला. हळूहळू येणारं कासव तिथे पोहोचलं. त्याने सशाकडे सस्मित पाहिलं आणि नदीत उडी मारून पलीकडच्या काठावर पोहोत पोहोचलही. शर्यत कासवाने जिंकली. *सशाच्या वेगक्षमतेवर कासवाने स्वतःच्या बुद्धिभरतेने मात दिली.* हरलेला ससा विचार करत राहिला. आपल्याला पोहोता येत नाही, म्हणून आपण हरलो, हे त्याच्या लक्षात आलं. तो विचार करून पुन्हा कासवाकडे गेला.

म्हणाला,

*'मित्रा, आपण आजपासून शर्यत नाही लावायची. आजपासून एक झगडचं. जिथे जमीन असेल तिथे मी तुला पाठीवर घेईन. जिथे नदी आडवी येईल तिथे

तू मला पाठीवर घे. दोघे मिळून आपण असे पुढे जात राहिलो, तर सर्वात पुढे आपण दोघेच असू!*

प्रत्येकात साऱ्या गोष्टी अथवा गुण कधीच नसतात. मात्र प्रत्येकात काहीना काही गुण असतोच. जे आपल्यात नाही ते इतरांकडे असू शकते. जे इतरांकडे नाही ते आपल्याकडे असू शकतं.

अशा एकमेकांच्या गुणांचा वापर करीत आपल्याला उणेपणा भरून काढता येतो. सर्वोत्तम यश गाठता येतं.

एकमेकांना पराभूत करण्यात शक्ती खर्ची घालण्यापेक्षा एकमेकांच्या शक्तीच्या बळावर बलाढ्य काही करता येतं.

दैन्यक्तिक मोठेपणाच्या अभिताषेपर्यी निव्वळ दुसऱ्याच्या चुका काढण्यापेक्षा, त्यांच्यातील चुकांकडे दुर्लक्ष करून त्यांच्यातील उत्तम गुण हेरून त्यांचा वापर करून घेणं, ही खरी यशस्वी क्रियाशीलता!

उपयोगी पहणारी मागसं मिळवणं आणि आपण कोणाच्या उपयोगी प्रवृत्त शकतो ते पाहून त्याला मदत करणं या सहकार्यभावनेच्या जोरावरच मोठमोठी कार्य सिद्धीस नेली जातात.

अहो! लोककडे स्तब्धपणे बघतो, त्या जगना सवत जगणारां! स्वोपेक्षित नसतं. काहीकडे गरी बसते, मा घेणं मिशोकसलत नसतं. अहो! कडे संशयकलत बसते, मा मिशोकसलत नसते. मिशोकसलत असे, त नेकदसना सते.

शर्यतेची लयाकडे ने अहे नसला ससा गुणच घेणं वर करीत सशेकामने पुढे वणे झालेच केव लक्षणवृत्तिके!

एव मिळवत असेत त अणे गुण आणि पुर्व मफस केव हे शर नहतवत!

अन्नपूर्णा

.....

प्रविण कदरे

बी. ए. भाग-१

.....

अन्नपूर्णा

ताटावरून उठविणे, उठणे, ताट फेकून देणे हे अत्यंत वाईट असते.

माणसाच्या हातून कळत नकळत काही चुका होत असतात, पण त्यांचे परिणाम मात्र त्रासदायक असतात.

घरोघरी आढळणारी एक मोठी चूक म्हणजे अन्नाचा अपमान.

एखादा माणूस जेवायला बसलेला असतो तेवढ्यात घरात किरकिर सुरू होते. पती-पत्नी, मुले किंवा कुणीतरी पाहुण्यापैकी अचानक नको ते विषय काढतात. शब्दाला शब्द वाढत जातात. भांडणे सुरू होतात व कुणीतरी रागाने जेवणावरून उठून जातो. अन्न तसेच राहते.

अन्नाचा म्हणजे अन्नपूर्णेचा अपमान होतो. नंतर घराण्याला उतरती कळा लागते.

■ घरचा कर्ता पुरुष अथवा स्त्री जेवायला बसले असताना त्यांना घरातील कोणत्याही अडचणी सांगू नका. त्यांना शांतपणाने चार घास खाऊ द्या.

■ शत्रू जरी काही खात-पीत असेल, जेवत असेल तर त्याला सुखाने खाऊ द्या. काहीही बोलू नका.

■ *अन्नावरून रागाने उठणारी व्यक्ती अथवा त्याला तसे करण्यास भाग पाडणारा कुणीही असो, दोघांनाही अन्नाचा शाप लागतो.*

■ *एखाद्याचा तोंडाचा घास काढून घेणे हे शापाला आमंत्रण देते.*

■ मतभेद वगैरे असतील तर नंतरही त्यावर बोलता येते, पण समोर अन्न असताना चुकूनही तोंडातून अपशब्द काढू नयेत. तसेच कुणाला कोणता सल्लाही देऊ नये.

■ घर असो वा हॉटेल, लग्न, मुंजीचा कार्यक्रम अथवा कोणताही समारंभ असो, लोकांनी शांत मनाने जेवण केले तरच तो आशीर्वाद ठरतो व रागारागात कसे तरी चार घास पोटात ढळल्यास तो अन्नपूर्णेचा अपमान होतो व वेळ येताच त्याचे अनिष्ट परिणाम जाणवू लागतात.

■ यासाठी जेवण्यापूर्वी ताटाभोवती पाणी फिरवून चित्रावळी काढली जाते व काही शिते ज्ञात अन्नात जीवासाठी काढून ठेवण्यासाठी प्रथा आहे.

■ मंगलकार्याच्यावेळी ताटाभोवती रांगोळी काढली जाते.

■ अन्नपूर्णा देवी प्रसन्न राहावी. संपूर्ण कुटुंबाचे रक्षण व्हावे, घर धनधान्याने भरलेले असावे, सर्वांची भरभराट व्हावी हा त्या मागील हेतू असतो.

■ अन्न शिजविणारी अथवा वाढणारी किंवा हॉटलात सप्लाय करणारे हातात अन्न असताना असणारी कोणतीही व्यक्ती असो त्यांचे चांगले, वाईट विचार हातात धरलेल्या अन्नात उतरतात त्यासाठी मन शांत नसताना अथवा राग, रुसवे तसेच मन प्रक्षुब्ध असेल तर शक्यतो खाणे-पिणे करू नये.

मनुष्यप्राणी रावतो पोटासाठी पण ते अन्न जर तुम्ही शांतपणे खात नसाल तर त्या रावण्याचा उपयोग काय अन्नाच्या नासाडीने अन्नपूर्णेचा अपमान होत असेल तर त्याचे अनेक दोष निर्माण होतात व ते पुढे त्रासदायक ठरतात. हे दोष दूर व्हावेत यासाठी पंचमहायज्ञ रोज करावा

■ ज्योतिषशास्त्रात सांगितलेले आहे. 'अतिथी देवो भव' ही म्हणही त्यासाठीचा वापरतात.

कावळे, चिमण्या, कबुतरे, कुत्री, मांजरे, गायी व इतर मुक्या प्राण्यांना खाऊ घातल्यास आपल्या कमाईला ऊर्जितावस्था येते. ज्यावेळी संकट येतात त्यावेळी कुणाच्या तरी रूपाने देव आपले रक्षण करीत असतो.

■ अपघात होत नाहीत व झालाच तरी त्यातून सहीसलामत सुटका होते. अन्नदान केल्याने अनेक दोष नष्ट होतात, राहती वास्तूही शांत राहते. स्वतःची अध्यात्मिक शक्तीही वाढते.

वृद्धाश्रम...

.....

**कु. प्रगती पाल
बी. ए. भाग-३**

.....

प्रसंग एक...

दिवाळीचा सण असतो...संध्याकाळची वेळ असते...वृद्धाश्रमाच्या गच्चीत एक आज्ञी कोपन्यात बसून मुळमुळ रडत असतात...कोणीतरी त्यांना विचारत 'आज्जी काय झालं?...का रडता सणासुदीला?...'
'वाही नाही रे, चकलीची आठवण झाली...यावर्षी घरून चकली आली नाही ना...' आज्ञी रडवेल्या स्वराने म्हणते...

चकली हे निमित्त असते खरं कारण वेगळं असतं...दर दिवाळीला आज्ञीचा मुलगा फराळाचे घेऊन आईला भेटायला वृद्धाश्रमात येत असतो...पण आज दिवाळी असूनही तो काही फिरकत नाही...त्याच्या आठवणीने आज्ञी कासावीस झालेली असते आणि गच्चीत रडत बसलेली असते...आसवांची आतिषबाजी आज्ञीच्या चेहऱ्यावर फुलत असते...आठवणींच्या सुरसुरीने चकलींचे मनचक्र गरकन फिरत असते...दूर कोठेतरी आज्ञीचा मुलगा आपली दिवाळी साजरा करत असतो...

प्रसंग दोन...

तो आपल्या आईला सोडवायला वृद्धाश्रमात येतो...आईची बॅग घेऊन तिला वृद्धाश्रमात सोडतो...त्याच्या चेहऱ्यावर प्रचंड मानसिक तणाव दिसत असतो...त्याची हतबलता, विवशता चेहऱ्यावर स्पष्टपणे झळकत असते...त्याच्या मनाची पडझट त्याच्या देहबोलीतून दिसत असते...त्याची

बायको गाडीतच बसून रहाते...गाडीत त्यांचा लहान मुलगा त्याच्या मम्माला विचारतो...

'मम्मा! आपण आज्ञीला पेथे का सोडतोय?...त्याच्या घा भ्रशाने त्याची मम्मा वेतागून ओरडते...

'तुला काय करावयात फालतुच्या चौकशा?...गपचूप बसून रहा...'

तो आईला वृद्धाश्रमात सोडतो आणि जड पायलांनी गाडीत घेऊन स्तब्ध बसतो...आणि काही वेळाने निघतो...आईला वृद्धाश्रमात सोडून ते कुटुंब निघून जात...त्या लहान मुलाला वृद्धाश्रमाचा पत्ता लहानपणीच माहीत झालेला असतो...

प्रसंग तीन...

एक त्रिकोणी स्टावरक लावलेल्या गाडीत तो आपल्या वडिलांना घेऊन वृद्धाश्रमात येतो...सुटबुटात असलेला हा उद्योगपती घास्तावीस करत असतो...माझ्या वडिलांना फारसं काही लागत नाही...त्यांच्या काही फारशा मागण्या नसतात...ते केवळ एक बंधू जेवण करून राहू शकतात त्यामुळे तुम्ही मला पत्रास टक्के सुट द्या' अशी त्यांची मागणी होती...ऑफिसचे लोक त्या व्यावहारिक हुशार व्यावसायिकाला समजावून सांगतात की हे असं काही चालत नाही तुम्हाला पूर्ण महिन्याचे पैसे द्यावे लागतील...शेवटी आईलाजाने तो पैसे भरतो आणि आपल्या वडिलांना तिकडे सोडून जराही मागे न बघता

निघून जातो...

तुम्हाला सांगू का किती पैसे लागत होते ते?...केवळ पाच हजार...आणि त्यात त्याला पत्रास टक्के सुट हवी होती, कारण का तर बडीत एक बंधू जेवतात...त्या स्टावरच्या गाडीच्या लोभोची चकळी जरा फिकी पडलेली असते... प्रसंग चार...

वृद्धाश्रमाच्या दारात एक गाडी घेऊन थांबते...एक माणूस आपल्या आईला घेऊन खाली उतरतो...तिच्या सामानाची बॅग घेतो आणि आईला घेऊन वृद्धाश्रमाच्या ऑफिसमध्ये पोहोचतो...आधी बोलाणी झाली असल्याने आता फक्त कागदपत्राचे सोंपस्कार बाकी असतं...तो ते पूर्ण करतो...आईला तिथेच सोडून तो गाडी जायला बघतो...त्याचे मन सैरभैर झालेले असते...डोब्यात विचारांचे काहूर माजलेले असतं...त्याचे पाय जड अन मंद झालेले असतात...कसाबसा तो आपल्या कारपर्यंत पोहोचतो...गाडीच्या सीटवर स्वतःला झोळून देतो...काही वेळ रात बसतो...जरा वेळ जातो...आता गाडीला स्टॉपर मारून निघणार तेव्हाच पुन्हा गाडीच्या खाली उतरतो आणि वेगाने पुन्हा वृद्धाश्रमाच्या ऑफिसमध्ये पोहोचतो...तिथे त्याची आई मनुन होऊन बसलेली असते...आई त्याच्याकडे पहाते...तिच्या आसवांच्या डोळ्यात चाटण चकाकत...आणि तो एखाद्या लहान मुलासारखा आवेगाने आईला धट्ट मिठी मारतो...' मला

नाही ठेवायचे माझ्या आईला पेथे...मी माझ्या आईशिवाय नाही राहू शकतं, मी तिला परत घेऊन जातोय...' तो ठामपणे निश्चयाने म्हणतो...आणि सगळी कागदपत्रे रीत करून तो आपल्या आईला घेऊन परत जातो...आईला मिठीत घेऊन वृद्धाश्रमाच्या बाहेर पडताना त्याच्या चेहऱ्यावरचा निरुद्धी भाव बरंच काही सांगत असतो... प्रसंग पाच...

एक असाव शिक्षाने श्रीमंत माणूस आपल्या वडिलांना वृद्धाश्रमात सोडून जातो...महिन्याचे पैसे भरण्याचे कबुल करतो...महिन्या दोन महिन्यांचे पैसेही भरतो आणि मग गायब होतो...कधी फोन उचलत नाही तर कधी फोन कट करू लागतो...दोन तीन महिने अशीच जातात...मग त्याला सरकारी नोंदीस जाते आणि लगेचच दुसऱ्याच दिवशी वृद्धाश्रमात हजर होतो...निर्लज्जपणे नको नको ती कारणे देऊन पैसे भरतो आणि पुढचे भरापचेही वकन देतो...आणि निधिकारपणे वडिलांना न भेटता निघून जातो...दरवाजातून किलकिल्या भरल्या डोळ्यांनी दुरून त्याला बघणारे त्याचे बडीत काय बरं विचार करत असतील...हाच का तो ज्याला आपण अंगाबाह्यर खेळवला?...त्याला गाकसात झेपावताना आपण त्याला सावरला...?' प्रसंग सहा...

वृद्धाश्रमाच्या दारातच एक बसोबुट अत्यंत हलाखीच्या

अवस्थेत नुकताच पोहोचलेला असतो...चेहऱ्यावरून तेज उमेदीच्या काळात काहीतरी मोठं नक्कीच केला असणार एवढी जाणीव करून देते...जरा चौकशी केल्यावर नाव समजते आणि हतनाम गार पडतात...होळे खिंधर होतं...एक दिग्गज व्यक्तिमत्त्व ज्यांनी एक काळ गाकबना, किरकोळ पुरस्कार मिळवले, किरकोळ टीव्ही वॉनेट तर झळकले, अनेक मुलाखती झाल्या, चित्रपटात नाव झालं...प्रत्यक्ष बाळागोहरे गोबळकारांनी त्यांची जेन वरून विचारपूस केली अशी कसती भाव केवळ थोर बसून अय्ययस अरस्येत एवून होते...आणी विष्णुसाठे त्यांना उठताही येईना...बघण्या नसत तसाच थरथरत्या हाताने तोंडापाशी नेम्याचा प्रयत्न केला पण सांडला, तेव्हाच ते पाहून खोर्षीतून पाहून आते आणि त्यांना व्यथित पाणी पावते...शिली गोडी भाषा बसत त्यांच्याकडे, अखेर ऐक्य असले पण नाव एक स्नासभर पाणी विष्णुसाठे पगवलां आणि ते ही वृद्धाश्रमात...

प्रसंग सात...

एक आज्ञी आज्ञीचा...आज्ञीचा नवटीच्या घरात तर आज्ञी पाच वर्षे मागे...दोघेही बंधूशकट, स्वतःच स्वतः सगळं करणारे...त्यांना चार मुलं...पण इश हा की आई बडितांना मानव्यसं कोणी?...कदा त्याला स्वतःची काही ना काही सनसणी आणि अडकण...आई बडितांना देऊन घेण्यात लक्ष्मणता आणि त्यासाठी जनेव

तीन तासात आज्ञी आपला प्राण सोडतात...बहुदा आज्ञीचा केवटच भेटापच होतं म्हणून आज्ञीचा प्राण मुठीत ठेऊन होत्या...आजोबांना डोळा भरून पाहिलं आणि आज्ञीने प्राण सोडले होते...आजोबांना काही चुकत नाही, तोंडबुट शब्द फुटत नाही... 'अरे गेस्सली रे ती...' आजोबा आर्त जावतात आसतं करतात...त्यांचा वसा कोरडा पडतो...आज्ञीच्या निष्पाण देहचा हात हातात धरून आजोबा अडकणः गोठून जातात...कितीतरी वेळ ते आज्ञीच्या चेहऱ्याकडे एकटक बघत नुसतेच बसून राहतात...त्यांच्याकडे बघवत नाही...त्याच्या डोळ्यात अश्रुती नसतात...एका पुतळ्यासारखे ते सतय बसून राहतात...पुढचे सोंपस्कार पार पडते आणि पुढच्या सहा महिन्यांत आजोबा आपला देह ठेवतात...

असा असंघळ कडण्या...किती सिद्धाच...?? तुनच्याकडे काहीही असु द्यात कितीही असु द्यात त्याची किंमत रोवटी शून्य असते...मी घाब आहे आणि त्यांय आहे हे सगळं पाण्याच्या बुडबुड्यासारखे असतं...आज आहे तो क्षण सांभाळा...प्रत्येक क्षणाचा अंमल घ्या... आई वडील वैभव आहेत, ती खरी श्रीमंती आहे ती सांभाळा...प्रत्येकाच्या आयुष्यात हे चुकं नसतं... मड्यासारखे सगळं असूनही या बाबतीत केवळ व्यपल्लव असतात...

कारण...शेवटी आतून पालटून एक महीना प्रत्येकने सांभाळाचं असा मध्यम मार्ग निघतो...आई बडिलांची पटाफुट केली जाते...आई एकाकडे तर वडील एकाकडे...पुन्हा पुढच्या महिन्यात अजून दुसऱ्याकडे...आठ महिने हे चक चालतं...या आठ महिन्यात भेटापच तर सोडा आज्ञी आजोबांचे एकमेकांशी सारं खेनवर दोतचं पण होत नाही...आज्ञी आजोबा एकमेकांना घेऊन आता आठ महिने झालेले असतात...या आठ महिन्यात चारही मुलं वेतागतात...आई बडितांना सांभाळण्याला कोणीच तयार होत नाही...शेवटी त्यांची स्वामी वृद्धाश्रमात कल्याचा निर्णय होतो...एक दिवस वेळ ठरते...आज्ञी आजोबा दोघेही एकाच दिवशी वृद्धाश्रमात येतात...मुलं त्यांना सोडून निघून जातात...वाच लक्ष आठ महिन्यांनी आज्ञी आजोबा एकमेकांना बघत असतात...वृद्धाश्रमात येण्याचा दुःखा पेक्षा एकमेकांना बघत त्यांना झालेला आनंद चोऱ्यावर स्पर्शपणे दिसत असतो...एकमेकांना बघून दोघेही हरबून जातात...त्यांच्या चेहऱ्यावरचा सुखद आनंद लपत नाही...वृद्धाश्रमातला पहिला दिवस...त्याच दिवशीची संध्याकाळची वेळ असते...रात्रीची जेवण होताना...आज्ञी आजोबा इतक्या दिवशांनी एकाच आत्मने एकमेकांच्या सोबत नसतात...गप्पा मरतात...आणि पुढच्या अवघ्या तीन तासांत आज्ञी आपला प्राण सोडतात...बहुदा

बहीरे व्हा, यशस्वी व्हा!

* *

कु. किरण जवने

बी. ए. भाग-२

* *

बहीरे व्हा, यशस्वी व्हा!

दोन बेटुंक होते, खेळता खेळता दोघेही एका कोरळा विहीरीत पडले. ती विहीर बऱ्यापैकी खोल होती. दोघेही वर येण्याचे खुप प्रयत्न करू लागले.

बघता बघता इतर साऱ्या बेटकांचा गोताबळा विहीरीच्या काठावर गोळा झाला. विहीरीतले बेटुक थोडे वर चढायचे, आणि लगेच खाली पडायचे, त्यांना जागोजागी खरचटायला लागले. वरून त्यांच्या शुभचिंतकांनी त्यांना सल्ले देण्यास सुरुवात केली. कशाला घडपड करताय? ह्या विहीरीतून तुम्ही कधीही वर येऊ शकणार नाही. जाता आहात तसेच रहा. एवढे अंतर चढून वर येणं, तुम्हाला कधीही शक्य होणार नाही. तेव्हा रस्त्याबाजूला होण्यात काहीच अर्थ नाही, बाहेर येण्यास घडपडु नका.

दोघांपैकी एका बेटकाने तो सल्ला ऐकला, आणि तळाशी जाऊन तो स्वस्थ बसला. त्यालाही वाटलं की जाता इथून बाहेर पडणं अशक्य आहे.

दुसऱ्या बेटकाने मात्र प्रयत्न करणं चालू ठेवलं, तो उड्या मारत राहिला, वरून जसजसा गोंगाट वाढला, तसतसे त्याचे प्रयत्नही वाढत राहिले. त्याचा हुरप वाढत राहिला, आणि बघता बघता तो काठावर पोहचला सुद्धा. जाता सर्व बेटकांना त्याच्या धैर्याचं खुप खुप आश्चर्य वाटलं.

त्यांनी विचारलं, आम्ही मज्जे मज्जे मरणत असताना तु इतर कसा काय चढू शकतास? तेव्हा त्यांना कळालं की तो चक्क बहीरा होता. त्याला काहीच ऐकु येत नव्हतं.

उलट त्याला वाटत होतं, की हे सर्व त्याला ओरडून ओरडून प्रोत्साहन देत आहेत. आणि म्हणूनच तो वर चढण्याचं घाडस करू शकला होता.

आपल्याही आपुण्यात काही कधी असं बहीरं होणं अवश्यक असतं. इतिहासात डोकावून पाहिलं तर हेच दिसतं, की अकल्पनीयरीत्या विलासण यशस्वी झालेले लोक बहीरे होते किंवा आजूबाजूला नकारात्मक गोंगाट करणाऱ्या गोर्दींसमोर त्यांनी ठार बहीरे असल्याचं सांग घेतलं होतं.

* अमेरीकेत नॉर्थ कॅरोलिना शहरात राहणाऱ्या, एका गरीब कुटुंबात दोन भाऊ राहून होते. लहानपणापासूनच त्यांना कुतूहल होते, जार हवेत पतंग उडू शकतो, पक्षी हवेत उडू शकतात, तर हवेत तंजपारं एखादं पंजर तयार करून, त्यात बसून, माणूस हवेत का उडू शकणार नाही?

ह्या कल्पनेने ते भायबले होते. ओरोवित आणि विल्वर राईट ही त्यांची नावे. त्यांचे एक गरीब होतं, वर्षातून महान महीने त्यात ते सायकली रिपेअर करायचे, पंचर काढायची, पैसे लमवायचे आणि उरलेले सहा महीने हवेत उडणाऱ्या प्लायवूडचे प्रयोग करण्यात वेळ आणि पैसे खर्च करायचे.

सगळं जग त्यांच्यावर हसतचं. टोबांपैकी एकाकडेही साधा डिनोसा देखील नव्हता, हे दोघे सायटिस्ट असल्याच्या अविर्भावत वास्तवतात म्हणून लोक त्यांच्या प्रयोगांवर, त्यांच्या उडणाऱ्या फिटिफिटी हसत. त्यांची टिंगल करीत, लोकांच्या उपहासासमोर आणि टिकेसमोर राईट बंधू बहीरे झाले, आणि त्यांनी काम सुरुच ठेवलं. धोडीपीडकी नदरे, ताब्यात सोळा वर्षे अविनात प्रयोग केले, अनेक आकृत्या काढल्या, अनेक सुत्रे मांडली आणि एके दिवशी निघती त्यांच्यासमोर झुकली आणि विमान हवेत उडाले. राईट बंधू इतिहासात अमर झाले.

* रावींद भाटीया रफे अबय कुमार हा आजच्या काळातला सुपरहीरो हिरो. नव्वदीच्या दशकामध्ये त्याचा बॅंड पॅच बाळु होते. त्या दोन-तीन वर्षातले त्याचे बडुलांचे चित्रपट लागोपाड फ्लॉप होत होते.

तेव्हा एका पत्रकाराने त्याला कुस्त्रियपणे विचारलं, तुझे ओळीने तेंग चित्रपट फ्लॉप झालेत, पाबटल कस सांगशीत? अबय हसून म्हणाला, तु सगलेंच तेंगे खरे नाही, माझे तेंग नाही तर सोळा पिक्चर ओळीने फ्लॉप झाले आहेत.

पण त्यामधून मी शिकेन आणि अजून लोमाने काम करेन, जगाने केलेल्या टिकेसमोर अबयकुमार बहीरा झाला आणि म्हणून पंचवीस वर्षापूर्वी पाच हजार रुपयांवर काम करणारा माणूस आज काक मज्जेच्या आहारात कटोड रुपयांचा मालक आहे.

* हायन एस्टन नावाचा माणूस जेव्हा वेसबुक कंपनीत इंटरव्यू झाला तेव्हा तेव्हा नोकरी करणारा तो योग्य नाही असं सांगून त्याला नाकारलं गेलं.

इतक्याच काप ट्विटर कंपनीमध्येही त्याला काम मिळालं नाही, जगाच्या नकारासमोर, निराश न होता, त्यामंती

बहीऱ्याचं सांग घेतलं. आणि आपल्या काही मित्रांना घेऊन वॉट्सएप कंपनी सुरु केली. तीच वॉट्सएप कंपनी, फेसबुकने 21 बिलीयन डॉलर्स मर्याजे तब्बल 1 लाख 39 हजार कटोड रुपयांना विकत घेतली. अजयशासमोर बहीरा झाल्याचा बायन एकटनला असा फायदा झाला.

* स्टीव्ह जॉब्स ला, त्याच्या उडूट वर्तनाबद्दल, त्यानेच बनवलेल्या एप्पल कंपनीतून अजयनात करून, काढून टाकलं गेलं. सिलीकॉन व्हॅलीत, जिंकडे तिकडे त्याच्या अपयशाच्या चर्चा होत्या.

इतकं की त्याचं बाहेर पडणं, लोकांत मिसळणंही अवघड झालं होतं. स्टीव्ह जॉब्स बहीरा झाला. त्यानं नेव्हेस्ट आणि पिकसार अशा दोन कंपन्या काढल्या, स्वतःच्या चुका सुधारल्या, नेव्हेस्टला एप्पलने खरेदी केलं आणि जगाला आयफोन, आयपॅड मिळाले. स्टीव्ह जॉब्स इतिहासात अजरामर झाला.

* थॉमस जल्वा एडीसन लहान असताना त्याच्या शिक्षकांनी त्याला मंदबुद्धी ठरवून, त्याचं नाव शाळेतून काढून टाकलं होतं. त्याच्या आईने, शिक्षकांच्या सांगण्यापुढे, बहीरे व्हायचं ठरवलं.

सगळे घुरघुर सरदमही गुन्गमिरी करणखेरीच पर्याय नाही असंच मानत होते, पण शिवाजी महाराजांनी ह्या परिस्थितीला आव्हान दितं, आणि इतिहास घडवला.

आपल्याला रोखणारे जसे बाहेर काही आचार्य असतात तसेच आपल्या जातमध्येही काही शत्रु राहून असतात. हा अजला गोंगाटच जास धोकादायक असतो.

माणसाच्या मनात त्याला साविण्याऱ्या विचारांपैकी 57 टक्के विना ह्या फक्त कल्पनेतच रंगवून घालतात, त्या कधीच प्रत्यक्षात येत नाहीत. मनाने उत्पन्न केलेली भीति, आणि त्या भीतीचा बागुलबुवा हाच आपला सर्वात मोठा शत्रु आहे. त्याला जिंकण्यासाठीही त्याच्यापुढे बहीरे असल्याचं सांग घ्यावं लागतं. त्याच्याकडे दुर्लस केलं की बशाचे सारे मार्ग सुकून होतात.

श्रीमद्भगवद्गीतेमध्ये ही भावना श्रीकृष्ण सांगतात की, उद्धरेत आत्माना आत्मानं!...तुच स्वतः, तुझा खरा मित्र आहेस आणि तुच स्वतः, तुझा शत्रु आहेस. ह्या वातल्या गोंगाटावर जे शिक्क्य मिळवतात, तेच खरे यशस्वी होतात, म्हणून म्हणतो, बहीरे व्हा!, धरस्वी व्हा!... Be happy!

INDIAN RULERS...

गुलाम वंश...

.....

कु. प्रिया लटे
बी. ए. भाग-१

.....

INDIAN RULERS...

गुलाम वंश...

साल. *नाम.*

- *1). 1193, मुहम्मद घोरी.*
- *2). 1206, कुतुबुद्दीन ऐबक.*
- *3). 1210, आराम शाह.*
- *4). 1211, इल्तुतमिश.*
- *5). 1236, रकनुद्दीन फिरोज शाह.*
- *6). 1236, रजिया सुल्तान.*
- *7). 1240, मुईजुद्दीन महम्मद शाह.*
- *8). 1242, अल्ताउद्दीन मसूद शाह.*
- *9). 1246, नासिरुद्दीन महम्मद.*
- *10). 1266, गियासुद्दीन बल्बन.*
- *11). 1286, कै खुमरो.*
- *12). 1287, मुजुद्दीन कैकुबाद.*
- *13). 1290, शमुद्दीन कैमूरस.*
- *1290, गुलाम वंश समाप्त...*
- *[शासन काल- 97, वर्ष लगभग.]*

खिलजी वंश...

साल. *नाम.*

- *1). 1290, जलालुद्दीन फिरोज़ खिलजी.*
- *2). 1296, अल्ताउद्दीन खिलजी.*
- *3). 1316, राहखुद्दीन उमर शाह.*
- *4). 1316, कुतुबुद्दीन मुबारक शाह.*
- *5). 1320, नासिरुद्दीन खुमरो शाह.*
- *1320, खिलजी वंश समाप्त...*
- *[शासन काल- 30, वर्ष लगभग.]*

तुगलक वंश...

साल. *नाम.*

- *1). 1320, गयासुद्दीन तुगलक प्रथम.*
- *2). 1325, मुहम्मद बिन तुगलक दुसरा.*
- *3). 1351, फिरोज़ शाह तुगलक.*
- *4). 1388, गयासुद्दीन तुगलक दुसरा.*
- *5). 1389, अबु बकर शाह.*
- *6). 1389, मुहम्मद तुगलक तीसरा.*
- *7). 1394, सिकंदर शाह पहला.*
- *8). 1394, नासिरुद्दीन शाह दुसरा.*
- *9). 1395, नसरत शाह.*
- *10). 1399, नासिरुद्दीन महम्मद शाह. दूसरा दुबारा सत्ता पर...*

11). 1413, दौलत शाह.

1414, तुगलक वंश समाप्त...

[शासन काल- 94, वर्ष लगभग.]

सैयद वंश...

साल. *नाम.*

- *1). 1414, खिज खान.*
- *2). 1421, मुइजुद्दीन मुबारक शाह दूसरा.*
- *3). 1434, मुहम्मद शाह चौथा.*
- *4). 1445, अल्लाउद्दीन आलम शाह.*
- *1451, सईद वंश समाप्त...*
- *[शासन काल- 37, वर्ष लगभग.]*

लोदी वंश...

साल. *नाम.*

- *1). 1451, बड़लाल लोदी.*
- *2). 1489, सिकंदर लोदी दूसरा.*
- *3). 1517, इब्राहिम लोदी.*
- *1526, लोदी वंश समाप्त...*
- *[शासन काल- 75, वर्ष लगभग.]*

मुगल वंश...

साल. *नाम.*

- *1). 1526, ब्राह्मिस्टीन बबर.*
- *2). 1530, हुमायूँ.*
- *1539, मुगल वंश मध्यांतर...*

सूरी वंश...

साल. *नाम.*

- *1). 1539, शेर शाह सूरी.*
- *2). 1545, इस्लाम शाह सूरी.*
- *3). 1552, महम्मद शाह सूरी.*
- *4). 1553, इब्राहिम सूरी.*
- *5). 1554, फिरोज़ शाह सूरी.*
- *6). 1554, मुबारक खान सूरी.*
- *7). 1555, सिकंदर सूरी.*
- *सूरी वंश समाप्त...*
- *[शासन काल- 16, वर्ष लगभग.]*

मुगल वंश पुनः प्रारंभ...

साल. *नाम.*

- *1). 1555, हुमायूँ दुबारा गाढ़ी पर.*
- *2). 1556, जलालुद्दीन अकबर.*
- *3). 1605, जहाँगीर सलीम.*

4). 1628, शाहजहाँ.

5). 1659, औरंगज़ेब.

6). 1707, शाह आलम पहला.

7). 1712, जहादर शाह.

8). 1713, फारूखसिंघर.

9). 1719, रईजुदु राजत.

10). 1719, रईजुदु दोला.

11). 1719, नेकुशींघर.

12). 1719, महम्मद शाह.

13). 1748, अहमद शाह.

14). 1754, आलमगीर.

15). 1759, शाह आलम.

16). 1806, अकबर शाह.

17). 1837, बहादुर शाह जफर.

1857, मुगल वंश समाप्त...

[शासन काल- 315, वर्ष लगभग.]

ब्रिटिश राज. (बाइसरोप)

साल. *नाम.*

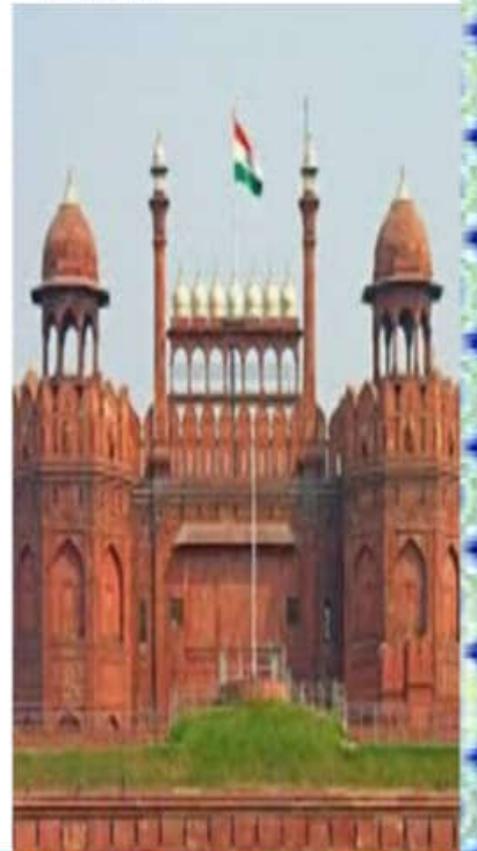
- *1). 1858, लॉर्ड केनिंग.*
- *2). 1862, लॉर्ड वेम्स हूस एल्लिन.*
- *3). 1864, लॉर्ड जॉर्ज तोरेन्स.*
- *4). 1869, लॉर्ड रिचर्ड मेयो.*
- *5). 1872, लॉर्ड नोर्थब्रुक.*
- *6). 1876, लॉर्ड एडवर्ड लुटेनलॉर्ड.*
- *7). 1880, लॉर्ड ज्योर्ज रिपन.*
- *8). 1884, लॉर्ड डफरिन.*
- *9). 1888, लॉर्ड हर्जी लैसडोन.*
- *10). 1894, लॉर्ड क्रिस्टर हूस एल्लिन.*
- *11). 1899, लॉर्ड ज्योर्ज कर्डन.*
- *12). 1905, लॉर्ड टी. रिचर्ड मिंटो.*
- *13). 1910, लॉर्ड वाल्स हार्डिंज.*
- *14). 1916, लॉर्ड क्रेडरिफ सेल्फसजॉर्ड.*
- *15). 1921, लॉर्ड रक्स आईलेक रिडॉन.*
- *16). 1926, लॉर्ड एडवर्ड डरविन.*
- *17). 1931, लॉर्ड क्रिमेन वॉलिंग्टन.*
- *18). 1936, लॉर्ड एलेक्जेंडर तिन्तिपगो.*
- *19). 1943, लॉर्ड आर्किबाल्ड वेवेले.*
- *20). 1947, लॉर्ड माउन्टबेटन.*
- *ब्रिटिश राज समाप्त...*
- *[शासन काल- 90, वर्ष लगभग.]*

भारत आजाद, प्राइम मिनिस्टर.

साल. *नाम.*

- *1). 1947, जवाहरलाल नेहरू.*
- *2). 1964, गुलजारीलाल नंदा.*
- *3). 1964, लालबहादुर शास्त्री.*
- *4). 1966, गुलजारीलाल नंदा.*
- *5). 1966, इन्दिरा गांधी.*
- *6). 1977, मोरारजी देसाई.*
- *7). 1979, चरणसिंह.*
- *8). 1980, इन्दिरा गांधी.*
- *9). 1984, राजीव गांधी.*
- *10). 1989, विश्वनाथ प्रतापसिंह.*
- *11). 1990, चंद्रशेखर.*
- *12). 1991, पी.वी. नरसिंह राव.*
- *13). अटल बिहारी वाजपेयीजी.*
- *14). 1996, एच.डी. देवगौड़ा.*
- *15). 1997, आई.के. गुजराल.*
- *16). 1998, अटल बिहारी वाजपेयीजी.*
- *17). 2004, डॉ. मनमोहन सिंह.*
- *18). 2014, से श्री नरेन्द्र मोदी.*

764, सालों बाद मुस्लिमों तथा अंग्रेजों के गुलामी से आजादी मिली है.

संघटना म्हणजे काय ?

.....

संकलन,

कु. पुजा चाफले
बी. ए. भाग-२

.....

*संघटना म्हणजे काय?

एकाच विचाराने प्रेरित होऊन एकाच उद्देशासाठी लढणारे लोक एकत्र येऊन जो गट तयार होतो त्याला संघटना असे म्हणतात.

अनुकूल दिवसांत दिसणारी शंभर डोकी म्हणजे संघटना नाही.तर प्रतिकूल दिवसांत साध देणारे काही मोजके सहकारी म्हणजे संघटना. हवेबरोबर तोंड फिरवणारी १०० वातकुक्कुट डोकी म्हणजे संघटना नव्हे,तर वादळातही ठामपणे पाय रोवून आपल्या ध्येयारी ईमान राखणारे शिलेदार म्हणजे संघटना होय.

सामाजिक क्षेत्रात वावरताना मानापमान, राग,लोभ,आरोप,प्रत्यारोप होणारच.वैचारिक मतभेद तर अपरिहार्यच परंतु अनेक अडचणींना तोंड देऊन जे काही टिकून राहते,ते म्हणजे संघटना.

म्हणून संघटित होऊ संघर्ष करू.अन्यायावर मात करू.

राष्ट्रसंत तुळडोजी महाराजांनी ग्रामगीता या ग्रंथात दोन ओळीत संघटनेचे महत्व व्यापकतेने विषद केले आहे.ते म्हणतात...

हत्तीस आवरी गवती दोर!

मुंग्याही सर्पास करती जर्जर!!

रानकुत्रे संघटोनी हुशार!

व्याघ्र-सिंहासी फाडती!!

यावरून मानवाच्या जीवनात संघटनेचे महत्त्व किती मोठे आहे हे आपण समजू शकतो.असे म्हणतात की,मनुष्य हा समाजशील प्राणी आहे.समाजात (समूह) राहूनच मानवाचा सर्वांगीण विकास होत असतो. त्याच्या व्यक्तीमत्वाला विविध कंगोरे फुटून त्याचे व्यक्तिमत्त्व बहरत असते.

*जी व्यक्ती कोणत्या तरी संघटनेसोबत जोडलेली असते त्या त्या व्यक्तींना लोक आपुलकीने ओळखतात.काही ठिकाणी तर इतरांपेक्षा जास्त मानसन्मान मिळतो.काही व्यक्ती संघटनेत खूपच कार्यरत असतात.त्यांना कमी कालावधीत जास्त प्रसिध्दी मिळते.संघटना जर काळानुरूप मोठी होत गेली,नावलौकीकास आली तर आपोआपच कार्यकर्त्यांचेही नाव व्हायला लागते.त्यांना पद,प्रतिष्ठा, प्रसिद्धी,पत मिळायला लागते.काही लोकांच्या डोब्यात मग या प्रसिद्धीची हवा चढायला लागते.ते स्वतःला संघटनेपेक्षा मोठे समजायला लागतात.त्यांच्यात प्रचंड अहंकार निर्माण होतो.माझ्यामुळेच ही संघटना आहे असे

त्याला वाटू लागते.मीच या संघटनेला मोठे केले असा अहंभाव किंवा न्यूनगंड त्यांच्यात निर्माण होतो.मग त्या व्यक्तीचे संघटनेतील वागणे, बोलणे, चालणे पूर्णपणे बदलून जाते.*

जगातील कोणत्याही संघटनेच्या व कार्यकर्त्यांच्या बाबतीत हे असेच घडत असते.

संघटनेत काही ज्ञानी वक्ते, लेखक, प्रचारक असतात.त्यांच्या माध्यमातून संघटनेची ध्येयचोरणे लोकांपर्यंत पोहचवायची असतात.त्यामुळे अशी ज्ञानी मंडळी संघटनेचे जसे वैभव असतात तसे कार्यकर्ते देखील संघटनेचा प्राण असतात, त्यामुळे ही दोन्ही मंडळी तितकीच महत्त्वाची असतात.

संघटनेत वक्ता,लेखक किंवा प्रचारक आणि कार्यकर्ता या दोहोंमध्ये उत्तम संवाद आणि समन्वय असणं खूप गरजेचे असते.काही विसंवाद निर्माण होऊ नये याची पूर्व काळजी घेणं हेही तितकंच महत्त्वाचं असतं. झालाच तर विशिष्ट मर्यादेपेक्षा जास्त ताणू देवू नये याचीही काळजी घ्यायला हवी.

संघटनेत सर्वांना तितकेच महत्त्व आहे घाचेही भान असलं पाहिजे.नाहीतर अहंकार उत्पन्न अशी काही मंडळी डोक्यावर चढतात आणि स्वतःला संघटनेपेक्षा मोठी समजायला लागतात त्या व्यक्तींची महत्त्वकांक्षा प्रचंड वाढायला लागते.तो मर्यादेच्या पलिकडेचे स्वप्न पाहतो आणि आपण या संघटनेतून बाहेर पडलो तर ही संघटनाच संपून जाईल असा एखाद्याचा भ्रम होतो.

संघटनेच्या विरुद्ध कारवाया करायला लागते,बोलायला लागतो,कार्यकर्त्यांच्या मनात नेटूत्वा विरुद्ध खोटे,नाटे भरवत जात आणि संघटनेत फूट पाडण्याचा प्रयत्न होतो.

बरेचसे कार्यकर्ते हुशार, समजूतदार आणि निष्ठावंत असल्यामुळे अशा कारस्थानाला बळी पडत नाहीत.उलट अशांना संघटनेविषयीची आत्मियता मोठ्या अधिकार वाणीने सांगतात.एवढंच नाही तर अशा चुकीच्या कार्यकर्त्यांच्याविषयी सामान्य कार्यकर्त्यांच्या मनातील त्याच्याबद्दल असलेली आत्मियता हळू हळू कमी होतून जाते.

*अशावेळी थोडं मागे वळून पाहिल्यावर मग काहींचे डोळे उघडतात,झाल्या चुकीची समज येते,संघटनेचे महत्त्व समजते. आपल्यामुळे संघटना नाही तर संघटनेमुळे आपण आहोत याची जाणीव होते.पण या जाणिवे पर्यंत थोडी अधिकची वेळ हि निघून गेलेली असते.अशावेळी

धन,दौलत,पैसा कितीही मिळाला तरी कार्यकर्त्यांचे प्रेम आणि आपुलकी मात्र त्याला परत कधीच मिळू शकत नाही.*

पण जो कार्यकर्ता संघटनेसोबत प्रामाणिक असतो.दिलेली जबाबदारी घ्यायची पार पाडतो,संघटना प्रमुख आणि सोबतच्या सर्व सहकार्यांप्रती आदरभाव राखून असतो त्याला त्याचे फळ एक दिवस निश्चित मिळते.संघटनेला वाहून घेणारा या दृष्टीनेच सर्वजण त्याच्याकडे पाहतात. म्हणून संघटनेत काम करणा-या प्रत्येकांनी आपल्या संघटनेसोबत एकनिष्ठ राहावे. संघटनेत रुसवे,फुगवे,नाराजी, वादविवाद चालतच असतात.पण ज्या संघटनेमुळे आपल्याला सर्वकाही मिळाले त्याच्या सोबत मात्र कधीही स्वतःहून रमू नये. नाहीतर संघटनेच्या इतिहासात प्रत्येकाची जशी अलौकिकत्वाची नोंद होत असते तशी आपलीही अगळी वेगळी नोंद होत असते हे ध्यानात ठेवावे.

कोणत्याही संघटनेचा कार्यकर्ता स्वतःला निष्ठावंत कार्यकर्ता समजत असतो तर त्यांनी पुढील गोष्टींचे अवलोकन करून स्वतःमध्ये त्या आत्मसात कराव्यात.

१)संघटनेची तत्वप्रणाली:- त्याला मान्य असावी.संघटनेचे

२)समाजाबद्दल आपुलकी असावी.संघटनेच्या

कार्यकर्त्यांबद्दल त्याच्या मनात सद्भावना,प्रेम, आदरभाव असावा.

३)कार्यकर्ता हतक्या कानाचा नसावा.संघटनेचा नेता आणि उद्दिष्ट यावर त्याचा ठाम विश्वास असायला हवा.

४)कार्यकर्त्यांच्या ठावी अहंभाव नसावा.दुसऱ्या कार्यकर्त्यांचा व त्याच्या कामाचा सन्मान,आदर करणारा असावा.

५)पदतोमी नसावा-पदाची लातला असलेले कार्यकर्ते शत्रुपेक्षाही घातक असतात.ते स्वतःही संघटन वाढवीत नाहीत आणि इतरांनाही वाढवू देत नाहीत.मग संघटन फक्त लेटरपेडवर शिल्लक राहते.

६)अकलनशक्ती-नेत्याच्या सूचक शब्दांचा अर्थ समजला

पाहिजे. उच्च दर्जाची आकलन क्षमता असावी.

७) सूक्ष्म निरीक्षण- कार्यकर्त्याकडे सूक्ष्म निरीक्षण शक्ति असावी. सर्वच समाजात घडणा-या लहानमोठ्या घटनांची त्याने नोंद घ्यायला हवी.

८) भाषण व संभाषण कौशल्य - आपल्या मधुर वाणीने मुद्दा पटवून देण्याचे कौशल्य कार्यकर्त्याने अवगत करावे.

९) आत्मविश्वास- निराश मनोवृत्ती नको. अपयशाचे यशात रूपांतर करतो, तोच खरा लढवय्या, नाहीतर रडवय्या. कार्यकर्त्याच्या डिव्कशनरीत निराशा हा शब्दच नसतो. दुर्बल परिस्थितीशी जुळवून घेतात. पराक्रमी परिस्थिती हवी तशी बनवण्यासाठी लढा देतात.

१०) परिश्रम, चिकाटी आणि सातत्य- ध्येय गाठण्यासाठी इतरांपेक्षा जास्त परिश्रम करण्याची तयारी हवी. प्रयत्नात सातत्य हवे. धरसोड नको.

११) कार्यकर्ते जोडणारा- कार्यकर्ते जोडणारा असावा. तोडणारा नको. प्रभावी संघटन हिच संघटनेची शक्ति असते.

१२) कार्यकर्ते हेरणारा व व्यक्तीपरीक्षक- कर्तृत्वशाली, सदाचारी आणि प्रभावी व्यक्तींना हेरून त्यांना संघटनेत सामील करण्याचे कौशल्य कार्यकर्त्याकडे हवे. चांगले काम करणारा कार्यकर्ता पुढे जात असेल तर त्यावर खोटे आरोप करून

त्याला बाजूला करण्याचा प्रयत्न कदापिही करू नका.

१३) शिस्त व वेळ पाळणारा पाहिजे.

१४) त्याला उपलब्ध साधनांचा काटकसरीने व कौशल्याने वापर करता यावा.

१५) श्रेय लाटण्याच्या मनोवृत्तीचा नसावा. धोकेबाज नसावा.

१६) कार्यक्रमाचे आयोजन करता यावे. संघटनेचे विविध उपक्रम राबविण्याची जबाबदारी स्विकारावी. पुढाकार घ्यावा. किमान संघटनेच्या वेग वेगळ्या उपक्रमांमध्ये त्याचा सक्रीय सहभाग असावा.

१७) समताप्रेमी व समर्पित मनोवृत्तीचा असावा. श्रमाची राज वाटू नये.

१८) अभ्यासू, चिकित्सक व संशोधक वृत्तीचा असावा.

१९) गुप्तता- संघटनेतील काही गुप्त गोष्टी गुप्तच देवणारा असावा.

२०) कार्यकर्त्याला संघटनेचा व स्वतःचा विचार दुस-यांस पटवून देता पायला हवा.

२१) प्रसिद्धी व प्रतिष्ठा यांस ह्यापलेला नसावा.

२२) अंधश्रद्धाळू जपणारा व पसरवणारा नसावा.

२३) संघटनेसाठी वेळ, बुद्धी, श्रम, कौशल्य आणि साधन देणारा असावा.

२४) संघटना समाजातील सर्वांच्या भल्यासाठी आहे. स्वतःचा भल्यासाठी नाही. त्यामुळे संघटनेसाठी सातत्याने संघर्ष करणारा

नसावा.

'ऋग्वेद सांगते वारं वारं की, ज्या संघटनेकडे वरील गुणधर्म असलेले कार्यकर्ते असतात त्या संघटनेला जगात तोंड नसते. आपल्यालाही आपले संघटन मजबूत बनवायचं असेल तर वरील गुणधर्म असलेले कार्यकर्ते संघटनेत असणे अत्यावश्यक आहे.

झोप घेण्याची सर्वोत्तम वेळ कोणती

.....

संकलक-कु.प्रगती दहाट

बी. ए. भाग-३

.....

झोप घेण्याची सर्वोत्तम वेळ कोणती ?

-जेम्स पॅंग

झोप (विश्रांती) घेण्यासाठी योग्य वेळ असू शकते का ?
असे ऐकीवात आहे की "लवकर नीजे लवकर ऊठे तथा
आरोग्यसंपदा लाभे " हे किती खरे आहे ? ऊशिरा झोपून
ऊशिरा ऊठले तर नाही चालणार का ? चला पाहूया....

खरे तर तुमच्या शरीरात एक जैवीक घड्याळ सातत्याने
टीकटीक करत असते. आणि ते अतिशय तंतोतत कार्यरत
असते. ते तुमच्या शरीरातील विविध क्रियांसोबतच तुमच्या
झोपण्याच्या वेळेचेही नियमन करत असते.

रात्री 11 ते पहाटे 3 या कालावधीत तुमच्या शरीरातील
रक्ताभिसरण प्रक्रिया मुख्यत्वे तुमच्या यकृतात(Liver)
रोखलेली असते.तुमचे यकृत अधिकचे रक्त साठल्यामुळे
मोठे होते. ह्या महत्वाच्या वेळेस खरेतर तुमच्या शरीरातून
विषारी पदार्थ बाहेर टाकण्याची(Detoxification)
महत्वाची प्रक्रिया होत असते. तुमचे यकृत तुमच्या
शरीरातील दिवसभरात साठलेल्या विषद्रव्यांचे
निष्क्रियीकरण करून त्यांना बाहेर काढण्याचे
अतिमहत्वाचे कार्य ह्या रात्री 11 ते पहाटे 3 च्या वेळेत होत
असते.

तथापि जर तुम्ही ह्या वेळेस झोप घेऊ शकला नाहीत तर
तुमचे यकृत ही विषद्रव्ये बाहेर फेकण्याचे काम

सुलभरित्या करू शकणार नाही.

. जर तुम्ही रात्री 11 वाजता झोपी गेलात तर तुमच्या
यकृताला तुमच्या शरीरातील विषद्रव्ये बाहेर काढण्यासाठी
पुर्ण 4 तासांचा वेळ मिळतो.

. जर 12 वाजता झोपलात तर 3 तास

. जर 1 वाजता झोपलात तर 2 तास

. आणि जर 2 वाजता झोपलात तर फक्त 1 तास तुमच्या
शरीरातील विषद्रव्ये बाहेर काढण्यासाठी.....

आणि जर तुम्ही पहाटे 3 नंतर झोपलात तर ?

दुर्दैवाने तुमच्या शरीराकडे खरेतर विषद्रव्ये बाहेर
काढण्यासाठी वेळ नाही. जर तुम्ही तुमच्या झोपेची ही
चुकीची वेळ अशीच पाळली तर हे विषारी द्रव्ये तुमच्या
शरीरात कालानुक्रमे वाढत जातील.. आणि तुम्हाला
माहीत आहे पुढे काय होईल ?

काय होते जेव्हा तुम्ही ऊशिरा झोपता आणि ऊशिरा
ऊठता ?

ऊशिरा झोपण्याचा तुम्ही कधी प्रयोग केला आहे का ?

तुम्ही रात्रभर कीतीही तास झोपला तरी सकाळी खुप
थकल्यासारखे वाटले असेल ?

ऊशिरा झोपून ऊशिरा उठणे खरेतर तुमच्या आरोग्यासाठी

Mar. 2018

* *

कु. रविना तरौने बी. ए. भाग-१

* *

"Withdraw होता आलं पाहीजे....."

सहज, ' बोलतांना निघालेल वाक्य'
परंतु नंतर जेव्हा त्यावर विचार केला काय खोट आहे त्यात? किती गरजेच आहे? निरामय जीवनासाठी ज्यांना हे करता येतं ते किती आनंदी जीवन जगतात, ज्यांना करता येत नाही ते गुंत्यात अडकुन गुंता वाढवून जगणं दुःखद करून घेतात.

साधं उदाहरण घ्या ना 'मुलाच लग्न झाल्यावर सुन घरात येते' तरी आपण हयातीत उभ्या केलेल्या संसारातुन थोडं सैल होत नाही. हिंदी सिनेमात दाखवतात ना, सासूबाई आपल्या पदराला असलेली चाबी सुनेला देत, "बेटी अब तुम्हे सँभालना है "असं हसत म्हणते मेलोड्रामॅटीक असलं तरी जमलं पाहीजे, withdraw होता आलं पाहीजे.....

लग्न झाल्यावर मुलगी सासरी येते, ती कथिही माहेरच्यांना विसरू शकत नाही. तिचं मन नेहमी आठवणीत रमलेलं असतं पण त्यासोबतच माहेरची अस्मिता आणि सासरची जबाबदारी पेलवावी लागते .

कमी जास्त होणारच म्हणून प्रत्येक गोष्ट माहेरी सांगून संतुलन बिघडवायचं नसतं, तर माहेरी जे मिळालं ते इथे मिळेलच असे नाही म्हणून तुलना करून दुःखी व्हायचं नसतं. तर थोडं- थोडं Withdraw व्हायचं असतं.....

नोकरीत असणारे आपल्या कर्तव्यालाच प्रमाण मानून अति महत्त्वकांक्षेपोटी छोट्या- छोट्या आनंदाला मुकतात

Withdraw होणं म्हणजे निवृत्त होणे नव्हे, अलिप्त होणंही नव्हे तर थोड स्वतःला move करणं व जिवनाचा आनंद घेणं होय.

"गुंत्यात पडून आयुष्य रंगहीन करण्यापेक्षा गुंता सोडवून उमेदीनं जगता येणं फार कठीण नाही ."

एखाद्या प्रसंगी आपल्याला कितीही बोलावसं वाटलं, राग व्यक्त करावासा वाटला तरी शांत राहायला जमलं पाहीजे, प्रत्येक वेळी बोलणचं महत्वाचं नसतं तर Neutral पण राहणं आलं पाहीजे.

त्यासाठी थोडं थोडं Withdraw होता आलं पाहीजे.....

आयुष्याचं प्रत्येक वळण खुप सुंदर आहे. त्या प्रत्येक वळणावर थोडं थांबता आलं पाहीजे, वयाचा प्रत्येक टप्पा भरभरून जगता आला पाहीजे तरच आपण आनंदी राहू.

"आपलं व्यक्तीमत्व घडवणं आपल्याच हातात असतं." जगावे असं की तुम्हाला बघून इतरांना तुमच्यासारख जगावसं वाटेल, तुमच नाव निघताच तुम्हाला भेटायची, तुम्हाला जाणून घेण्याची इच्छा होईल, तुम्हाला कुणाला सोडून जायची ईच्छा होणार नाही.....

आणि हो, गेला तरी दुःख करत बसायचं नाही, काही नात्यांचं आयुष्यही तेवढचं असतं, पण त्यासाठी थोडं थोडं Withdraw होता आलं पाहीजे.....

सेवानिवृत्ती तर अटळ आहे, पण मन मात्र निवृत्ती रवीकारत नाही. अधिकार गाजविण्याची वृत्ती निवृत्तीनंतरही कायम राहते इथेच माणूस फसतो.

Accept, Adjust आणि Avoid जमतंच नाही, मनस्थिती बिघडून शरीर आजाराच माहेरघर बनायला सुरवात होते, त्यासाठी withdraw होता आलं पाहिजे.....

बऱ्याचदा आपल्याला खुप संधी मिळतात आपण स्वतःचा असा ग्रह करून घेतो की माझ्या शिवाय दुसरे हे करू शकत नाही .

अशीपण वेळ येते जेव्हा ती संधी दुसऱ्याला मिळते व आपण जळफळाट करतो पण आपण आपलं योगदान विसरून जातो, आपण केलेली कामगिरी विसरून स्वतःला केवळ त्रास करून घेतो, आज आपण आहेत उद्या कोणीतरी असेल, बघून स्वीकार करता आलं पाहीजे ... Withdraw होता आलं पाहिजे

कधी-कधी असेही असते आपण पात्रं असूनही बऱ्याच गोष्टी आपल्या वाट्याला येत नाही. याचा अर्थ असा नाही की, आपण त्या व्यक्तीचा द्वेष करायचा, ज्याला ते मिळाले त्याचं कौतूक करता आलं पाहीजे. Withdraw होता आलं पाहीजे

त्याची रेषा लहान करायची नसते तर आपली रेषा मोठी करायची असते.

Connect होता आलं पाहीजे, अगदी मनापासून, शिकलं पाहीजे, मिळणारे रिटर्न गिफ्ट पण खुप समाधान देणारे असते.

"मला सांगा सुख म्हणजे काय असते?" चेहऱ्यावर आनंदी भाव असणे, सुंदर हास्य म्हणजे तुम्ही खुप सुखी किंवा आनंदी आहात असे नव्हे, तर आनंदी भाव जगण्याचं बळ नक्कीच देतात.

आयुष्यभर खुप वाचन करायचे, Implementation साठी वेळच ठेवायचा नाही, म्हणून वाचन कमी असलं तरी चालेल, कृतीत आणायला वेळ राखून ठेवायला शिकता आलं पाहिजे.

Withdraw होणं म्हणजे राहून गेलेल्या गोष्टीसाठी वेळ देणं, स्वतः जगण्यासाठी मुद्दाम सवड मिळविणे

चला तर मग बघु या, जमतयं का तर!!!!

माणसं अशी कां वागतात?

.....

कु. अरूणा मेश्राम

बी. ए. भाग-१

.....

माणसं अशी कां वागतात?

आपली माणसं आपल्याच माणसांची निंदा दुसऱ्यापाशी करतात !

नको तेंव्हा, नको तेथे, नाही ते सर्व बोलतात ! *समोर

दिसले की खोटी स्तुती करतात । मागे वळलीकी टिका करतात !*

गोंड-घोंड दिसले की नको तेवढे खातात !

माणसं अशी कां वागतात?...!!!!

आवडली मुलगी म्हणून लन करतात !

घोंडे दिवस गेले की कुरापती काढतात !

जमत नाही घरी म्हणून घटस्फोट मागतात !

माणसं अशी कां वागतात?...!!!!

दारूच्या नादाने व्यसनाधीन होतात । सोन्या सारख्या संसाराचे वाटोळे करतात !

पत्नी असली सुंदर, तरी बाहेर लफडी करतात !

माणसं अशी कां वागतात?...!!!!

लोकांच्या समोर थोरांच्या पुण्याईने, भले झाले म्हणतात । त्यांचीच निंदा दुसऱ्यांकडे करतात

आई वडील जिवंत असले की, रागराग करतात !

मृत्यूनंतर त्यांचे, सारे गुणगान व सौपस्कार करतात !

माणसं अशी कां वागतात?...!!!!

नातेवाईकांची अधी-मधी विचार पूस करतात । चांगले चालले असले की, मनातून जळतात !

मात्र 'ऐकून बरे वाटले' असे वर वर खोटे का म्हणतात ? !

माणसं अशी कां वागतात?...!!!!

पाहुणा कोणी आला की, 'या बसा' म्हणतात । काय काम काढले' म्हणून हळूच विचारतात । देण्याच्या आनंदापेक्षा - जाण्याची वाट पहातात !

माणसं अशी कां वागतात?...!!!!

दुसऱ्याच्या मदतीची अपेक्षा करतात !

माणसं अशी कां वागतात?...!!!!

कुठलाही काही उसने मागतात !

घार दिवसांत ' आणून देतो' म्हणतात !

एकदा घेऊन गेले की तोंड काळे करतात !

माणसं अशी कां वागतात?...!!!!

माणसं अशी कां वागतात?...!!!!

गया यया करून, उसने मागतात !

वेळेवर परत देण्याचा ' वायदा ' करतात !

एकदा काम झाले की, विसरून जातात !

माणसं अशी कां वागतात?...!!!!

समज भेटीत, खूप गोंड बोलतात !

नेहमीच आठवण घेते 'बर वर म्हणतात ' आणि मागे टिका करतात !

पत्र,अथवा फोनचा, खर्च येतो म्हणून बोलणे मात्र टाळतात !

माणसं अशी कां वागतात?...!!!!

कुणी कधी विचारले तर,पैत नाही म्हणतात । पुन्हाचही निळाळी की, भरपूर पिततात !

जेव्हायचं असलं तरी, भूख नाही म्हणतात आणि जेवताना घोटभर जेवतात !

माणसं अशी कां वागतात?...!!!!

माणूस कोणी मेला की गळा काढून रडतात । गोडसे त्याच्या गोळे पण्याचे तोंड भरून मातात !

मात्र त्याच्या हयातीत, ते नेहमी शिष्याच घालत असतात !

LEADERSHIP

प्रत्येक समाजामध्ये LEADERSHIP दोन प्रकारच्या असतात.....!

१) Image Base Leadership

&

२) Knowledge Base Leadership

1) Image base leadership ही आपल्याला सर्वच ठिकाणी बघायला मिळते. अशा leadership कडे मनीपाँवर व मसलपाँवर असते, गाडी असते, बंगला असतो आणि चमच्यांचा लवाजमा असतो. असे leader डोळ्यावर गोंगल लावतात आणि पाँड-या शुभ्र गाडीतून फिरतात. त्यांच्यामागे त्यांचे चमचे, दलाल हुजुरेगिरी करतात. अशी leadership समाजात पैशाच्या जोरावर image तयार करतात. परंतु ही Image केवळ एका कुरकुरेच्या पाकीटासारखी असते, ज्यात 90% हवा असते. अशा लिडरशीप पासून समाजाचे कधीही पोट भरत नाही, ते समाजाला कोणतेच हक्क अधिकार मिळवून देऊ शकत नाही. कारण त्यांचा विश्वास चमकधमकवर जास्त असल्याने दुसऱ्यांसाठी लडत नाही..! मात्र अशा लिडरांच्या मागेच समाजातील 90% लोक *हुजुरेगिरी* करतांना दिसतील. त्यांना इतका मानसन्मान देतील कि जणूकाही त्यांच्यामुळेच आपण

जगत जाहोत. वास्तविक आपल्या सर्वांना अशा leadership ची खरी औकात माहिती असते पण तरीही लोक असत्यालाच का स्विकारतात..? हा संशोधनाचा विषय आहे. अशा leadership पासून समाजाने सावध राहिले पाहिजे. जो समाज अशा leadership पासून सावध राहतो व अशांना महत्व देत नाही तोच समाज ख-या अर्थाने प्रगती करीत असतो.....!

2) Knowledge Base Leadership ही कुठलाही दिखावा करत नाही. समाजात मान-सन्मान मिळावा म्हणून काम करत नाही. त्यांचं उद्दिष्ट केवळ आणि केवळ *आपल्या समाजाच्या हितासाठी कार्यरत राहणे, त्यांच्या हक्काप्रती जागरूक राहून त्यांना समाजातील घटकाला न्याय मिळवून देणे, समाजात प्रबोधनात्मक चळवळ निर्माण करणे* असे असते. अशी लिडरशीप आपणास ताखात एक व्यक्ति पाहण्यास मिळते. पण अशा लिडरशिपला समाजातील अनेक लोकांचा विरोध सहन करावा लागतो. समाज अशा लोकांना पटोपटी अपमानास्पद वागणूक देण्याचा प्रयत्न करतो. *भंपक leadership* ची चमचेगिरी करणारे अशा लिडरांची बदनामी करण्यात पुढेच असतात. मात्र ही लिडरशिप ताडून सुलाखून निघते. जरी या लिडर शिपला आयुष्यात यश नाही मिळाले तरी ते लोकांच्या मनावर शेकडो वर्ष राज्य करतात. जगात आतापर्यंत जे जे सकारात्मक घडले आहे, ते *Knowledge Base Leadership* नेच घडविले आहे. समाजातील मोठ्या परिवर्तनाचा पाया ते रचत असतात. म्हणून समाजातील सर्व प्रकारच्या लोकांनी या दोन लिडरशीप मधील फरक ओळखून आपला लिडर कोण हे ठरवावे...! सध्या लोकांची स्वतःची आकलन व निरीक्षण क्षमता खुपच अत्यल्प होत चालली आहे, योग्य काय आणि अयोग्य काय..? याची पडताळणी करायची दृष्टीही दुर्मिळ होत आहे. मात्र जो समाज *Knowledge Base Leadership* ला ओळखून त्याच्यासोबत चालतो,तोच समाज प्रगतीपथावर आहे, जो समाज आजही दिशाहिन व अनंत समस्यांमध्ये ग्रस्त आहे, याचा अर्थ *Image Base Leadership* चा समाजामध्ये बोलबाला आहे.

म्हणून सावध व्हा.....! आणि ख-या लिडर्सना ओळखा.. अन्यथा...

'काळ कोणालाही माफ करत नाही.....!'

*Knowledge Base Leadership करणा-याच्या पाठीशी खंबीरपणे उभे रहा, बळ द्या.....!

•हिंदू शब्दाचा सत्य इतिहास •

.....

संकलन,

कु. साक्षी बीजवार

बी. ए. भाग-१

.....

•हिंदू शब्दाचा सत्य इतिहास •

हिंदू हा मराठी शब्द नाही,

हिंदी पण नाही,

संस्कृत पण नाही,

ईंग्लिश पण नाही

मगधी पण नाही, ऐवढं

हा शब्द भारतीय सुध्दा नाही..

तो शब्द 'परशियन' 'फारशी' शब्द आहे..

इ.स १२ व्या शतकात मोघल जेव्हा भारतात आले. त्यांची

बोली भाषा व लेखणी 'परशियन' 'फारशी' होती.

भारतात येऊन जेव्हा भारतीयाना, भारतातल्या लोकांना

हरवले तेव्हा त्यांनी हरलेल्या लोकांना हरविलेल्या लोकांना

'हिंदू' हि तुच्छास्पद शिबी घातली. तेव्हा पासून 'हिंदू' शब्द

प्रचलित झाला.

(भारतात कलकत्ता येथे मोठी लायब्ररी मध्ये परशियन

डिक्शनरी आहे त्यात हिंदू शब्दाचा अर्थ तुम्ही सुद्धा वचू

शकता.)

(Analysis of हिंदू:-

परशियन डिक्शनरी मधल्या हिंदू शब्दाचा अर्थ

हिन्दू = गुलाम, चोर, घानेरडा, कात्या तोंडाचा.

हिंदू हा शब्द दोन शब्दाचा बनलेला नसून तिन शब्दाचा

(हि+न+दू) असा आहे त्याचा अर्थभ्रष्ट होऊन दोन शब्दी

हिंदू असा झाला आहे.)

< दयानंद सरस्वती स्वतः १८७५ ला मान्य करतो व त्याच्या

'सत्यार्थ प्रकाश' ह्या पुस्तकात हिंदू हि मोघलांनी दिलेली

शिबी आहे असे नमूद करतो..

शिवाय तो 'हिंदू समाज स्थापन न करता, '*आर्य

समाज*' स्थापन करतो.>

नंतर हिंदू पासून हिंदूस्थान मोघलांनीच केला..

(Analysis of हिंदूस्थान :-

हिन्द = म्हणजे तुच्छ, दलित, घानेरडा.

दून = म्हणजे लोक, प्रजा, जनता..

स्थान (स्थान) = म्हणजे ठिकाण, जागा..)

'भारत' कधीही हिंदूस्थान नव्हता आणि नाही.

इ.स १२ व्या शतका आगोदर हिंदू शब्द कोणत्याही ग्रंथात,

बोलण्यात किंवा लिहीण्यात आलेला नाही, म्हणून तर

खाली दिलेले

(ब्राह्मणी ग्रंथ - रामायण, महाभारत, उपनिषद, भगवत

गीता, ज्ञानेश्वरी, श्रुति, स्मृति, मनुस्मृति, दासबोध,

४ वेद, १८ पुराण, ६४ शास्त्र किंवा बहुजन संतांच्या अभंग

वाणीत, गाथेत, दोहात, भारूडात कशातच 'हिंदू' हा शब्द

सापडत नाही)

इतिहास तपासून घ्यावा. किंवा बरोबर असेल तो सांगावा.

'हिंदू' हा शब्द या भारत देशाला किंवा प्रचलित धर्माला

मोघलांनी दिला, आणि ब्राह्मण आपल्याला सांगत असतो

'गर्द से कहो हम हिंदू है'

शिबी आम्ही गर्वाने कशी म्हणावी ???

*मोघलांनी जेव्हा हिंदूंना (गुलामांना हरलेल्यांना) झिजीया

कर लावला तेव्हा तो झिजीया कर ब्राह्मणांनी देण्यास

नकार दिला व मोघलांना सांगितले कि आम्ही ही तुमच्या

सारखे बहेरून आलेले आहोत, तुमच्या पुर्वी इथल्या

लोकांना आम्ही हरविले आहे. आम्ही झिजीया कर भरणार

नाही कारण आम्ही हिंदू नाहीत.*

*ब्राह्मण स्वतःला हिंदू कधिच म्हणवून घेत नाही , तो

स्वतःला " ब्राह्मणच " म्हणवून घेतो पण तो शुद्रांना,

अर्थात भारतीय एस.सी, एस.टी, ओबिसींना,

धर्मपरिवर्तीतांना, " हिंदू " म्हणतो, आणि मानतो..!*

*कोणत्याही वामनांच्या जात सर्टिफिकेट किंवा लिविंग

सर्टिफिकेट वर जात धर्म - हिंदू ब्राह्मण लिहिले आहे

का ? ? ? ते तपासून पहावे*.

आपल्या नावाचा बारसा दुसऱ्यांनी (म्हणजे मोघलांनी)

घातला.

हि गोष्ट विदेशी ब्राह्मणांना माहित आहे पण आपल्याला

नाही माहित. काय दुदैव आहे आपले..

अशी आहे हिंदू शब्दाची कर्म कहानी.

तुम्ही गर्वाने म्हणा , किंवा त्याचा प्रचार करा.

घ्यायचे आहे ते नाव घ्या, आम्हाला हरकत नाही पण

आम्हाला खरा इतिहास कळू द्या व भारतीय अज्ञानी

जनतेला सांग द्या.

मी प्रथम ही भारतीय आहे आणि शेवट ही भारतीय आहे.

अधिक माहितीसाठी वाचा

*हिंदू नावाचा धर्मच अस्तित्वात नाही. - श्रीकांत शेठे.

*बहुजन हिंदू आहेत काय ? - इतिहासकार अॅड. अनंत

दारवटकर.

*शिवाजी कोण होता. - कॉ. गोविंद पानसरे.

*सत्यार्थ प्रकाश - महर्षि दयानंद सरस्वती.

*धर्म शास्त्रांचा इतिहासात - भारतरत्न पा.वा.काणे.

(अजून be खूप उदा. आहेत)

शब्दांकन -

मा. गणेश पाटील.

उरण, नवी मुंबई, महाराष्ट्र.

पहाटेची अमर्याद ताकद

.....

कु. रीतिका मेश्राम
बी. ए. भाग-१

.....

पहाटेची अमर्याद ताकद

तुम्ही सकाळी किती जागता उठता?

झोपायला किलोही उशीर झाला तरी, तरी रोज पहाटे लवकर उठायला हवं।

मोठी माणसं सांगायची,

लवकर निजे, लवकर उठे, त्यास आयु-आरोग्य लाभे ! आणि ते खरं आहे,

हेल एरॉलंड नावाचं एक जगप्रसिद्ध व्यक्तिमत्व आहे, ते एक प्रचंड यशस्वी व्यावसायीक होते, मोठ्या जिद्दीने त्यांनी एका अपघातामुळे आलेल्या शारीरिक विकलांगतेवर मात केली होती.

पण २००८ च्या महामंदीत त्यांचे प्रचंड लॉस झाला, अब्जोपती हेल कर्जबाजारी झाला.

पण तो हार मानणारा नव्हता, यातून बाहेर कसं पडायं, हे विचारण्यासाठी तो आपल्या एका यशस्वी मित्राकडे गेला, मित्राने त्याला काय राहता दिला असेल बरं?

"हेल, तु सकाळी लवकर उठ!" "बाकी सगळं आपोआप होईल"

या घमेलकारक सल्ल्याने हेल निराश झाला, त्याला काहीतरी आगळेवेगळे उपाय अपेक्षित होते. काही दिवस त्याने कसेबसे ढकलले, पण दिवसेंदिवस निराशा त्याला घेतत होती. मग नाईलाज म्हणून *त्याने सकाळी चार वाजता उठावणी सुरुवात केली.*

आणि हेल सांगतो, त्याच आपुध्याच बदलून गेले!

पहाट आणि सूर्योदय इनके जादुई असतात का?

इतक्या सकाळी उठून काय करायं? ह्या प्रश्नावर हेल ने एक कोडवर्ड सांगितलाय.

"S-A-V-E-R-S"

ह्या आधुन्य बदलून टाकणाऱ्या सहा सवयी आहेत.

१) *Silence – (ध्यान)*

- शांत बसून स्वतःच्या आत जोकावणे, म्हणजे ध्यान।

- स्वतःच्या आतल्या घेतलेला स्वार्थ काढणे, म्हणजे ध्यान।

- स्वतःच्या आतल्या घेतलेला स्वार्थ काढणे, म्हणजे ध्यान।

- मनाच्या कॉम्प्युटरला फॉर्मेट करून व्हायरस रिमूव्ह करणे म्हणजे ध्यान।

- मन प्रफुल्लित आणि ताजतवान करण्यासाठी आवश्यक असते ध्यान।

- माणसाच्या गरजा किती कमी आहेत, आणि सगळ्या चिंता किती स्वार्थ आहेत याची आत्मपंचिती म्हणजे ध्यान।

- अफाट, अदभुत आणि आनंददायी विश्वघातीसौभाग्य सतःला जोडून घेणे, आणि स्वतःच्या मन-शारीरचा कणकण प्रफुल्लित करतुन भेष्काची कृती म्हणजे ध्यान।

२) *Affirmations – (साकारात्मक स्वयंसूचना)*

- अफरनेशन म्हणजे स्वयंवाद।

- सतः स्वतःला सूचना देणे,

- प्रचंड शक्तिशाली असलेल्या अहर्मानुष आपण मिश्रित केलेलं श्रेय कोरण।

- गैला पाच वर्षात, गैला एक वर्षात, पुढच्या एक

३) *Visualize – (चांगल्या कल्पना मनात घोळवणे.)*

वीज इच्छा पूर्ण झाली आहे, अशी मनातून कल्पना करणं, ती पूर्ण झाल्याचा आनंद व्यक्त करणं आणि मनःपटला वर तिला शारीक सारीक रूपात साकारणं, म्हणजे व्हिज्युलायझेशन।

- कल्पनाशक्ती ही निरागमने माणसाला दिलेली सार्वात अनमोल आणि सार्वात प्रभावशाली भेट आहे.

- कल्पनाशक्तीचा योग्य वापर केल्यास साधारण माणसाचं यशस्वी व्यक्तीगम्ये रूपांतर होतं.

- दररोज आपण आपली ध्येयं पूर्ण झाली आहेत, असं मनात घोळवून पाहूनी.

- घोडण्याच्या रूपांत सुवर्णपदकांची रास उभी करणारा मायकेल फेल्ट्स म्हणतो, ज्यावेळी मला झोप येऊ लागते, तेव्हा मला जे नक्की करायचे आहे, ते मनातल्या मनात बघण्याचा मी प्रयत्न करतो.

- ऑलिंपिकजिजेती एथलिट लेव बीचने म्हणाली होती, मागचे चार वर्षं मी एकच निकाल जोळ्यापुढे आणत होते, ते म्हणजे, मी हातात जिजेतापदक घेऊन उभी आहे, आणि माझ्यावर शेंपेचा वर्षाव होत आहे.

- मायकेल स्मिथ म्हणाला, मी मला हवे असलेल्या स्वप्नाचे रेखाचित्र कागदावर रेखाटतो, स्वप्नांबद्दल टिपण लिहतो, आणि वेगवेगळ्या पद्धतीने त्याला जोळ्यांसमोर उभे करतो.

- प्रसिद्ध उद्योगपती अड्रींग रैमजॉर्ना त्यांच्या यशाचे रहस्य विचारले तर ते म्हणाले, *"मला दोनदा मिळते, एकदा मनात आणि दुसऱ्यांदा वास्तव जगात!"*

४) *Exercise – (व्यायाम)*

- शरीरातून आळसाला फळवून लावण्यासाठी, शरीरातील उर्जा बाह्यी ठेवण्यासाठी, मनाने काणखर आणि आनंदी राहण्यासाठी आवश्यक असतो, व्यायाम।

- शरीर आळसावतं की मन भ्रष्ट झालंच समजा!

- व्यायाम, योगासने, प्राणायाम यांच्या माध्यमातून उर्जेला चळण न दिल्यास ती अतिरिक्त गैरुत्पादक चळते, आणि माणूस वासनांचा गुलाम बनतो.

- वॉर्ड सनगींच्या गुलाम झालेल्या माणसातले चैतन्य म्हणजे, व्यायाम करा, दिव्य मारा, सूर्यनमस्कार घाला, फुलजांवा करा. ट्रेडिंगिलेवर घागं गाळा,प्राणायाम करा.

- ती नकारावरच एकदा होऊ शकता नाही, आणि म्हणून ती आत्मंदी होऊ शकत नाही, मनात एक अनामिका भय तयार होते.

- ह्या सगळ्या ह्र्द अस्वलेला गोंडण्याचा एकच उपाय, तो म्हणजे, व्यायाम करा, दिव्य मारा, सूर्यनमस्कार घाला, फुलजांवा करा. ट्रेडिंगिलेवर घागं गाळा,प्राणायाम करा.

- शरीरातले चैतन्य जिवंत ठेवा.

५) *Reading – (पाठन)*

- पुस्तकां वाचण्याची माणसं म्हणू आधुन्यात अनेक आधुन्य जगतात.

- पुढण्याक टेस, माराचा शहाणा, ह्या माणसाने दुसऱ्यांच्या अनुभवाने यहाणे होणारे स्वीक जगावर राज्य करतात.

- खनिज बाणे, विल गेट्स, मार्क युकरबर्ग हे सगळे आठवणघाला दोग पुस्तके वाचून पूर्ण करतात.

६) *Scribing – (लिहिणे.)*

- माझे ठाम मत आहे, की माझा अनुभवातला खडतर काळात मी जर लिहीत राहिलो असतो तर मी आज शिबंत राहिलो नसतो.

- लिहिल्याने तुमची तुमच्याशी नव्याने भेट होते.

- लिहिल्याने मन रिकामं होते, दुःख नाहीसे होते, मनात नव्या उर्जेचा संचार होतो.

- लिहिल्याने नवे रस्ते उघडतात, नवा प्रगतीचा वाटा खुलतात.

- म्हणून संतानी सांगून ठेवते आहे, दिसमाजी काहीतरी लिहीत जावे.

- लिहणं, हे सुद्धा स्वसावादाचं प्रभावी साधन आहे.

- लिहिल्याने विचार पक्के होतात.

- सकाळी उठल्यावर आज दिवस भर मी काय करणार आहे, ते लिहावं.
दिवस सहा सद्यपक्ष। किती सध्या तुम्हा स्वतःला लोडून घेतल्या आहेत.?

मला ह्या सगळ्या सवयींचा खूप खूप फायदा झाला . तुम्हालाही ह्या सवयी उपयुक्त ठरतील.

सुरेदाने म्हणा अथवा टुईकाने म्हण, पण ज्ञात

आपल्यापैकी प्रत्येकाकडे भरपूर रिकामा वेळ आहे...तो वेळ नकारात्मक पोस्ट वाचून त्यावर चिंतन करण्यात वाया

घातवाया की वरीत पैकी कोणत्याही एका क्रिया जमत असल्यास सर्वच गोटी जमतत आणण्यासाठी प्रयत्न कराचच हे सर्वस्वी आपणच ठरवायचे आहे..

कोणतीही गोष्ट अंगवळणी पाडण्यासाठी किमान 21

दिवसांचा सराव आवश्यक असतो...आणि आपल्याकडे

जाता कदाचित 21 वेळा जास्त दिवस रिकामे असणार आहेत.

तेव्हा या वेळेचा सदुपयोग करून भावी जीवनासाठी

सशक्त मन आणि सशक्त शरीर बनवू...

अशी वेळ व संधी मुद्दा येणार नाही व ती येऊ ही नये...

वेळ आहे स्वतःवर काम करण्याची...स्वतःसाठी

जगण्याची...आलेल्या परिस्थिती चा फायदा करून

घेण्याचा.

Titanic

.....

कु. कल्पना खडकाळे
बी. ए. भाग-३

.....

Titanic

फार वर्षापूर्वी एक जहाज बुडालं होतं ज्याचं नाव होतं
Titanic. ते जहाज बुडण्याचं कारण देखील
साधारणच होतं *Casual Approach* म्हणजेच
कुठलीही गोष्ट सहज घेणं.

असं म्हणतात ते जहाज जेव्हा प्रवास करण्यासाठी
सज्ज झालं तेव्हा हवामान खात्याने त्या जहाज कंपनीच्या
management ला *Ice Burg* (बर्फाच्या पर्वतरांगा)
समुद्रात असण्याची शक्यता सांगितली होती. तरी देखील
ते जहाज 2000 प्रवाशांना घेऊन समुद्रात निघालं होतं.

त्या जहाजात आपातकालिन बोटी देखील खूप कमी
ठेवल्या गेल्या होत्या. कारण काय तर त्याची गरजच नाही.
Titanic जहाज कधी बुडणारंच नाही.* ईथेही
Casual Approach दिसता.

त्या जहाजाच्या कॅप्टनला विचारलं असता त्याला 25
वर्षाचा अनुभव असून कुठलाही Ice Burg *त्याचं काहीच
वाकडं करू शकतं नाही* असं कॅप्टनचं म्हणणं होतं. इथेही
तोच *Casual Approach* राहिला.

2000 प्रवाशांना घेऊन हे जहाज समुद्रात निघालं खरं
पण एका *छोट्याशा Ice Burg* ला *धडकून
निस्तनावृत* झालं.

तुम्हाला हे मुद्दाम सांगतो विशेष म्हणजे या जहाजात
सर्व प्रवासी, लोक वेगवेगळ्या जातीधर्माचे होते. 1st
class, 2nd class, 3rd class, उच्चवर्गीय, सवर्ण
सगळेच होते.

परिस्थिती हाताबाहेर गेल्यामुळे सगळेच एकमेकात
मिसळले होते. माणूस म्हणून सगळेच सगळ्यांना
वाचवायचा प्रयत्न करत होते. कुणी businessman
होतं, कुणी सफाई कामगार, कुणी वेंटर तर कुणी
celebrity होतं, कुणी पॉलीटीकल होतं. सगळेच्या सगळे
बुडून समाधीस्त झाले. *कुठल्याच वर्गाचं कुणीच वाचलं
नाही.*

त्याचं *एकमेव कारण एवढंच होतं *Casual
Approach*.*

हे सगळं तुम्हाला पुन्हा नव्याने पहायचं असेल तर
James Cameron नी दिग्दर्शित केलेला *Titanic*
हुम्मी युट्युब वर पाहू शकता.

आताची परिस्थिती आणि *Corona* च्या बाबतीत
देखील *आपलं हेच चालू आहे*.

तुमचा एक *Casual Approach* सर्व मानवी जात
नष्ट करायला पुरेसा आहे*, आणि तुम्ही कुठल्याही Class
चे असा, *सरकार सोबत* असा किंवा *विरुद्ध*.*

प्रशासनासोबत असा किंवा *नाही*.* कुठल्याही
जाती धर्माचे असा.. *कुठल्याही Profession* चे
असा.. कुठल्याही Political Party चे असा..

Corona आणि त्याचा *संसर्ग* या बाबतीतचा हा
तुमचा *Casual Approach* आपल्या *सगळ्यांना
बुडवायला* पुरेसा आहे.

आपल्यापेक्षा जास्त उन्नत, *प्रगत असणारे देश* यापुढे
हताश *हतबल* आहेत.. याचं *गांभीर्य* आपण सर्वांनी
लक्षात घेतलं पाहिजे.*

येणारे *पुढचे अजून काही दिवस खूप महत्वाचे*
असणार आहेत. त्यासाठी सांगितलेले *Precautions
पाळा*.*

नियमित मार्क वापरा. सुरक्षित अंतर ठेवा 🙏

स्वतः सुरक्षित रहा.. दुस-यांना ही सुरक्षित ठेवा.

*पॉजिटिव विचार आणि निगेटिव विचार यांचा फरक

.....

कु. पुनम मानकर
बी. ए. भाग-३

.....

*पॉजिटिव विचार आणि निगेटिव विचार यांचा फरक

एक सुप्रसिद्ध लेखक आपल्या अभ्यासिकेत निवांत बसले होते.

अचानक काही आठवलं म्हणुन त्यानी एक कागद पेंन घेतला आणि लिहायला सुरुवात केली

** या वर्षात माझ्या शरीरातलं पिताशय काडुन टाकलं आणि त्या आजारपणामुळे मला बरेच दिवस अंधरुणाला खिळुन रहावं लागलं .

** याच वर्षात मी माझ्या आयुष्यातली 60 वर्षे पूर्ण केली आणि मी ज्या प्रकाशन कंपनीत माझी जमेदीची 30 वर्षे नोकरी केली ती नोकरी मी सेवानिवृत्त झाल्याने बंद झाली

** याच वर्षात माझ्या वडिलांच्या दुःखद निधनाचं दुःख मला पचवावं लागलं

** याच वर्षात माझा लाडका मुलगा त्याच्या वैद्यकीय शिक्षणाच्या परिक्षेला मुकला.... त्याच्या झालेल्या कार अपघातामुळे ! जखमी अवस्थेत त्याला हॉस्पिटल आणि घरी बरेच दिवस काढावे लागले शिवाय गाडीचे नुकसान झाले ते आजुन वेगळेच !

आणि शेवटी त्यांनी लिहिले
*खरच, किती वाईट आणि दुःखदायक ठरले हे वर्ष माझ्यासाठी !!!

इतक्यात त्यांची पत्नी त्या ठिकाणी आली. भरलेले डोळे आणि विचारात गुडुन गेलेल्या आपल्या पतिकडे पहाताच त्यांना काहितरी वेगळ असल्याचा अंदाज आला. सावकाशपणे त्यांनी तो टेबलवरचा कागद याचला आणि काही न बोलता त्या खोलीतुन निघुन गेल्या.

थोड्या वेळाने पुन्हा त्या खोलीत आल्या त्यावेळी त्यांच्या हातात एक दुसरा कागद होता. तो कागद त्यांनी त्यांच्या पतिक्या कागदा शेजारी ठेवला. लेखक महाशायानी तो कागद उचलुन वाचायला सुरुवात केली. त्यात लिहिले होते ..

** नेले कित्येक वर्षे ज्याचा त्रास मी माझ्या शरीरात काढला ते पिताशय अखेर या वर्षात मी काडुन टाकले.

आता मला कुठलाही त्रास नाही. मी अत्यंत सुखी झालोय यामुळे ..!

** याच वर्षात मी माझ्या आयुष्याची 60 वर्षे अगदी कुठल्याही अडथळ्याशिवाय बश्नवीरित्या पार पाडली. आणि एक चांगल्या नोकरीतुन सन्मानाने सेवानिवृत्त झाले, आता अजुन चांगलं आणि लक्षपूर्वक लिहायला माझ्याकडे भरपूर वेळ आहे...!!

** याच वर्षात माझे तिर्पुरुष वडिल वयाच्या 95 व्या वर्षी अगदी कुठलाही आजार नसताना आणि कोणावर अवलंबुन न रहाता इहलोकीची यात्रा संपवुन शांतपणे मार्गस्थ झाले ...!!

** याच वर्षी माझ्या मुलाला एक नवीन आयुष्य मिळालं, जीवघेण्या कारत्या अपघातातुन जरी कार पुर्णपणे मोडित निघाली तरी तो दबावला आणि कोणत्याही अपंगत्वाशिवाय परत अभ्यासाला जोमाने लागला!!!

आभारी आहे देवा ...!!
किती सुंदर आणि चांगलं वर्षं दिलस्य तु मला ...!!

बघ मित्रानो ... तेच प्रसंग पण माहण्याची दृष्टी वेगळी ..!!
नकारात्मक विचार बाजुला सारुन एक सकारात्मक विचार करायला भाग पाडणारी !!

आपल्या आयुष्यातही बरे वाईट प्रसंग घडत असतात. *आपण ज्या दृष्टीने त्याकडे पहातो तसा आपल्या मनावर वाईट चांगला परिणाम होतो.*
प्रत्येक घटनेला जसा कार्यकारण भाव आहे तसाच वेगवेगळा अर्थ आहे.
आपण काय अर्थ घ्यायचा तो आपण ठरवायच.....!!!

त्या घटनेची वाईट बाजु न पहाता चांगली बाजु, *सकारात्मक बाजु डोळ्यासमोर ठेवायला शिका.*
जे होत ते चांगल्या साठीच हा आश्वावाद मनाशी बाळगुन पुढील आयुष्याचा सकारात्मक आणि काळजीपूर्वक विचार करा ...!!
जगणं अजुन सुखकारक सुसह्य आणि मजेशीर होईल !!

Every Dark cloud has a silver lining ...!!
प्रत्येक काळ्या ढगाला एक रुपेरी कड असते हे ही लक्षात ठेवा ..!

शेवटी चिडचिड करुन जगायच की आनंद घेत हे *आपल्या विचारांवरच ठरजार आहे.*

आपल्याकड काय नाही याचा विचार करण्यापेक्षा जे आहे त्याचा योग्य तो उपयोग घेवुन नसलेल्या किंवा आवश्यक गोष्टी मिळवायचा प्रयत्न करा ...!!

दुःखात सुख शोधा, सुखात दुःख नको !!

शेवटी पाठगावकरांच्या ओळी आठवतात....!!

पेला अर्धा सरला आहे
असं सुद्धा म्हणता येत;
पेला अर्धा भरला आहे
असं सुद्धा म्हणता येत!

सरला आहे मृणायचं
कि भरला आहे मृणायचं?

सांगा लसं जगायचं?
कण्हत कण्हत
कि गाणं म्हणत
तुम्हीच ठरवा....!!
मित्रानो सकारात्मक व्हाआनंद लुटा...!!

POSITIVE

VS

NEGATIVE

THINKING

मिसेस कोणाला म्हणतात

.....

कु. आरती जोशी

बी. ए. भाग-३

.....

मिसेस कोणाला म्हणतात?

माहित आहे ?

युरोपीय देशात पती पत्नी आयुष्यभर कधीच एकत्र राहू शकत नाही, ही ब्रिटीशांची हजारो वर्षांची परंपरा आहे. घटस्फोट जणुकाही करायचेच असतात.

धर्मपत्नीला सोडून ज्या स्त्रियांशी संबंध येतात, तिला मिसेस म्हणतात.

आणि

आपला नवरा सोडून ज्याच्याशी संबंध येतात, त्याला मिस्टर म्हणतात.

आपल्या संस्कृतीमध्ये किती सुंदर शब्द वापरलाय, श्रीमती!

श्रीमती-

श्री म्हणजे लक्ष्मी,

मती म्हणजे बुद्धी.

म्हणजे लक्ष्मी आणि सरस्वती जिच्यामध्ये एकत्र असतात, ती श्रीमती.

आमची संस्कृती सोडून आम्ही आपल्या धर्मपत्नीची ओळख माझी मिसेस म्हणून करून द्यायला सुरवात केली.

मानसिक गुलामी एवढी जास्त की, शब्दापेक्षा, अर्थापेक्षा इंग्रजीत ओळख करून द्यायची हौस जास्ती.

अर्थ माहित नाही, म्हणून लाजही वाटत नाही.

पण ज्याला अर्थ माहित आहेत, त्या विद्वानाने काय अर्थ काढायचे ?

युरोपमध्ये मॅडम कोणाला म्हणतात ?

वेश्यागृहाना संचालित करणारी जी मुख्य बाई असते, तिला मॅडम म्हणण्याची पद्धत आहे.

भारतात कोणाला मॅडम म्हणतात ?

आम्ही आमच्या शिक्षिकांना मॅडम म्हणतो, *अनोळखी स्त्रियांना हाक मारताना मॅडम म्हणतो.*

एवढेच नाहीतर कधीतरी आपल्या बहिणीला, आत्तेला, मावशीला पण आदराने मॅडम म्हणतो.

शिबीसारखा असलेला शब्द या गुलामगिरी मुळे आदरामध्ये बदलला गेला.

किती अर्थाचे अनर्थ होतात,पण लक्षात घेत कोण ?

*आम्ही दूरध्वनी वरील संभाषणाची सुरुवात *हॅलो!* *या शब्दाने करतो.*

शब्दांचा अर्थ माहित नसतानाही केवळ इंग्रजी बोलण्याच्या प्रतिष्ठेसाठी केलेल्या गुलामगिरीचे हे आणखी एक उदाहरण...!!

दूरध्वनी यंत्राचा शोध ज्याने लावला त्या ग्राहम बेलने हे यंत्र सुरु होताच पहिला फोन आपल्या प्रेयसीला लावला.

तिने फोन उचलताच त्याने तिला हाक मारली .."हॅलो !!"

*हॅलो हे ग्राहम बेलच्या प्रेयसीचे नाव होते. आम्ही मात्र कुणालाही फोन लावला तरी सुरुवात ग्राहम बेलच्या

प्रेयसीचे नाव घेवून करतो.*

आहे की नाही अजानातील गुलामगिरी....!!

ॲकॅडमीचे आकादमी हे रुपांतरही असाच आमचा मूर्खपणा आहे.

ॲकॅडमस नावाच्या व्यक्तीच्या अंगणात प्लुटोची व्याख्यानं होत होती.

हे ज्ञानसत्र ॲकॅडमसच्या अंगणात चालते म्हणून ती ॲकॅडमी....!!

आम्ही त्याचे रुपांतर केले अकादमी ...!!

खर तर आपण प्रबोधिनी किंवा प्रबोधिका म्हणणे अधिक अर्थपूर्ण आहे.

पण आम्हाला लाज वाटते अशी नावे द्यायची.

विकृत चालेल पण संस्कृत नवगे, ही आणखी एक मानसिक गुलामगिरी!!

पाश्चिमात्य देशात घटस्फोट झाले की मुलांना कुणी सांभाळायचे असा प्रश्न आहे. तिथं अशा मुलांसाठी ज्या संस्था आहेत त्यांना कॉन्व्हेंट म्हणतात.

आम्ही इंग्रजी शाळात मुलांना घातलय हे अभिमानाने सांगण्यासाठी माझ गूल कॉन्व्हेंट मध्ये आहे हे कॉलर ताठ करून सांगतो....!!

लाजीरवाण्या गुलामगिरीचे हे उदाहरण!!

असे खूप शब्द आहेत. ज्यांचे अर्थ माहित नाहीत पण आपण ते वापरतो.

कारण काय तर मातृभाषेची लाज वाटते आणि इंग्रजीत प्रगती वाटते.

मराठी_बोला

संस्कृती_टिकवा.

www.kavya.com

करायचा, घरातल्या मोठ्या दुरुस्त्या, उपवर-उपवधू ह्यांना आलेली ठिकाण..Proposals.. ही आजच्या काळातली Highly Personal Issues त्या काळात विनदिकतपणे गोलमेज परिषद भरवून चर्चिल्या जात.. हातपाय पसरायला लागते तेवढी च काय ती प्रत्येका ला घरात Space.. बाकी सगळा लेकरवाळा कारभार...

आठवडी बाजारातून भाज्या आणणे, किराणा आणणे, लांबच्या लमाला हजेरी लावणे हा 'बादा' लोकांचा प्रांत होता.प्रत्येक बाबांनी 4-5 RD,LIC काढलेल्याच असायच्या.. आणि बऱ्याच वेळा त्या एजंट वरील प्रेमापोटी.. बाकी शेअर्स,Mutual Fund चा 'एजंट' त्या काळी काही उदयाला आला नव्हता.आणि कोणी काही वेगळ्या स्कीम आणल्याचं, तर अगदी पाचच मिनिटात त्याच्या उत्साहाला अन् पर्यायानं त्याच्या कर्मीशन ला सुरंग लागायचा... Share market म्हणजे जुगार.. हा 'समज' अगदी पक्का होता..

'फॅमिली डॉक्टर' हा एक जिक्हाळ्याचा विषय होता.. प्रत्येक कुटुंबाचा वेगळा डॉक्टर असायचा.. आजीच्या दम्या पासून ते बाळाच्या तापा पर्यंत सगळ्या व्याधीवर त्याच्याकडे औषधं असायचे.. तस ते डॉक्टर पण 'नीतिमत्ता' वैगेरे बाळगून होते.. उगाचच आजच्या सारखं भारंभार टेस्ट अन् सोनोग्राफी सांगायचे नाहीत.. गरज

असल तरच करूया, पेशंटला परवडेल आणि ह्यांचा दवाखाना पण चालेल, असा त्यांचा 'व्यवहारिक' पवित्रा असायचा..

जसा 'फॅमिली डॉक्टर' तशीच एक 'फॅमिली 'बोहारीण' पण असायची. पण ती फक्त आईची मैत्रीण.. बाकी कोणी तिच्या वाट्याला जात नसत.. आई सगळे जुने कपडे एका गाठोड्यात बांधून ठेवे. मग ही 'बोहारीण' एका दुपारी अवतरायची.. आधीच दुपारच्या झोपेचं खोबरं झाल्याने, आई 'जरा वैतागलेली' असायची.. भलं मोठं कपड्यांचं गाठोडं Nurses चहा गाळणी अशी तहा' ला सुरवात व्हायची..तिची गाळणी खपवायची घाई तर आईचा मोठ्या पातेल्यावर डोळा.. खूप घासाघीस करून 'Deal' चहाच्या पातेल्यावर फिक्स व्हायची.. ह्या कार्यक्रमात 2-3 तास आरामात जायचे, शेजारच्या सगळ्या आत्या, मावशी, काकू ह्या वाटाघाटीत सक्रिय सहभाग घ्यायच्या.शेवटी त्या नवीन चहाच्या पातेल्यात चहा व्हायचा आणि मगच सगळं महिला मंडळ परागंदा व्हायचं..

खरं सांगू का.. मध्यमवर्गीय ही काय परिस्थिती नाही, ती 'वृत्ती' आहे.. साध्या, सरळ, कुटुंबवत्सल,पापभिरू माणसांची.मध्यमवर्गीयच आहेत ह्या समाजाचा 'कणा' .. ते आहेत म्हणून तर ह्या समाजात चांगल्या वाईटाची चाड आहे.. आम्हीच आहेत नियमित 'कर' भरगारे,वाहतुकीचे

काटेकोर नियम पाळणारे आणि प्रत्येक निवडणुकीत 'मतदान' करणारे.

असे आम्ही सगळेच मजतेत होतो बघा..अचानक 1990-91 मध्ये जागतिकीकरणचे वारे वाहू लागले.. ते आमच्या पर्यंत घायला 10-12 वर्षे गेली पण तोपर्यंत त्या वाऱ्याच,' वादळ ' झालं होतं.. अन् मग त्या वादळात उडून गेलं आमचं मध्यमवर्गीय पण.. प्रेमळ, मिळून-मिसळून राहणारे, सामाजिक आम्ही, अचानक 'प्रोफेशनल' झालो.माणसा माणसातलं आपलेपण कोरड झालं, कालांतराने ते भेगाळलं, पुढे पुढे त्या भेगांच्याच भिंती झाल्या.Busy Schedule,Deadlines, Projects Go Live अश्या 'गॉडस' नावाखाली आम्ही ते स्वीकारलं.. गलेलहु Package मध्ये गुंडाळल्या गेला आमच्यातला चांगुलपणा, प्रेमळपणा आणि आपलेपणा सुद्धा..

"आम्ही मध्यमवर्गीय"

.....

कु. पुजा कुडमेथी

बी. ए. भाग-२

.....

"आम्ही मध्यमवर्गीय"

साधारण 20-25 वर्षा पूर्वी 'मध्यमवर्गीय' ही जमात अस्तित्वात होती. तसं संपूर्ण भारतभर ती पसरली होती.. पण महाराष्ट्रात तिचा स्वतः चा असा ब्रँड ' होता. घरात एक कमावता पुरुष, दोन तीन भावंड, नवरा बायको, कुठे कुठे आजी आजोबा, क्वचित प्रसंगी भाचा-पुतण्या शिकायला अशी एकुण कुटुंबसंस्था होती...एक कमावता आणि खाणारी तोंड 5-6.. हे चित्र सगळीकडे सारखचं होत...काही ठिकाणी महिला वर्ग नोकरीसाठी बाहेर पडला होता.. पण आजच्या इतका नाही..म्हणूनच की काय घर, किचन ह्यावर स्त्री वर्गाची सत्ता होती, एकहाती सत्ता !! पण तिथलं तिचं स्वतःच एक गणित होतं, पक्कं गणित...!!त्या वरच सगळे हिशोब जुळत होते.. अन्नाच्या बाबतीत, 'पोटाला खा हवं तेवढं , पण नासधूस नको' असा शिरस्ता होता..माझी आजी नेहमी म्हणायची, 'खावून माजावं, पण टाकून माजू नये..'

कढी, डाळभाजी करायची त्या दिवशी वरण कमी लावायच, आंब्याचा रस असेल तर भाजी कमी लागते, रवी लावली की त्या ताकाची कढी करायची, त्या तुपाच्या भांड्यात दुसऱ्या दिवशी पोळ्या टाकायच्या... अशी साधी साधी सनीकरण असायची.. घरातली माणसांची जेवण आधी करून घेतली की बायका मागून जेवायच्या. उरलं

सुरत त्या खालून घायच्या. त्यांच्या पंगतीला पुरवठा म्हणून खमंग धालीपीठ किंवा गरमा गरम पिठलं असायचं... इतकही करून पोळी भात उरलाच तर दुसऱ्या दिवशी त्याचा 'कुचाक्या' किंवा 'फोडणीचा' भात जगातले सगळ्यात चविष्ट पदार्थ आहेत हे.. आता सवाळच्या नाश्याचा प्रश्न मिटला.

मुलाची शाळा म्हणजे 'टेन्शन'चा विषय नव्हता. आपली साधी मराठी शाळा.. 200-300 रु वर्षाची फी.. पण युनिफॉर्म, पुस्तके आपले आपल्याला घ्यावे लागायचे... जरा मोठा धाटा युनिफॉर्म घेतला की सहज 2 वर्ष जायचं..

पुस्तकांचा जरा 'जुगाड' असायचा.. म्हणजे समजा 'अ' ने कोरे करकरीत दुकानातून पुस्तक विकत घेतले असतील, तर तो तो पुस्तक 'ब' ला 70% नी विकायचा.. अन् मग 'ब' तिचं पुस्तके 'क' ला 40% विकायचा..

ती चेन ठरलेली होती..Purchase Cost, Selling Cost, Depressed Value.. हे कामापुरत ' अर्थशास्त्र ' सगळ्यांनाच येत होतं.ह्या पुस्तकाच्या 3 वर्षांच्या प्रवासात.. कधी कधी बेगम हजरत महल, अहिल्याबाई अशा दूरदृष्टी च्या व्यक्तिमत्त्वाला चप्पा काढलेला असायचा..कोणाला दागिने घाल, दाढी मिशी काढ, असा उद्योग अ ब क पैकी कोणी तरी नक्कीच करत होतं.

बंगालच्या उपसागरात हमखास दोन तीन वहाज फिरत असायची पण शाळेत असतांना, ते मॉरिशस, अंदमान निकोबार, केरला Back Water अशी Destanations मला नकाशात सुद्धा कधी भेटली नाही.

पुस्तकातल्या रिकाम्या जागा भरा, जोड्या जुळवा अशी बिनडोक कामे सहसा 'अ' करून मोकळ्या व्हायचं.. म्हणूनच की काय त्यानंतर ब आणि क ह्यांना फक्त चित्रकलेत स्कोप होता.

त्याचा प्रत्येक पुस्तकाचा पाना पाना वर यायचा.. युनिफॉर्म असल्यामुळे खूप कपडे लागतही नसत.. मोठ्या भावा बहिणींचे कपडे घालणं, दरत- स्वेटर वापरणं ह्यात 'इगो ब्रिगो' कोणाचा आड येत नव्हता..

स्वेटर चा तर मोठा प्रवास असायचा.. त्यातही लहान बाळाचं स्वेटर, कपडे, टुपटे, झबते इतके फिरायचे की त्याचा मुळ मालक कोण हेही कोणाला अठवायच नाही..

पण आमचा जाचीच्या पिढीने शिक्षणाचे महत्त्व जाणले होते. त्यामुळे अभ्यास सगळ्यांना करावाच लागायचा. चंदा नापास झाला किंवा कमी मार्क्स मिळाले तर मुलींना, 'तुझ लन लावून देवू..' आणि मुलांना, 'तुला चालवायला रिखा घेवून देवू..' अशी 'जामातिक' धमकी मिळायची..

12 वी नंतर कुठल्या शाळे कडे जायचं, कोणता कोर्स

The entire page is framed by a decorative border with a blue and white scalloped pattern. At the top and bottom of the page, there are faint, light blue scrollwork designs that resemble unrolled scrolls.

काव्य पुष्प मराठी

भाकरीचा मेळ

.....

प्रतिक कनेरी

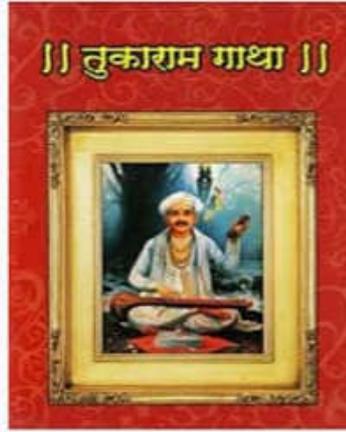
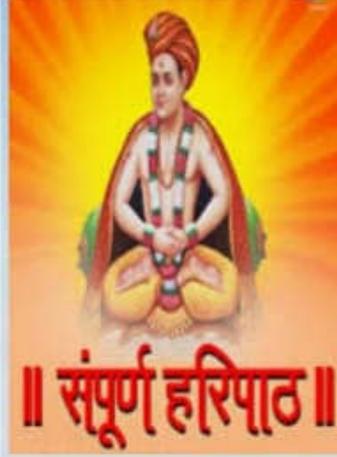
बी. ए. भाग-२

.....

भाकरीचा मेळ

तु स्वप्नांना बळ दे मी संसाराला ठिगळ लावतो.
जमलंच तर संध्याकाळच्या भाकरीचा मेळ लावतो.
तु वाचत रहा तुकोबारायांची गाथा
अजून थोडी वाट पहा, अजून थोडा धीर धर.
मी बाजारात पोटासाठी डोंबाऱ्याचा खेळ लावतो.
जमलंच तर संध्याकाळच्या भाकरीचा मेळ लावतो.
लोकं खुशाल जगत आहेत इंटरनेटच्या युगात
त्यांना खरंच पटत नाही की,
भाकरीचा प्रश्न आपला अजून सुटत नाही.
कळणाऱ्यांना कळू दे, जळणाऱ्यांना छळू दे,
मी आज पोटाच्या आतड्यांना थोडा अजून पीळ लावतो.
जमलंच तर संध्याकाळच्या भाकरीचा मेळ लावतो.
तु म्हण मणायचा मनात हरिपाठ मनातल्या मनात.
मात्र
लेकरांना बाबासाहेब आंबेडकर उगाळून पाडू.
छत्रपती शिवाजींचे शौर्य सांग, तुकोबांची गाथा सांग.
गाडगेबाबांचा त्याग सांग. आणि
जोतिबा अन् सावित्रीबाई फुलेंचे कार्य सांग.
मी आज घरी यायला मुद्दाम थोडा वेळ लावतो.
जमलंच तर संध्याकाळच्या भाकरीचा मेळ लावतो.
तु स्वप्नांना बळ दे मी संसाराला ठिगळ लावतो.
जमलंच तर संध्याकाळच्या भाकरीचा मेळ लावतो.

Pratik Kaneri

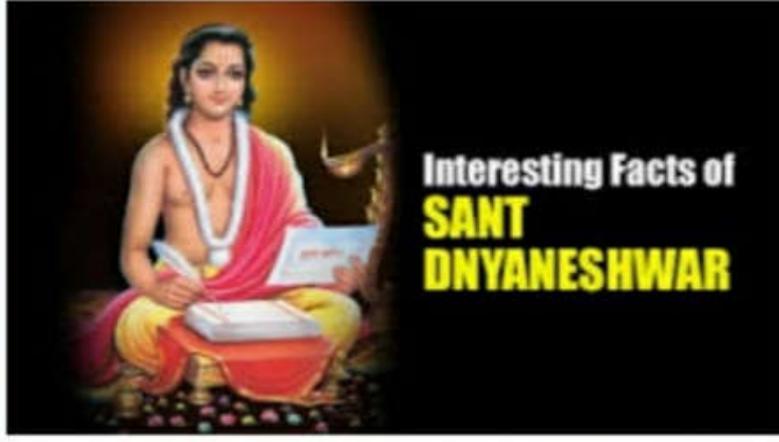
विज्ञानाचे मूळ ज्ञानेश्वरीत सापडते

.....

विनय भालतडक

बी. ए. भाग-२

.....

Interesting Facts of
**SANT
DNYANESHWAR**

विज्ञानाचे मूळ ज्ञानेश्वरीत सापडते

सूर्य स्थिर आहे आणि पृथ्वी

सूर्याभोवती फिरते हा शोध कोपर्निकसने लावला.

त्याचा हा सिद्धांत बायबलविरोधी असल्याने धर्ममार्तंडांनी त्याचा छळ केला.

कारण बायबलमध्ये पृथ्वी स्थिर असून सूर्य फिरतो असा उल्लेख आहे

(आणि यांना आपण विज्ञाननिष्ठ समजतो).

माऊली ज्ञानोबारायांनी ज्ञानेश्वरीमध्ये 725 वर्षापूर्वीच

सूर्याचे भ्रमण हा भास आहे,

हे वैज्ञानिक सत्य मांडले होते.

उदय-अस्ताचे प्रमाणे |

जैसे न चालता सूर्याचे चालणे |

तैसे नैष्कर्म्यत्व जाणे |

कर्मींचि असता ||

सूर्य चालत नसून चालल्यासारखा दिसतो.

सूर्याचे न चालता चालणे हा

ज्ञानेश्वरीतील क्रांतीकारक शोध आहे.

मानवी जन्माची प्रक्रिया कसल्याही उपकरणाची मदत न घेता ज्ञानेश्वर महाराज जेव्हा सांगतात तेव्हा

नामांकित डॉक्टरांनाही आश्चर्य वाटल्याशिवाय राहात नाही.

माऊली लिहितात,

शुक्र-शोणिताचा सांधा |

मिळता पाचांचा बांधा |

वापुतत्व दशधा |

एकचि झाले |

शुक्र जंतू पुरुषाच्या वीर्यामध्ये असतात

व शोणित पेशी स्त्रियांच्या

बिजांड कोषात असतात.

या शोणित पेशी

अतिसूक्ष्मदर्शक यंत्राशिवाय दिसत नाहीत.

सूक्ष्मदर्शक यंत्राचा शोध चारशे वर्षांतील आहे.

परंतु माऊलींनी कसल्याही सूक्ष्मदर्शकाच्या मदती-शिवाय

शोणित पेशींचा उल्लेख केला आहे.

इथे त्यांच्यातील सर्वज्ञता दिसते.

पृथ्वी सपाट आहे की गोल या प्रश्नावर शास्त्रज्ञांत बराच काळ वाद चालला होता.

पृथ्वी गोल आहे हा सिद्धांत आता जगन्मान्य झाला आहे.

माऊली ज्ञानोबारायांनी

ज्ञानेश्वरीमध्ये 725 वर्षापूर्वीच

पृथ्वी गोल असल्याचे सांगितले.

पृथ्वीचे परमाणूंचा उगणा घ्यावा |

तरी हा भूगोलचि काखे सुवावा |

तैसा विस्तारू माझा पाहावा |

तरी जाणावे माते |

भूगोल हा शब्द ज्ञानेश्वरीने मराठीला दिता आहे.

आणि पृथ्वी गोल असल्याचे निःसंदिग्ध सांगताना

परमाणूचाही (Micro-Electron) स्पष्ट उल्लेख केलाय.

पाण्याच्या घर्षणातून जलविद्युत निर्माण होते.

हा विजेचा शोधही शे दिडशे वर्षापूर्वीचा आहे.

परंतु माऊली ज्ञानोबाराय 725 वर्षापूर्वीच सांगतात की,

पाण्याचे जोरात घर्षण झाले की वीज तयार होते.

Mar. 2018

* अडीच अक्षरांची महती *

* *

कु.कोमल देवानंद वाघमारे

बी. ए. भाग-१

* *

अडीच अक्षरांचा कृष्ण
अडीच अक्षरांची लक्ष्मी
अडीच अक्षरांची श्रद्धा
अडीच अक्षरांची शक्ती!

अडीच अक्षरांची कान्ता
अडीच अक्षरांची दुर्गा
अडीच अक्षरांची ईच्छा
नी अडीच अक्षरांचा योध्दा!

अडीच अक्षरांचे ध्यान
अडीच अक्षरांचा त्याग
अडीच अक्षरांचे कर्म
नी अडीच अक्षरांचा धर्म!

अडीच अक्षरांत भाग्य
अडीच अक्षरांत व्यथा
अडीच अक्षरांतच व्यर्थ
बाकी सारे मिथ्या!

अडीच अक्षरांत सन्त
अडीच अक्षरांचा ग्रंथ
अडीच अक्षरांचा मंत्र
नी अडीच अक्षरांचे यंत्र!

अडीच अक्षरांची तुष्टी
अडीच अक्षरांचीच वृत्ती
अडीच अक्षरांतच श्वास
नी अडीच अक्षरांतच प्राण!

अडीच अक्षरांचा मृत्यू
अडीच अक्षरांचाच जन्म
अडीच अक्षरांच्याच अस्थि
नी अडीच अक्षरांचाच अग्नि!

अडीच अक्षरांचा ध्वनी
अडीच अक्षरांचीच श्रुती
अडीच अक्षरांचा शब्द
अडीच अक्षरांचाच अर्थ!

अडीच अक्षरांचा शत्रू
अडीच अक्षरांचा मित्र
अडीच अक्षरांचेच सत्य
अडीच अक्षरांचेच वित्त!

जन्मापासुन मृत्युपर्यंत
अडीच अक्षरांत बांधलेले
आयुष्य हे मानवाचे
नाही कुणा उमगले!!

आठवण

.....

कु. पपिता जांभूळकर
बी. ए. भाग-१

.....

पूर्वीचा काळ बाबा,
खरंच होता चांगला,
साधे घरं साधी माणसं,
कुठे होता बंगला ?

घरं जरी साधेच पण,
माणसं होती मायाळू,
साधी राहणी चटणी भाकरी,
देवभोळी अन श्रद्धाळू.

सख्खे काय चुलत काय,
सगळेच आपले वाटायचे,
सुख असो दुःख असो,
आपुलकीने भेटायचे.

पाहुणा दारात दिसला की,
खूपच आनंद व्हायचा हो,
हसून खेळून गप्पा मारून,
शीण निघून जायचा हो.

श्रीमंती जरी नसली तरी,
एकट कधी वाटलं नाही,
खिसे फाटके असले तरीही,
कोणातंच काम रुकलं नाही.

उसनं पासनं करायचे पण,
पोटभर खाऊ घालायचे,
पैसे आडके नव्हते तरीही,
मन मोकळं बोलायचे.

कणकेच्या उपम्या सोबत,
गुळाचा शिरा हटायचा,
पत्रावळ जरी असली तरी,
पाट, तांब्या मिळायचा.

लपाछपी पळापळी,
बिन पैशाचे खेळ हो,
कुणीच कुठे busy नव्हते,
होता वेळच वेळ हो.

चिरेबंदी वाडे सुद्धा,
खळखळून हसायचे,
निवांत गप्पा मारीत माणसं,
ओसरीवर बसायचे.

सुख शांती समाधान " ते "
आता कुठे दिसते का ?
पॉश पॉश घरा मधे,
" तशी " मैफिल सजते का ?

नाते गोते घट्ट होते,
किंमत होती माणसाला,
प्रेमामुळे चव होती,
अंगणातल्या फणसाला.

तुम्हीच सांगा नात्या मध्ये,
राहिला आहे का राम ?
मुलीकडे आईचा हो,
असतो का मुक्काम ?

सख्खे भाऊ सख्ख्या बहिणी,
कुणीच कुणाला बोलत नाही,
मृदंगाच्या ताला वरती,
गाव आता का डोलत नाही.

प्रेम, माया, आपुलकी हे,
शब्द आम्हाला गावतील का ?
बैठकीतल्या सतरंजीवर,
पुन्हा पाहुणे मावतील का ?

* left होऊ नका *

.....

कु. सोनाली पोकळे

बी. ए. भाग-३

.....

* left होऊ नका *

कुठेतरी थांबवा आता *भरल्या घरातून जाणं*

थोडी कुरबुर झाली म्हणून

पटकन left होणं

अभासी दुनिया असली तरी

माणसं जिवंत आहेत

रक्ताची जरी नसली तरी

नाती प्रेमळ आहेत

ताई, दादा, आत्या, मावशी

शब्दांना अर्थ नाही का?

गुप मधले बाकी कुणीच

सांगा तुमचे नाही का?

माणसं एकत्र आली की

कुरबुरी या होणारच

कधी माझा, कधी तुमचा

एखाद्याला राग येणारच

राग आला म्हणून कोणी

घर सोडून जातं का?

'आपल्या' गुप मधून असं

left कधी होतं का?

लहान असा, मोठे असा

थोडा संयम ठेवत जा

कमी जास्त झालं तरी

डोकं शांत ठेवत जा

खूपच मन दुखावंतं तर

मौनव्रत धरायचं

एकही शब्द न बोलता

डोळ्यांनी प्रेम करायचं

ज्याची त्याला एक दिवस

नक्कीच चुक कळत असते

चुकणार्यांचे मन त्याला

आतल्या आत छळत असते

अशा वेळेस पुढे होऊन

पटकन माफी मागायची

तोच विषय डोक्यात ठेऊन

कशाला रात्र जागायची?

मला जसं वाटतं तसंच

सगळ्यांनीच वागावं

अशी भूमिका घेतल्यावर

इतरांनी कसं जगावं?

सर्वांचा आदर करा

ताण नका घेऊ

आमचं म्हणणं एवढंय आहे

left नका होऊ

एक दिवस सगळ्यांनाच

दुधून left व्हायचं लागतं

मनांत असो किट्या नसो

स्वर्ग रथात जावं लागतं

महाभारताचे "नऊ सार सूत्र".

.....

कु. मनिषा देवके

बी. ए. भाग-३

.....

१) "जर मुलांच्या चुकीच्या वागण्यावर नियंत्रण ठेवले नाही तर शेवटी आपण असहाय्य व्हाल" - कौरव.

२) "तुम्ही कितीही बलवान असा, परंतु अनीतिने तुमचे ज्ञान, अस्त्र, शस्त्र, सामर्थ्य व आशीर्वाद सर्व काही व्यर्थ ठरतील."- कर्ण.

३) "मुलांना इतके महत्वाकांक्षी बनवू नका की, विद्येचा दुरुपयोग करीत स्वतःचा नाश करून घेऊन सर्वनाशाला आमंत्रण देईल."- अश्वत्थामा.

४) "कोणाला असे वचन कधीही देऊ नका, की तुम्हाला अधर्मासमोर शरण जावे लागेल." - भीष्म पितामह.

५) "संपत्ती, सामर्थ्य आणि सत्ता यांचा दुरुपयोग आणि दुराचारी लोकांची संगत शेवटी आत्म-विनाशाचे दर्शन घडविते" - दुर्योधन.

६) "विचाराने अंध व्यक्ती म्हणजे मद्य, अज्ञान, मोह, काम आणि सत्ता देखील विनाशाकडे घेऊन जाण्यास कारणीभूत ठरते."- धृतराष्ट्र.

७) "मनुष्याच्या बुद्धीची सांगड जर विवेकाशी घातली असेल तर विजयाची खात्री पक्की आहे." - अर्जुन.

८) "प्रत्येक कामात छल व कपट निर्माण केल्याने आपण नेहमीच यशस्वी होऊ शकत नाही."- शकुनी.

९) "नीति, धर्म आणि नियत या कर्मांचे नियम पाळल्यास जगातील कोणतीही शक्ती आपल्याला पराभूत करू शकत नाही." - युधिष्ठिर.

जर या नऊ सूत्रांकडून धडा घ्या, अन्यथा महाभारत होणे निश्चित आहे.

जो इतरांना संपविण्याची तयारी करतो, तो स्वतःला वाचवण्यात कमी पडतो व संपतो, आणि जो दुसऱ्याला वाचवण्याचा प्रामाणिक प्रयत्न करतो, तो स्वतः कधीच संपत नाही. हीच नियती आहे.

दुसऱ्याची वाट लावण्यापेक्षा त्याला चांगली वाट दाखवण्याचे कार्य करा. अन्यथा आपली केव्हा वाट लागेल हे कळत नाही

माणसाचा दर्जा हा जात, धर्म व मिळकती वरून ठरत नसतो, तर तो माणुसकीच्या विचारांवरून ठरत असतो. धर्म कोणताही असो शेवटी हिशोब कर्माचा होतो, धर्माचा नाही. आयुष्य सुंदर व अनमोल आहे. आनंदात जगावे.* !! 🙏 !!

ही कविता नसून औषध आहे:

.....

कु. शितल देवगडे

बी. ए. भाग-१

.....

ही कविता नसून औषध आहे:

डिप्रेसन मधून बाहेर पडण्यासाठी

माणूस काय करतो ?

कुठतो जास्त,

अन रडतो कमी !

म्हणून त्याचं हृदय,

धडधडत असतं नेहमी !

बोलणं कमी झाल्यामुळे,

प्रश्न निर्माण झालेत !

सारं काही असूनही,

एकलकोंडे झालेत !

भावनांचा कोंडमारा,

होऊ देऊ नका !

हसणं आणि रडणं,

दावून ठेऊ नका !

आपल्या माणसांजवळ,

यत्तु झालं पाहिजे !

खरं खरं दुःख सांगून,

मोकळं रडलं पाहिजे !

हसण्याने, रडण्याने,

दबाव होतो कमी !

भावनांचा निचरा,

ही Fresh होण्याची हमी !

कुणाशी तरी बोला म्हणजे,

हलकं हलकं वाटेल !

दुःख जरी असलं तरी,

मस्त जगावं वाटेल !

येऊद्यानं कंठ दाटून,

काय फरक पडतो ?

आपल्या माणसाजवळच,

गळ्यात पडून रडतो !

आपली माणसं, आपली माणसं,

बाजारात मिळत नसतात !

नाती-गोती जपून ती,

निर्माण करावी लागतात !

भौतिक साधनं जमवू नका,

आपली माणसं जमवा !

नाहीतर तुम्ही गरीब अहात,

कितीही संपत्ती कमवा !

हाय , हॅलो चे मित्र बाबा ,

काही कामाचे नसतात !

तुझी पाठ वळली की ,

कुत्सितपणे हसतात !

हसण्यासाठी , रडण्यासाठी ,

माणसं जपून ठेव !

नाहीतर मग घरात एखादा ,

" रोबोट "तरी आणून ठेव !

रोबोटच्याच गळ्यात पडून ,

हसत जा , रडत जा !

शांत झोप येण्यासाठी ,

दररोज गोळ्या घेत जा !

दुःख उरात दावून वेळ्या ,

झोप येत नसते !

हसत खेळत जगण्यासाठी

माणसांचीच गरज असते ,

इथून पुढे भिशी

कर ,

हसण्याची अन रडण्याची !

हीच खरी औषधं आहेत ,

डिप्रेसनच्या बाहेर पडण्याची !!

डॉ.अब्दुल कलाम

.....

संकलन,

कु. शितल काटोल

बी. ए. भाग-१

.....

डॉ.अब्दुल कलाम

*त्रासाने भरलेल्या खोक्यावर मी "आनंद" असं
लिहितो..आणि दुःख confuse होतं*

येणाऱ्या प्रत्येक संकटाला
एक छानशी smile देतो
...आणि दुःख confuse होतं

खरं सांगायचं तर खूप वेळा
मी कोलमडून जातो
सगळं संपलं असं वाटून
अगदी गर्भगळीत होतो
कुठूनतरी देव येऊन
माझ्या हातात हात देतो
...आणि दुःख confuse होतं

संकटाच काय? ती येणारच
आल्यावर थोडं फार छळणारच
आपण स्थिर राहायचं काही काळ
संकटाचं पाणी पाणी होणारच
आलेलं संकट हसता हसता
नकळत नाहीसं होतं
...आणि दुःख confuse होतं

किती दिवसाचं हे आयुष्य
आज ना उद्या संपणारच
अमुक आहे-तमुक नाही
आपलं चालू राहणारच
फाटक्या गोधडीत पाय आखडून
मी सुखाने झोपी जातो
...आणि दुःख confuse होतं

म्हटलं तर जीवन सुंदर
म्हटलं तर वाईट आहे
मग त्याला सुंदर म्हणण्यात
सांगा काय वाईट आहे?
जीवनाकडे बघण्याचा
मी चष्मा विकत घेतो
...आणि दुःख confuse होतं.

World
Students'
Day

*I was a disadvantaged child from a non-educated family
yet I had the advantage of being in the company of
great teachers.*

- Abdul Kalam

क्षण केव्हाच उडून गेले ॥

.....

कु. कांचन चिन्हाने
बी. ए. भाग-२

.....

क्षण केव्हाच उडून गेले ॥

पाहता पाहता मोठे झालो
सगळेच गणित बदलत गेले
छोट्या छोट्या आनंदाचे
क्षण केव्हाच उडून गेले ॥ 😊

आता फक्त आठवणी राहिल्या
ते दिवस भरभर सरत गेले
छोट्या छोट्या आनंदाचे
क्षण केव्हाच उडून गेले ॥ 😊

खेळापेक्षा अभ्यास हि गोष्ट
महत्वाची वाटायची नाही
'खेळून झाल्यावर अभ्यास
हि गोष्ट घरातल्यांना पटापची नाही 😊

गल्लीमध्ये क्रिकेट खेळणे
म्हणजे मोठी धमाल असे
दोन दगडांच्या stumpa मध्ये
world cup ची मजा असे 😊

सागरगोटे, पतंग, भोवरे
सोबती सारेच सोडून गेले
छोट्या छोट्या आनंदाचे
क्षण केव्हाच उडून गेले ॥ 😊

शनिवारच्या सकाळी शाळेचे
आवरताना धांदल होई
आणि म्हणता म्हणता दर्यामध्ये
रविवार हळूच निघून जाई 😊

वर्गातील भांडणे सोडवताना
शिक्षकांच्या नाकी दम येई
आम्हाला 'वळण' लावायच्या नादात
शेवटी घरातल्यानाच 'बाक' येई! 😊

आता फक्त वीकेड आले
त्यातले निरागसपण संपून गेले
छोट्या छोट्या आनंदाचे
क्षण केव्हाच उडून गेले ॥ 😊

सर्घच्या जगातले सर्वात पहिले
दहावीचे वर्ष आले
पाहता पाहता सर्व सवंगडी
अभ्यासाच्या मार्गे लागले 😊

क्लासेस, college, tuition च्या गडबडीत
'परीक्षा' हेच उद्देश बनले
आणि बालपणीचे सुंदर दिवस
आयुष्याच्या डायरीत मार्गे पडले 😊

पाहता पाहता मोठे झालो
सगळेच गणित बदलत गेले
छोट्या छोट्या आनंदाचे
क्षण केवच उडून गेले ॥ 😊

आजच्या मोठ्या income मध्ये
साठवलेल्या भिशी ची मजा नाही
मधल्या सुट्टीच्या डब्याची चव
office च्या lunch -break ला नाही....! 😊

आजच्या फोर व्हीलर long drive ला
सायकल च्या डब्यल सीटची सर नाही
रात्रभर मारलेल्या गप्पांची गममत
आजच्या whats app chatting ला नाही....! 😊

गुंफता गुंफता नात्यांचे बंध
किसे सारे जाठवत गेले
आज थोडे थांबून मार्गे पाहताना
अश्रू माझे ओघळून गेले ।👉

काय जपावे

पाय जपावा

वळण्याआधी

तोल जपावा

ढळण्याआधी

अन्न जपावे

विटण्या आधी

नाते जपावे

तुटण्याआधी

शब्द जपावा

बोलण्या आधी

अर्थ जपावा

मांडण्याआधी

रंग जपावे

उडण्याआधी

मन जपावे

मोडण्याआधी

वार जपावा

जखमे आधी

अश्रू जपावे

हसण्याआधी

श्वास जपावा

पळण्याआधी

वस्त्र जपावे

मळण्याआधी

द्रव्य जपावे

सांडण्या आधी

हात जपावे

मागण्याआधी

भेद जपावा

खुलण्याआधी

राग जपावा

भांडणाआधी

जीव जपावा

जळण्याआधी

वेळ जपावी

मरण्याआधी...!

" माकड म्हणलं जीवनाचा कंटाळा आला "

.....

कु. पुजा बगेकर

बी. ए. भाग-१

.....

" माकड म्हणलं जीवनाचा कंटाळा आला "

माकड म्हणलं जीवनाचा

कंटाळा आला

पृथ्वीवर काहीतरी

घोटाळा झाला

माकडाचा दोस्त म्हणला

येड्यावणी करू नको

माणसाचे रोग

आपल्यात आणू नको

आपल्यात कुठं जीवनाचा

कंटाळा येत असतो का ?

आपण कधी एकेठिकाणी

मुकाट्यानं बसतो का ?

पहिल्या सारखे माणसं आता

का हासत नसतील

पारावर, वट्यावर

निवांत कधी बसतील ?

दुसरं माकड म्हणलं येड्या
माणूस झाला प्रगत
पहिल्या सारखं हसून खेळून
आता नसतेत जगत

काय राव याला कुठं
विकास झाला म्हणतेत का ?
मार्क कमी पडले म्हणून
लेकराला हाणतेत का ?

माकड म्हणलं लहानपणी
पोट्टे माघ लागायचे
शाळागीळा सगळं सोडून
आपल्या बरोबर हिंडायचे

माकडाचा दोस्त म्हणला
आता तसं नसतं
आय टी आय होणाऱ्याला
आय आय टी व्हायचं असतं

चित्रकला , संगीत , नाट्य
सगळं आलं पाहिजे
एवढं करून ते पुन्हा
मेडिकलला गेलं पाहिजे

अरे बाबा माणसां मध्ये
शिक्षण पाहिजे असतं
त्यांना म्हणे सगळ्यात जास्त
संस्कारित व्हायचं असतं

कुणाला व्हायचंय श्रीमंत
कुणाला बांधाचाय बंगला
त्यांच्यामुळे आजकाल माणूस
बघ नं कसा खंगला

गाय म्हैस कुत्रं गाढव
काहीच बदललं नाही
माणसां मध्ये पहिल्या सारखं
काहीच राहिलं नाही

प्रगती झाली म्हणावं तर
फाशी कामुन घेतेत
आपल्या सारखंच दातं इचकून
अंगावर धावून जातेत

माकडाचा दोस्त म्हणला
आपल्याला काय करायचं
आपण आपलं मस्त पैकी
उड्या मारीत फिरायचं

दोन्हीही माकडांनी
गळा भेट घेतली
दोघांनीही एकमेकाला
सारखीच शप्पथ घातली

दोस्ता पुन्हा जीवनाला
कंटाळायचं नाही
सारखं सारखं माणसां मध्ये
मिसळायचं नाही..

माकड म्हणलं जीवनाचा कंटाळा आला

The image features a light blue background with a decorative border. At the top and bottom, there are horizontal scroll-like elements. In the center, there is a rectangular area with a gold and brown floral pattern. A black rounded rectangle is overlaid on this pattern, containing the text 'इंग्रजी विभाग' in white.

इंग्रजी विभाग

.....

शुभम ठाकरे बी. ए. भाग-३

.....

The Label.

During a prank, a student stuck a paper on his classmate's back that said "I'm stupid"; he asked the rest of the class not to tell the boy.

Thus the students began laughing throughout the day. Shortly afterwards, mathematics class started and their professor wrote a difficult question on the board.

No one was able to answer it except the boy with the sticker. Amid the slight laughs, for he didn't know why, he walked towards the board and he solved it, the teacher asked the class to clap for him and removed the paper on his back.

He told him "It seems that you don't know about the paper on your back that one of your classmates put and the rest of them kept it a secret."

Then the teacher faced towards the rest of the class and said "Before I give you a punishment, I will tell you 2 things:

First, throughout your life, people will put labels on your back with many bad things written on it to stop your progress.

If he had known about the paper, he would not have gotten up to answer the question.

All you have to do in life is ignore the labels people give you and use every chance you have to progress, learn and improve yourself."

"The second is that, it is clear that he does not have any loyal friends among you all to tell him about removing the paper. It does not matter how many friends you have, it is the Loyalty between you and your friends that matter."

If you don't have friends who can defend you behind your back, who can watch over you, protect you and who genuinely care about

you, you are better off alone.

To the person placing the label, that word you said against the other person to one person may cause a lifetime damage to the person.

Don't place tags on people that will destroy someone when it will not build you.

Think about it!

Have a blessed Friday and weekend too

* *

तुषार गाडबैल बी. ए. भाग-३

* *

Don't know why Dad is always lagging behind.

1. Mom carries for 9 months, Dad carries for 25 years, both are equal, still don't know why Dad is lagging behind.

2. Mother works without pay for the family, Dad spends all his pay for the family, both their efforts are equal, still don't know why Dad is lagging behind.

3. Mom cooks whatever you want, Dad buys whatever you want, both their love is equal, but Mom's love is shown as superior. Don't know why Dad is lagging behind.

4. When you talk over the phone, you want to talk to Mom first, if you get hurt, you cry 'Mom'. You will only remember dad when you need him, but did Dad never feel bad that you don't remember him the other times? When it comes to receiving love from children, for generations, don't know why Dad is lagging behind.

5. Cupboards will be filled with colorful sarees and many clothes for kids but Dad's clothes are very few, he doesn't care about his own needs, still don't know why Dad is lagging behind.

6. Mom has many gold ornaments, but Dad has only one ring that was given during his wedding. Still Mom may complain of less jewellery and Dad doesn't. Still don't know why is Dad lagging behind.

7. Dad works very hard all his life to take care of the family, but when it comes to getting recognition, don't know why he is always lagging behind.

8. Mom says, we need to pay college tuition this month, please don't buy a saree for me for the festival whereas dad has not even thought of new clothes. Both their love is equal, still don't know why Dad is lagging behind.

9. When parents become old, children say, Mom is at least useful in taking care of household chores, but they say, Dad is useless.

Dad is behind (or 'at the back') because he is the backbone of the family. Because of him, we are able to stand erect. Probably, this is the reason why he is lagging behind.....!!!

Dedicated to all the DADS

www.kavita.com

* *

स्वप्नील सोनकुसरे

बी. ए. भाग-२

* *

Joy of giving

One of the great Hollywood actresses, Katherine Hepburn was possibly the only person who won the Oscar Award four times, apart from being nominated a dozen times, but was never present in the grand ceremony to receive it.

She had a strong belief that only the affection and love of the people who enjoyed her acting and cinema was the greatest reward for her.

Katherine Hepburn was from a middle class family with a modest upbringing. But, her parents instilled strong values in their growing up days.

One such incident was narrated by herself later, in her own words:

"Once when I was a teenager, my father and I were standing in line to buy tickets for the circus.

Finally, there was only one other family between us and the ticket counter.

This family made a big impression on me. There were eight children, all probably under the age of 12.

The way they were dressed, you could tell

they didn't have a lot of money, but their clothes were neat and clean.

The children were well behaved. All of them standing in line, two-by-two behind their parents, holding hands.

They were excitedly jabbering about the clowns, animals, and all the acts they would be seeing that night. By their excitement, you could sense they had never been to the circus before.

It would be a highlight of their lives.

The father and mother were at the head of the pack standing proud as could be.

The mother was holding her husband's hand, looking up at him as if to say, "You're my knight in shining armor."

He was smiling and enjoying seeing his family happy.

The ticket lady asked the man how many tickets he wanted?

He proudly responded, "I'd like to buy eight children's tickets and two adult tickets, so I can take my family to the circus."

The ticket lady stated the price. The man's wife let go of his hand, her head dropped, the man's lip began to quiver.

Then he leaned a little closer and asked, "How much did you say?"

The ticket lady again stated the price.

The man didn't have enough money.

How was he supposed to turn and tell his eight kids that he didn't have enough money to take them to the circus?

Seeing what was going on, my dad reached into his pocket, pulled out a \$20 bill, and then dropped it on the ground. (We were not wealthy in any sense of the word!)

My father bent down, picked up the \$20 bill, tapped the man on the shoulder and said, "Excuse me, sir, this fell out of your pocket."

The man understood what was going on. He wasn't begging for a handout but certainly appreciated the help in a desperate, heartbreaking and embarrassing situation.

He looked straight into my dad's eyes, took my dad's hand in both of his, squeezed tightly onto the \$20 bill, and with his lip quivering and a tear streaming down his cheek, he replied; "Thank you, thank you, sir. This really means a lot to me and my family."

My father and I went back to our car and drove home.

The \$20 that my dad gave away is what we were going to buy our own tickets with. Although we didn't get to see the circus that night, we both felt a joy inside us that was far greater than seeing the circus could ever provide.

Moral :-

..That day I learnt the value of *Giving.*..

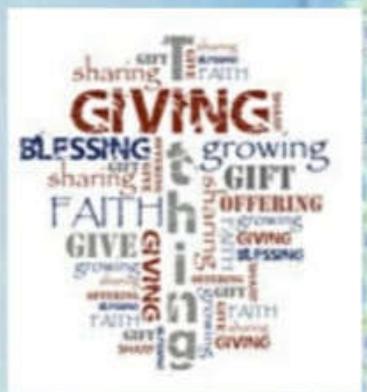
..If you want to be large... larger than life, *learn to Give.*..

The Giver is bigger than the Receiver.

..Love has nothing to do with what you are expecting to get.. -

..It is only concerned with what you are *willing to give*, which is everything*..

Katherine Hepburn

* *

नितेश सलामे

बी. ए. भाग-२

* *

HOW ENGLISH AND ENGLISHMEN MAKE FUN OF EACH OTHER

Enjoy the fun & the pun.

Q: Can February March?

A: No. But April May!

Q: Did you hear about the painter who was hospitalised?

A: Reports say it was due to too many strokes!

Q: Have you heard the joke about the butter?

A: I better not tell you, it might spread!

Q: How do you know that carrots are good for your eyesight?

A: Have you ever seen a rabbit wearing glasses?

Q: Music Teacher: What's your favourite musical instrument?

A: Kid: The lunch bell!

Q: What kind of shorts do clouds wear?

A: Thunderwear!

Q: What's easy to get into but hard to get out of?

A: Trouble!

Q: Where do boats go to when they get sick?

A: The dock!

Q: Who cleans the bottom of the ocean?

A: A Mer-Maid!

Q: Why can't a leopard hide?

*A: Because he's always spotted

Q: Why did the barber win the race?

A: Because he took a short cut!

Q: Why did the boy tiptoe past the medicine cabinet?

*A: He didn't want to wake the sleeping pills!

*

Q: Why did the tomato turn red?

A: It saw the salad dressing!

Q: Why did the tree go to the dentist?

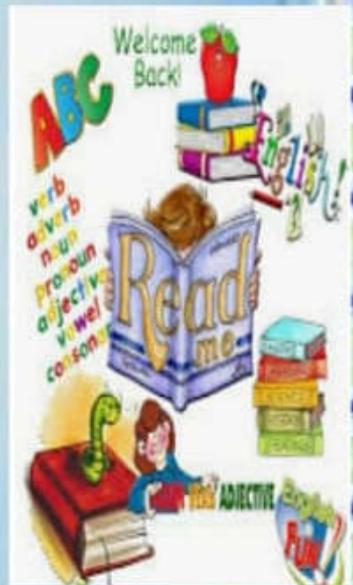
A: To get a root canal!

Q: Why don't you see giraffes in elementary school?

A: Because they're all in High School!

Q: Why was the maths book sad?

*A: Because it had too many Problems

Q: What did the triangle say to the circle?

A: You're pointless!

Q: What do you call a ghost's mom and dad?

A: Transparents!

Q: What do you call a group of men waiting for a haircut?

A: A Barbercuel!

Q: What do you call a person that chops up cereal?

A: A cereal killer!

Q: What do you call a South American girl who is always in a hurry?

A: Urgent Tina!

Q: What do you call two fat people having a chat?

A: A heavy discussion!

Q: What kind of emotions do noses feel?

A: Nostalgia!

* *

कु. आचल भोयर बी. ए. भाग-३

* *

YOUNG and OLD.

When YOUNG,
I was WORRIED about
MY PIMPLES.
When I am OLD,
I am WORRIED about
MY WRINKLES.

When I was YOUNG,
I was WAITING to HOLD HER HAND.
When OLD,
I am WAITING for SOMEONE to HOLD MY
HAND.

When YOUNG,
I was LONGING to be ALONE.
When I am OLD,
I am WORRIED why
I am ALONE.

When I was YOUNG,
I HATED being ADVISED.
When OLD,
there is NO ONE around to TALK or ADVISE.

When YOUNG,
I ADMIRER BEAUTIFUL THINGS.
When I am OLD,
I see BEAUTY in THINGS around ME.

When I was YOUNG
I felt I was ETERNAL.
When I am OLD,
I know SOON it will be MY TURN.

When I was YOUNG,
I CELEBRATED the MOMENTS.
When I am OLD
I am CHERISHING MY MEMORIES.

When I was YOUNG,
I found it DIFFICULT to WAKE UP.
When OLD,
I find it DIFFICULT to SLEEP.

When I was YOUNG,
I WANTED to be a HEART-THROB.
When OLD,
I am WORRIED when will MY HEART STOP.

AT EXTREME STAGES of OUR LIFE,
WE WORRY
but
WE DON'T REALIZE,
LIFE NEEDS to BE EXPERIENCED.

IT DOESN'T MATTER whether YOUNG or OLD.
LIFE needs to be LIVED
and
LIVED WITH LOVE.
A Wonderful message and a fact too

.....

कु. ऋतिका वैद्य

बी. ए. भाग-३

.....

A Leaking Bucket

~ You wake up early morning trying to do your Pooja / Prayers / Yoga but your mind is elsewhere and before you know it, you're done with it, without being mindful of it. (A leaking bucket)

~ You're very kind to outsiders / people in general and speak with them gently, but with your own family you're always harsh (A leaking bucket)

~ You honour and treat your guests well but when they leave, you gossip about them and talk about their flaws. (A leaking bucket)

~ You try to read as much religious books, listen to Satsang / Keertan, participate in social services/ Sewa but you swear, insult, curse daily. (A leaking bucket)

~ You help others but you're doing it to gain something in return from them and not doing those acts of kindness selflessly. (A leaking bucket)

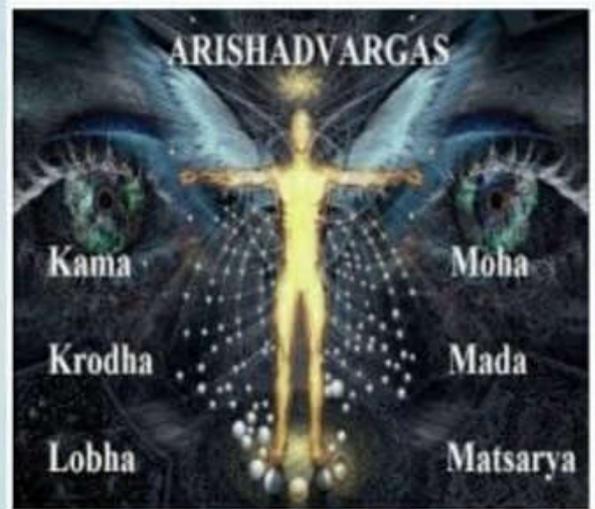
~ You frequently advice/preach others, but practice none yourself. (A leaking bucket)

~ You slander other devout persons out of hatred/spite when your views do not meet one another. (A leaking bucket)

~ You look down on others and feel more superior than them, judging their level of knowledge, based on external appearances, even hating them because they are different....(A huge leaking bucket)

We struggle to fill our "lives"(the bucket) with "earnings" of religion and knowledge (the water), hoping it will retain inside but it is leaked by the many flaws (the holes) that we commit daily.

An excellent reminder for all, myself included, to try and patch these holes up so we may progress further on this beautiful path of life.

www.istopadviceandillness.com
मनुष्य न चाहते हुए भी पाप कर्मों के ...

* *

कु. रविना तरौने

बी. ए. भाग-१

* *

DON'T WE ALL ?

I was parked in front of the mall wiping off my car.

I had just come from the car wash and was waiting for my wife to get out of work.

Coming my way from across the parking lot was what society would consider a tramp.

From the looks of him, he had no car, no home, no clean clothes, and no money.

There are times when you feel generous but there are other times that you just don't want to be bothered.

This was one of those "don't want to be bothered times."

"I hope he doesn't ask me for any money," I thought.

He didn't.

He came and sat on the curb in front of the bus stop but he didn't look like he could have enough money to even ride the bus.

After a few minutes he spoke.

"That's a very pretty car," he said.

He was ragged but he had an air of dignity around him.

His scraggly blond beard kept more than his face warm.

I said, "thanks," and continued wiping off my car.

He sat there quietly as I worked. The expected plea for money never came.

As the silence between us widened something inside said, "ask him if he needs any help."

I was sure that he would say "yes" but I held true to the inner voice.

"Do you need any help?" I asked.

He answered in three simple but profound words that I shall never forget.

We often look for wisdom in great men and women.

We expect it from those of higher learning and accomplishments.

I expected nothing but an outstretched grimy hand.

He spoke the three words that shook me.

"Don't we all?" he said.

I was feeling high and mighty, successful and important, above a tramp in the street, until those three words hit me like a twelve gauge shotgun.

Don't we all?

I needed help.

Maybe not for bus fare or a place to sleep, but I needed help.

I reached in my wallet and gave him not only enough for bus fare, but enough to get a warm meal and shelter for the day.

Those three little words still ring true.

No matter how much you have, no matter how much you have accomplished, you need help too.

No matter how little you have, no matter how loaded you are with problems, even without money or a place to sleep, you can give help.

Even if it's just a compliment, you can give that.

You never know when you may see someone that appears to have it all.

Personally I think this is the message for all us to get out of "our" selves and help and love.....

**DON'T WE ALL LEARN
AS WE GO?
EVERYBODY LEARNS
FROM THEIR
MISTAKES.**

**Don't
We
All?**

* *

कु. विजया अडेकर बी. ए. भाग-२

* *

KEEP YOUR LEGS STRONG *A MUST READ ARTICLE*

When we are old, our feet must always remain strong.

When we gain ageing / grow aged, we should not be afraid of hair turning grey (or) his skin sagging (or) wrinkles.

Among the signs of *longevity,* as summarized by the US Magazine "Prevention", *strong leg muscles* are listed on the top, as *the most important and essential one.*

Do not move your legs for two weeks & your leg strength will decrease by 10 years.

A study from the University of Copenhagen in Denmark found that both old and young, during the two weeks of *inactivity,* _the legs muscle strength got weakened by a third_ which is *equivalent to 20-30 years of ageing.*

As our leg muscles weaken, it will take a long time to recover, even if we do _rehabilitation exercises_ later.

Therefore, regular exercise like walking, is very important.

The whole body weight/load remain on legs.

The foot is a kind of *pillars,* bearing the weight of the human body.

Interestingly, 50% of a person's bones and 50% of the muscles, are in the two legs.

The largest and strongest joints and bones of the human body are also in the legs.

Strong bones, strong muscles, and flexible joints form the "Iron Triangle" that carries the most important load on the human body.

70% of human activity and burning of energy in one's life, is done by the two feet.

Do you know this?

When a person is young, his *thighs have enough strengths, to lift a small cart!*

The foot is the *center of body locomotion.*

Both the legs together have 50% of the nerves of the human body, 50% of the blood vessels and 50% of the blood flowing through them.

It is the large circulatory network that connects the body.

Only when the feet are healthy then the *convention current of blood* flows, smoothly, so people who have strong leg muscles will definitely have a *strong heart.*

3. Aging starts from the feet upwards.

As a person gets older, the accuracy and speed of transmission of instructions between the brain and the _legs decreases,_ unlike when a person is young.

In addition, the so-called *Bone Fertilizer Calcium* will sooner or later be lost with the passage of time, making the elderly more prone to bone fractures.

Fractures in the elderly easily *triggers* series of complications, especially fatal diseases such as brain thrombosis.

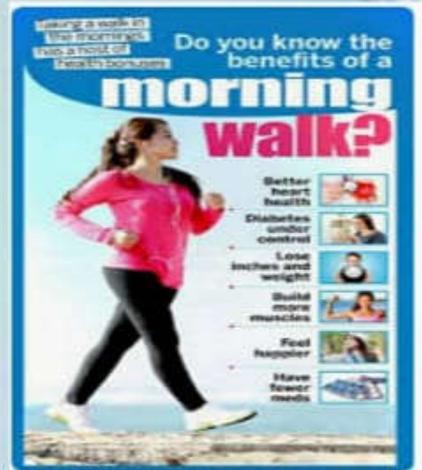
Do you know that 15% of elderly patients will die within a year of a thigh-bone fracture.

Exercising the legs, is never too late, even after the age of 60 years.

Although our feet will gradually age with time, exercising our feet is a life-long task.

Only by strengthening the legs, *one can prevent further aging.*

Please walk for *at least 30-40 minutes,* daily to ensure that your legs receive sufficient exercise and to ensure that your leg muscles remain healthy.*

* *

कु. पपिता जांभूळकर बी. ए. भाग-१

* *

OXCELLENT INFO ABOUT *LORD KRISHNA IN BRIEF*

- 1) Krishna was born *5,252 years ago* as on 11/08/2020.
- 2) Date of *Birth* : *18 th July,3,228 B.C*
- 3) Month : *Shravan*
- 4) Day : *Ashtami*
- 5) Nakshatra : *Rohini*
- 6) Day : *Wednesday*
- 7) Time : *00:00 A.M.*
- 8) Shri Krishna *lived 125 years, 08 months & 07 days.*
- 9) Date of *Death* : *18th February 3102.*
- 10) When Krishna was *89 years old* ; the mega war *(Kuruksheetra)* war took place.
- 11) He died *36 years after the Kuruksheetra* war.
- 12) Kuruksheetra War was *started on Mrigashira Shukla Ekadashi,BCE 3,139. I.e '8th December 3139' and ended on '25th December, 3,139'.*
- 12) There was a *Solar eclipse between '3p.m to 5p.m on 21st December, 3,139' ; cause of Jayadrath's death.*
- 13) Bhishma died on *2nd February,(First Ekadasi of the Uttarayana), in 3,138 B.C.*

- 14) Krishna is worshipped as: 🌟
 - (a) Krishna *Kanhaiyya* ; *Mathura*
 - (b) *Jagannath*:- In *Odisha*
 - (c) *Vithoba*:- In *Maharashtra*
 - (d) *Srinath* : In *Rajasthan*
 - (e) *Dwarakadheesh*:- In *Gujarat*
 - (f) *Ranchhod*:- In *Gujarat*
 - (g) *Krishna* : *Udipi, Karnataka*
- 15) *Biological Father* : *Vasudeva*
- 16) *Biological Mother* : *Devaki*
- 17) *Adopted Father*:- *Nanda*
- 18) *Adopted Mother*:- *Yashoda*
- 19) *Elder Brother* : *Balaram*
- 20) *Sister* : *Subhadra*
- 21) *Birth Place* : *Mathura*
- 22) *Wives* : *Rukmini, Satyabhama, Jambavati, Kalindi, Mitravinda, Nagnajiti, Bhadra, Lakshmana*
- 23) Krishna is reported to have *Killed only 4 people* in his life time.
 - (i) *Chanoora* ; the Wrestler
 - (ii) *Kamsa* ; his maternal uncle
 - (iii) & (iv) *Shishupaala and Dantavakra* ; his cousins.
- 24) Life was not fair to him at all. His *mother* was from *Ugra clan*, and

- *Father* from *Yadava clan,* inter-racial marriage.
- 25) He was *born dark skinned.* He was not named at all throughout his life. The whole village of Gokul started calling him the black one ; *Kanha*. He was ridiculed and teased for being black, short and adopted too. His childhood was wrought with life threatening situations.
 - 26) *'Drought' and 'threat of wild wolves' made them shift from 'Gokul' to 'Vrindavan' at the age 9.*
 - 27) He stayed in Vrindavan *till 14~16 years*. He killed his own uncle at the age of 14~16 years at Mathura.He then released his biological mother and father.
 - 28) He *never returned to Vrindavan ever again.*
 - 29) He had to *migrate to Dwaraka from Mathura due to threat of a Sindhu King ; Kala Yaavana.*
 - 30) He *defeated 'Jarasandha' with the help of 'Vainatheya' Tribes on Gomantaka hill (now Goa).*
 - 31) He *rebuilt Dwaraka*.
 - 32) He then *left to Sandipani's Ashram in

- even more bigger challenges.
- 42) He *faced everything and everyone with a sense of responsibility and yet remained unattached.*
 - 43) He is the *only person, who knew the past and probably future ; yet he lived at that present moment always.*
 - 44) He and his life is truly *an example for every human being.*

Hare Krishna

- Ujjain* to start his schooling at age 16~18.
- 33) He had to *fight the pirates from Afrika and rescue his teachers son ; Punardatta* ; who *was kidnapped near Prabhasa* ; a sea port In Gujarat.
- 34) After his education, he came to know about his cousins fate of Vanvas. He came to their rescue in *'Wax house' and later his cousins got married to *Draupadi.* His role was immense in this saga.
- 35) Then, he helped his cousins to *establish Indraprastha and their Kingdom.*
- 36) He *saved Draupadi from embarrassment.*
- 37) He *stood by his cousins during their exile.*
- 38) He stood by them and *made them win the Kurushetra war.*
- 39) He *saw his cherished city, Dwaraka washed away.*
- 40) He was *killed by a hunter (Jara by name)* in nearby forest.
- 41) He never did any miracles. His life was not a successful one. There was not a single moment when he was at peace throughout his life. At every turn, he had challenges and

.....

कु. शितल गंधे
बी. ए. भाग-३

.....

VIBRATE HIGHER

The Spiritually inclined will understand:

The covid virus has a vibration of 5.5hz and dies above 25.5hz.

For humans with a higher vibration, infection is a minor irritant that is soon eliminated!

The reasons for having low vibration could be:

Fear, Phobia, Suspicion

Anxiety, Stress, Tension.

Jealousy, Anger, Rage

Hate, Greed

Attachment or Pain

And so.....we have to understand to vibrate higher, so that the lower frequency does not weaken our immune system.

The frequency of the earth today is 27.4hz. but there are places that vibrate very low like:

Hospitals

Assistance Centers.

Jails

Underground etc.

It is where the vibration drops to 20hz, or less.

For humans with low vibration, the virus becomes dangerous.

Pain 0.1 to 2hz.

Fear 0.2 to 2.2hz.

Irritation 0.9 to 6.8hz.

Noise 0.6 to 2.2hz.

Pride 0.8 hz.

Superiority 1.9 hz.

A higher vibration on the other hand is the outcome of the following behaviour :-

Generosity 95hz

Gratitude 150 hz

Compassion 150 hz or more.

The frequency of Love and compassion for all living beings is 150 Hz and more.

Unconditional and universal love from 205hz

So...Come on ...

Vibrate Higher!!!

What helps us vibrate high?

Loving, Smiling, Blessing, Thanking, Playing, Painting, Singing, Dancing, Yoga, Tai Chi, Meditating, Walking in the Sun, Exercising, Enjoying nature, etc.

Foods that the Earth gives us:

seeds-grains-cereals-legumes-fruits and vegetables-

Drinking water: help us vibrate higher !!!

The vibration of prayer alone goes from 120 to 350hz

So sing, laugh, love, meditate, play, give thanks and live!

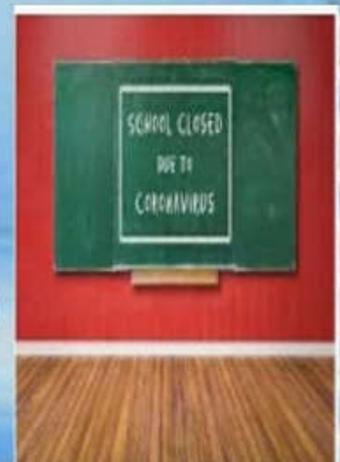
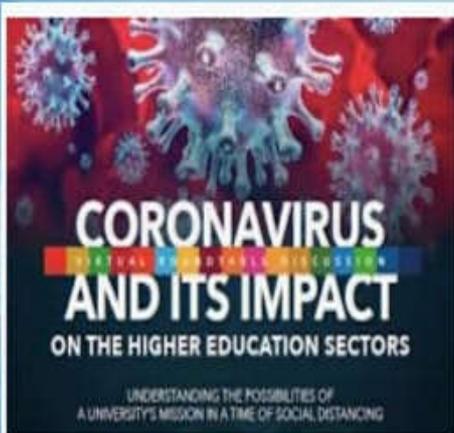
Let's vibrate high ...!!!!

This information is compiled & edited by Naturotherapist Dr. Harshal Sancheti, Nasik but

the original source of this information is from the book *Power Vs Force*

Based on *David R Hawkins' Doctoral Thesis*.

Impact of Coronavirus on Education

* *

कु. दिक्षा बनसोड बी. ए. भाग-३

* *

ARE YOU HAPPY ?

We r all searching for happiness.
In achieving this happiness our attitude in life plays a crucial role.

After years of hard & dedicated service to his Company, Ajay was being appointed at an elegant reception as the new Director. It was a small function where his wife Anita, a Home Executive & some of the wives of the other persons in top management were also present.

In an adjacent room, Ann, the wife of the CEO of the Company, asked Ajay's wife a very odd & usual question;
"Does ur husband make u happy?"

The husband, Ajay, who at that moment was not at her side, but was sufficiently near to hear the question, paid attention to the conversation, sitting up slightly, feeling secure, even filling his chest lightly in pride & hope, would definitely not publically lower or degrade her husband, would answer affirmatively, since she had always been

there for him during their marriage and generally in life.

Nevertheless, to both his & the others' surprise, she replied simply;
"No, no he doesn't make me happy..."

The room became uncomfortably silent, as if everyone were listening to the spouse's response.

There was a sudden coldness in the air.
The husband was petrified.

A frown appeared on his face.
He couldn't believe what his wife was saying, especially at such an important occasion for him.

To the amazement of her husband & of everyone!

Anita sat up firmly & explained in a modest but stern tone to the other wives who were present;

"No, he doesn't make me happy... I AM HAPPY. The fact that I am happy or not doesn't depend on him, but on me. GOD has granted each of us intellect &

discretion to reason, interpret & decide. GOD made me the person upon which my happiness depends.
I make the choice to be happy in each situation & in each moment of my life. If my happiness were to depend on other people, on other things or circumstances on the face of this earth, I would be in serious trouble!
Over my life I have learned a couple of things:
I decide to be happy & the rest is a matter of 'experiences or circumstances' like helping, understanding, accepting, listening, consoling & with my spouse, I have lived & practiced this many times.
Honestly true happiness lies in being content"

Relieved & reassured, a smile was clearly noticed on Ajay's face.

Moral:
Happiness will always be found in contentment, forgiveness & in loving yourself & others.

To truly love is difficult, it is to forgive unconditionally, to live, to take the "experiences or circumstances" as they are, facing them together & being happy with conviction.

There are those who say I cannot be happy :
- Because I am sick.
- Because I have no money.
- Because it's too hot
- Because they insulted me.
- Because someone stopped loving me.
- Because someone didn't appreciate me.

But what u don't know is that u can be happy even though u r sick, whether it is too hot, whether u have money or not, whether has insulted u, or someone didn't love u, or hasn't valued u.

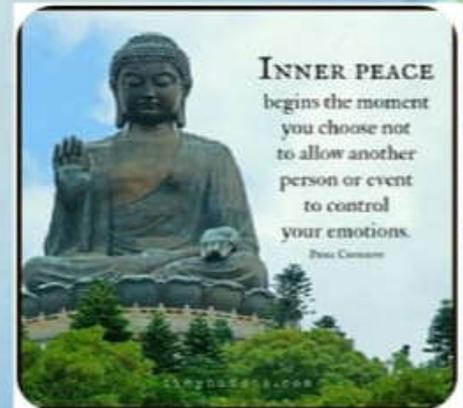
Being Happy is an attitude about life & each one of us must decide!

Being Happy, depends on U!

Learning to ignore things is one of the greatest paths to inner peace.

Yesterday is history,
tomorrow is a mystery,
and today is a gift,
that's why they call it the present.

INNER PEACE
begins the moment
you choose not
to allow another
person or event
to control
your emotions.
Peace Companion

Happy People
Build Their
Inner World.
Unhappy
People Blame
Their Outer
World.

- buddha

.....

कु. भाग्यश्री चोले

बी. ए. भाग-२

.....

What Makes a Beautiful?

At the naughty age of 50... We had our school reunion...one of my friend mentioned - look at the girls..they are still looking so beautiful ...even today,I skipped a heart beat looking at my crush But the boys are looking so old...many are bald with protruding tummies & shrunken faces ...

Made me think...what makes a person beautiful? Is it just looks?

Obviously it's nice to look good...it may boost ones confidence & social interactions ...but is it enough?

I guess there is a vast difference between 'looking' beautiful & 'being' beautiful...

A lady who has disfigured her body during pregnancy ...now she is struggling with her complexes...

..but yet she is the source of unconditional love for family ...is beautiful...

A bald, obese man who is facing multiple professional challenges...yet he is the source of rock solid support for the family...is a beautiful person...

A working lady ...stressing herself out with balancing work & home... still finds time for her ill mother in law neglecting her taunts...is beautiful....

The fragrance of love & care spread by them is far superior to any strong perfume ...

Eventually the beauty of body will fade one day...but the beauty of soul will not...

Personally....how you ' look' matters for first few minutes...but how you 'are' ..matters lifetime...

Stay beautiful....!

www.kavita.com

* *

कु. निकिता भोवरे
बी. ए. भाग-२

* *

***Forwarding few Lines that I enjoyed
Reading... ***

Sometimes,
I feel I want to go back in time...

Not to change things, but to feel a couple of
things twice..

Sometimes,
I wish I was a Baby for a while...

Not to be walked in the pram but to see my
Mother's smile

Some times,
I wish I could go back to school...

Not to become a child but to spend more
time with those friends, I never met after
school..

Sometimes,
I wish I could be back in college...

Not to be a rebel but to really understand
what I studied

Sometimes,
I wish I was a Fresher at my work...

Not to do less work but to recall the joy of
the first pay cheque

Sometimes,
I wish I could marry again all over...

Not to change the partner but to 'feel' the
ceremony better

Sometimes,
I wish my kids were younger....

Not because they grew fast but to play with
them a bit more

Sometimes,
I feel I still had some more time to live...

Not to have a longer life but to know what I
could give to others

Since the times that are gone can never
come back,

let's enjoy the moments as we live them
from now on,
to the fullest..

***Let's Celebrate our Everyday Life . . . ***

I want to share two old stories with you

.....

कु. सोनाली मिरासे

बी. ए. भाग-३

.....

I want to share two old stories with you, and see how you would choose?

"Story One"

A certain company has a tradition of holding a party and a lottery every Christmas Eve.

The rules of the lottery draw are as follows: each employee pays ten dollars as a fund.

There are three hundred people in the company. In other words, a total of three thousand dollars can be raised. The winner will take the sum.

On the day of the lottery draw, the office was filled with a lively atmosphere. Everyone wrote their names on the slips of paper and put them in the lottery box.

However, a young man hesitated when he wrote. Because he thought that the company's cleaning aunt's frail and sickly son was going to have an operation recently, but she did not have the money to pay for the operation, which made her very troubled.

So, even though he knew that the chance of winning was slim, with only a three percent chance, the man wrote the name of the

cleaner on the paper.

The tense moment came. The boss doubled in the lottery box, and finally drew out a note. The man also kept praying in his heart: I hope the cleaning aunt can win the prize...Then the boss carefully announced the winner's Name, a miracle happened!

The winner turned out to be the cleaner! Cheers broke out in the office, and the cleaning lady hurriedly came to the stage to accept the award. She almost burst into tears and said movedly: I am so lucky! With this money, my son has hope!

At the beginning of the party, while thinking about this "Christmas miracle", the man paced to the lottery box. He took out a piece of paper and opened it casually. The name on it was also the name of Aunt Clean! The man was very surprised. He took out several pieces of paper one after another. Although the handwriting on them was different, the names were all the same, all of them were the names of the cleaning aunt! The man's

eyes were red, and he clearly understood that there is a Christmas miracle in the world, but the miracle will not fall from the sky, but people are required to create it by themselves!

"Story Two"

One afternoon, I went for a walk with a friend in the suburbs. Suddenly, an old man in tattered clothes approached with a bag of green vegetables in his hand. The sales of those vegetables are very poor, the leaves are dehydrated and yellow, and there are holes in them that are bitten by insects. But my friend bought three bags without saying a word. The old man also embarrassedly explained: "I grew this vegetable myself. It rained a while ago, and the vegetable was soaked. It looks ugly. I'm sorry.

After the old man left, I asked my friend: Are you really going to eat these vegetables? He said: No, these vegetables can no longer be eaten.

Then why are you buying?

Because it is impossible for anyone to buy those vegetables. If I don't buy it, the old man will probably have no income.

I admire my friend's good deeds, so I caught up with the old man and bought some vegetables from him. The old man said very happily, "I sold it all day, and only you are willing to buy it. Thank you so much. Several handfuls of green vegetables that I can't eat at all taught me a valuable lesson.

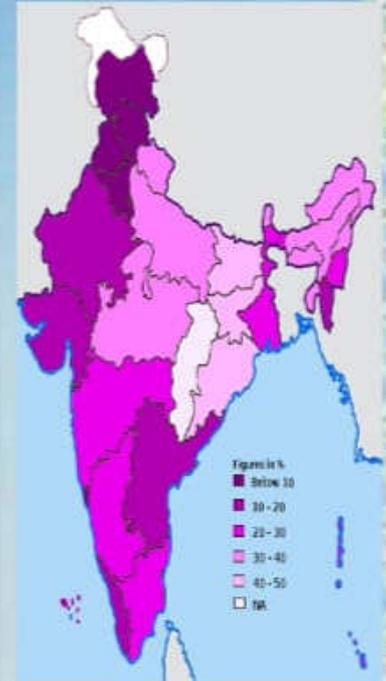
.....
When we are in a low ebb, we all hope that miracles will happen to us; but when we are capable, are we willing to be the one who creates miracles? !

When reading this article, everyone has two choices:

1) You can spread it, spread some positive messages, and make the world fill with love.

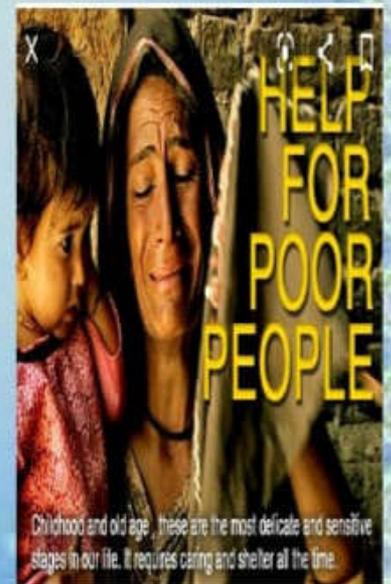
2) You can also ignore it at all, as if you never saw it.

However, your little sharing action may illuminate the destiny of countless people. People are great because of their dreams, and even more successful because of actions. You are changed because of learning!

Wikipedia

Poverty in India - Wikipedia

society of education & awareness trust

SOCIETY OF EDUCATION &

AWARENESS TRUST: Help to needed..

Visit

महाविद्यालयाद्वारे विद्यार्थ्यांच्या सहभागातून घेण्यात
आलेले उपक्रम

पतंजली योगपीठ हरिद्वार अंतर्गत योगाचार्य श्री. स्वामी आनंद देवजी महाराज यांच्या पावन सानिध्यात योगशिबीराच्या आयोजनाचे बेंनर रोहणा बसस्थानकात लावण्यात आले.

मार्गदर्शन करतांना स्वामी आनंद देवजी महाराज

योगशिबीराच्या प्रसंगी उपस्थित ग्रामस्थ

MH SH 244, Hivara, Maharashtra 442201, India

Hivara
Maharashtra
India

25°C
77°F

2019-07-10(Wed) 06:16(AM)

योगासन करतांना ग्रामस्थ

MH SH 244, Hivara, Maharashtra 442201, India

Hivara
Maharashtra
India

25°C
77°F

2019-07-10(Wed) 06:24(AM)

जोंगिंग करतांना ग्रामस्थ

MH SH 244, Hivara, Maharashtra 442201, India

Hivara
Maharashtra
India

25°C
77°F

2019-07-10(Wed) 06:37(AM)

सर्वांगासन करतांना ग्रामस्थ

MH SH 244, Hivara, Maharashtra 442201, India
Hivara
Maharashtra
India
25°C
77°F
2019-07-10(Wed) 06:43(AM)

वज्रासन करतांना ग्रामस्थ

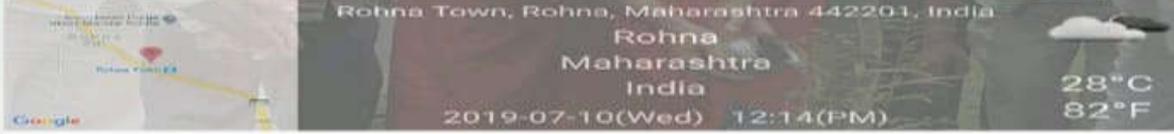
MH SH 244, Hivara, Maharashtra 442201, India
Hivara
Maharashtra
India
25°C
77°F
2019-07-10(Wed) 06:46(AM)

योगासने करतांना ग्रामस्थ

MH SH 244, Rohna, Maharashtra 442201, India
Rohna
Maharashtra
India
28°C
82°F
2019-07-10(Wed) 12:28(PM)

मार्गदर्शन कार्यक्रम प्रसंगी उपस्थित विद्यार्थी

महाविद्यालयात आवळा वृक्षाचे रोप लावतांना श्री. स्वामी योगाचार्य आनंद देवजी महाराज, संस्था सचिव श्री. प्रकाश दादा टाकळे, महाविद्यालयाचे प्राचार्य, डॉ. नितीन माथनकर व कर्मचारी वर्ग

महाविद्यालयात विद्यार्थ्यांना समुपदेशन करतांना योगाचार्य स्वामी आनंद देवजी महाराज

मार्गदर्शन कार्यक्रमाला विद्यार्थ्यांची उपस्थिती

Rohna Town, Rohna, Maharashtra 442201, India

Rohna
Maharashtra
India

2019-07-11(Thu) 10:55(AM)

31°C
88°F

**जागतिक लोकसंख्या दिनी आपले विचार
व्यक्त करतांना डॉ. देवमन श्रीकृष्ण उंबरकर**

MH SH 244, Sawangi, Maharashtra 442201, India

Sawangi
Maharashtra
India

2019-07-13(Sat) 01:55(PM)

33°C
91°F

**धनोडी येथील देवस्थानात कडूनिंब वृक्षाच्या
रोपाची लावणी करतांना देवस्थान संस्थाचे
संचालक श्री. गीरी व इतर मान्यवर**

Rohna Town, Rohna, Maharashtra 442201, India
Rohna
Maharashtra
India
2019-07-15(Mon) 08:16(AM)

**महाविद्यालयाच्या दक्षिण भागात रोपांची
लागवड करतांना महाविद्यालयातील कर्मचारी**

MH SH 244, Maharashtra 442302, India
Maharashtra
India
2019-07-31(Wed) 09:21(AM)

**महाविद्यालयाच्या समोरील भागात
पावसाळ्यात रोपांची लागवड करतांना
कर्मचारी विद्यार्थी वर्ग**

**रोहणा येथील स्मशानात रोपांची लागवड
करतांना महाविद्यालयातील कर्मचारी वर्ग**

MH SH 244, Maharashtra 442302, India

Maharashtra
India

26°C
79°F

2019-08-01(Thu) 11:40(AM)

अण्णा भाऊ साठे जयंती व लोकमान्य टिळक पुण्यतिथी निमित्त वृक्ष वितरण कार्यक्रम

MH SH 244, Maharashtra 442302, India

Maharashtra
India

26°C
79°F

2019-08-01(Thu) 11:44(AM)

अण्णा भाऊ साठे जयंती व लोकमान्य टिळक पुण्यतिथी निमित्त वृक्ष वितरण कार्यक्रम

MH SH 244, Maharashtra 442302, India

Maharashtra
India

25°C
77°F

2019-08-02(Fri) 01:24(PM)

**Life Skills Oriented Course's-A
Perspective, Speech on Principle-
Dr. Nitin Mathankar**

MH SH 244, Maharashtra 442302, India

Maharashtra
India

2019-08-09(Fri) 11:39(AM)

24°C
75°F

ऑगस्ट क्रांतीदिन, डॉ. रंगनाथन जयंती व बी. ए. भाग-१ च्या विद्यार्थ्यांचा स्वागत समारंभ कार्यक्रम

MH SH 244, Maharashtra 442302, India

Maharashtra
India

2019-08-10(Sat) 10:14(AM)

29°C
84°F

विद्यार्थ्यांना इम्युनिटी बुस्टर, आयर्न, कॅल्शियम व इतर औषधी वितरण कार्यक्रम

MH SH 244, Maharashtra 442302, India

Maharashtra
India

2019-08-14(Wed) 09:34(AM)

23°C
73°F

गांडूळ खत निर्मिती प्रकल्पाकरीता- सुखा कचरा, माती, झाडांच्या अतिरिक्त छाटलेल्या फांद्या गांडूळ खताच्या तयार केलेल्या टाक्यात टाकताना विद्यार्थ्यांचा सहभाग

**Life Skills oriented Course- A
Perspective Speech on Shri.Shashi
Kumar, Regional Director-IGNOU**

**Inauguration of Bridge course-0n-0
5 August to 20 August 2019**

**बँकिंग क्षेत्र मार्गदर्शन-मार्गदर्शक-श्री.उमेश
चीधरी-Banking Coursponding-
HDFC Bank**

**सांगली व कोल्हापूर जिल्ह्यातल्या पूरग्रस्त
भागाकरिता निधी गोळा करण्यासाठी रोहणा
बसस्थानकात एकत्र आलेले विद्यार्थी
व प्राध्यापक वर्ग**

**किराणा दुकानामध्ये पूरग्रस्त निधी
गोळा करतांना विद्यार्थी**

**जनरल स्टोअर्स मध्ये पूरग्रस्त निधी
प्राप्त करतांना विद्यार्थी**

MH SH 244, Rohna, Maharashtra 442201, India

Rohna
Maharashtra
India

2019-08-14(Wed) 11:50(AM)

24°C
75°F

भाजीपाला विक्रेत्यांकडून पूरग्रस्त निधी प्राप्त करतांना विद्यार्थी

MH SH 244, Rohna, Maharashtra 442201, India

Rohna
Maharashtra
India

2019-08-14(Wed) 12:07(PM)

24°C
75°F

भारतीय डाकघर रोहणा येथे पूरग्रस्त निधी प्राप्त करतांना विद्यार्थी व प्राध्यापक वर्ग

ईलेक्ट्रॉनिक दुकानातून पूरग्रस्त निधी प्राप्त करतांना विद्यार्थी

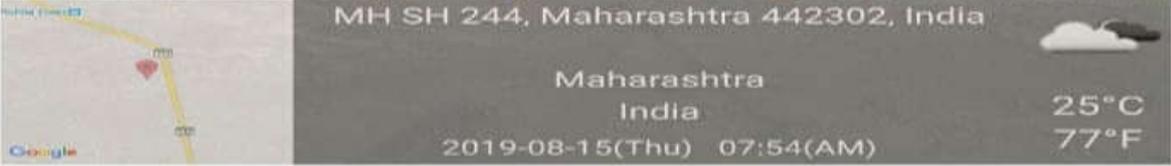
**धान्य विक्रेत्यांकडून पूरग्रस्त निधी
प्राप्त करतांना विद्यार्थी**

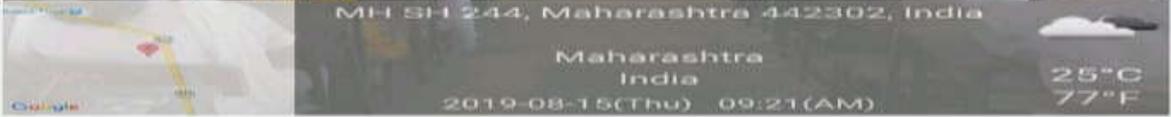
**मोबाईल व इतर ईलेक्ट्रॉनिक वस्तू
विक्रेत्यांकडून पूरग्रस्त निधी प्राप्त
करतांना विद्यार्थी**

**१५ ऑगस्ट दिनी पूरग्रस्त निधी दान
करतांना महाविद्यालयाचे प्राचार्य**

१५ ऑगस्ट स्वातंत्र्य दिनी झेंडावंदन कार्यक्रम

**१५ ऑगस्ट स्वातंत्र्य दिन, तसेच
स्वच्छता पखवाडा समारोपीय
कार्यक्रमाचे आयोजन**

MH SH 244, Maharashtra 442302, India

Maharashtra
India

2019-08-20(Tue) 12:25(PM)

28°C
82°F

**उपजिल्हा रूग्णालय आर्वी द्वारे एड्स वर
मार्गदर्शन व विद्यार्थ्यांची मोफत चाचणी
कार्यक्रमाचे आयोजन**

MH SH 244, Maharashtra 442302, India

Maharashtra
India

2019-08-20(Tue) 11:56(AM)

28°C
82°F

युवा माहिती दूत कार्यक्रमाचे आयोजन

MH SH 244, Maharashtra 442302, India

Maharashtra
India

2019-08-21(Wed) 11:36(AM)

31°C
88°F

**Bridge course guidance from
Department of sociology**

MH SH 244, Maharashtra 442302, India

Maharashtra
India

2019-08-16(Fri) 11:19(AM)

29°C
84°F

रक्षाबंधनानिमित्त रोपांची पुजा करून राखी बांधतांना विद्यार्थीनी

MH SH 244, Maharashtra 442302, India

Maharashtra
India

2019-08-16(Fri) 11:19(AM)

29°C
84°F

रक्षाबंधनानिमित्त रोपांना राखी बांधून वृक्ष संवर्धनाची जबाबदारी स्वीकारतांना विद्यार्थी

MH SH 244, Maharashtra 442302, India

Maharashtra
India

2019-08-20(Tue) 10:57(AM)

28°C
82°F

युवा माहिती दूत कार्यक्रमाचे आयोजन

**Life Skills oriented Course- A
Perspective Speech on Shri.Shashi
Kumar, Regional Director-IGNOU**

**Inauguration of Bridge course-0n-0
5 August to 20 August 2019**

**बँकिंग क्षेत्र मार्गदर्शन-मार्गदर्शक-श्री.उमेश
चौधरी-Banking Coursponding-
HDFC Bank**

MH SH 244, Maharashtra 442302, India

Maharashtra
India

26°C
79°F

2019-08-01(Thu) 11:40(AM)

अण्णा भाऊ साठे जयंती व लोकमान्य टिळक पुण्यतिथी निमित्त वृक्ष वितरण कार्यक्रम

MH SH 244, Maharashtra 442302, India

Maharashtra
India

26°C
79°F

2019-08-01(Thu) 11:44(AM)

अण्णा भाऊ साठे जयंती व लोकमान्य टिळक पुण्यतिथी निमित्त वृक्ष वितरण कार्यक्रम

MH SH 244, Maharashtra 442302, India

Maharashtra
India

25°C
77°F

2019-08-02(Fri) 01:24(PM)

**Life Skills Oriented Course's-A
Perspective, Speech on Principle-
Dr. Nitin Mathankar**

MH SH 244, Maharashtra 442302, India

Maharashtra
India

2019-08-20(Tue) 12:25(PM)

28°C
82°F

उपजिल्हा रूग्णालय आर्वी द्वारे एड्स वर मार्गदर्शन व विद्यार्थ्यांची मोफत चाचणी कार्यक्रमाचे आयोजन

MH SH 244, Maharashtra 442302, India

Maharashtra
India

2019-08-20(Tue) 11:56(AM)

28°C
82°F

युवा माहिती दूत कार्यक्रमाचे आयोजन

MH SH 244, Maharashtra 442302, India

Maharashtra
India

2019-08-21(Wed) 11:36(AM)

31°C
88°F

Bridge course guidance from Department of sociology

MH SH 244, Maharashtra 442302, India

Maharashtra
India

2019-08-16(Fri) 11:19(AM)

29°C
84°F

रक्षाबंधनानिमित्त रोपांची पुजा करून राखी बांधतांना विद्यार्थीनी

MH SH 244, Maharashtra 442302, India

Maharashtra
India

2019-08-16(Fri) 11:19(AM)

29°C
84°F

रक्षाबंधनानिमित्त रोपांना राखी बांधून वृक्ष संवर्धनाची जबाबदारी स्वीकारतांना विद्यार्थी

MH SH 244, Maharashtra 442302, India

Maharashtra
India

2019-08-20(Tue) 10:57(AM)

28°C
82°F

युवा माहिती दूत कार्यक्रमाचे आयोजन

SIP-Deeksharambh-Guidance on Women Empowerment from Mrs. Shaila Mirzapure

Deeksharambh- Students induction program-Guidance from Dr. R. R. Manikpure

Deeksharambh-SIP-Guidance from all Subject HoD

MH SH 244, Maharashtra 442302, India

Maharashtra
India

2019-09-24(Tue) 12:35(PM)

30°C

86°F

**N. S. S. Established Day-Speech
from-Dr. T. R. Bannagare, N. S. S.
Program Officer**

MH SH 244, Maharashtra 442302, India

Maharashtra
India

2019-09-21(Sat) 11:20(AM)

29°C

84°F

**Krida Mahotsav- Football, Kabddi,
Kho-Kho and all activities-
Organized by-Shri. S. M. Kawde,
Director of Physical Education**

MH SH 244, Maharashtra 442302, India

Maharashtra
India

2019-09-25(Wed) 11:51(AM)

29°C

84°F

**Guidance on Environment form
Mrs. Aaradhanatai Padhye Organiz
ed by Department of Library**

MH SH 244, Maharashtra 442302, India
Maharashtra
India
2019-09-16(Mon) 12:35(PM)
26°C
79°F

**Student's Induction Program
Speech from Principle,
Dr. Nitin Mathankar**

MH SH 244, Maharashtra 442302, India
Maharashtra
India
2019-09-09(Mon) 11:28(AM)

**महात्मा गांधी महास्वच्छता अभियान अंतर्गत
नेहरू युवा केंद्र वर्धा द्वारे आयोजित कार्यक्रम**

MH SH 244, Maharashtra 442302, India
Maharashtra
India
2019-09-16(Mon) 09:38(AM)
24°C
75°F

**समाजशास्त्र विभागाद्वारे समाजशास्त्र
विषयाच्या विद्यार्थ्यांसाठी असलेल्या संधी
यावर आधारित समुपदेशन कार्यक्रम**

नेताजी सुभाषचंद्र बोस आझाद हिंद स्थापनेचे अमृतमहोत्सवी वर्षे साजरे करतांना काढलेला सामुहिक फोटो

नेताजी सुभाषचंद्र बोस आझाद हिंद सरकार स्थापनेचे अमृतमहोत्सवी वर्षानिमित्त सुभाषचंद्र बोस यांच्या जीवनावर आधारित "द फॉरगोट्टेन हिरो हा ०३ तास २९ मिनिटांचा चित्रपट दाखविण्यात आला.

नेताजी सुभाषचंद्र बोस आझाद हिंद सरकार स्थापनेचे अमृतमहोत्सवी वर्षानिमित्त अतिथी व्याख्यान प्रसंगी मार्गदर्शन करतांना डॉ. ममता साहू

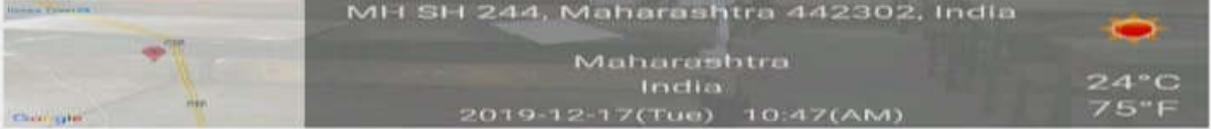
MH SH 244, Rohna, Maharashtra 442201, India

Rohna
Maharashtra
India

2020-01-26(Sun) 10:13(AM)

27°C
81°F

**विद्यार्थ्यांना शालेय पोषाख चे वितरण
करतांना मान्यवर**

MH SH 244, Maharashtra 442302, India

Maharashtra
India

2019-12-17(Tue) 10:47(AM)

24°C
75°F

**ग्रंथालय व माहिती शास्त्र विभागाद्वारे निरंतर
व शिक्षण विस्तार विभागाद्वारे प्रमाणपत्र
अभ्यासक्रमावर मार्गदर्शन करतांना
समन्वयक डॉ. राजेंद्र माणिकपुरे**

MH SH 244, Maharashtra 442302, India

Maharashtra
India

2020-02-01(Sat) 11:44(AM)

24°C
75°F

**लोकशाही पंधरवडा निमित्त लोकशाही
निवडणूक व सुशासन या विषयावर आधारित
वक्तृत्व स्पर्धा प्रसंगी आपले विचार व्यक्त
करतांना कु. साक्षी बीजवार**

MH SH 244, Maharashtra 442302, India

Maharashtra
India

2020-01-26(Sun) 07:56(AM)

20°C

68°F

**२६ जानेवारी २०१९ गणराज्य दिन साजरा
करतांना घेतलेला फोटो**

MH SH 244, Rohna, Maharashtra 442201, India

Rohna
Maharashtra
India

2020-01-26(Sun) 10:08(AM)

27°C

81°F

**ग्रामपंचायत रोहणा चे सरपंच श्री. सुनिलभाऊ
वाघ, तंटामुक्ती अध्यक्ष व लोकमत वृत्तपत्राचे
पत्रकार श्री. फर्निंद्रजी रघाटाटे व
महाविद्यालयाचे प्राचार्य, डॉ. नितीन माथनकर
बक्षीस वितरण करतांना**

MH SH 244, Rohna, Maharashtra 442201, India

Rohna
Maharashtra
India

2020-01-26(Sun) 09:56(AM)

20°C

68°F

**गणराज्य दिनी ग्रामपंचायत रोहणा येथील
व्यासपीठावर बक्षीस वितरण करतांना
महाविद्यालयाचे प्राचार्य व मान्यवर पाहणे**

Unnamed Road, Maharashtra, India

Maharashtra
India

2019-11-27(Wed) 01:47(PM)

29°C
84°F

**ग्रामपंचायत वाई येथील ग्रामसभा प्रसंगी
घरगुती हिंसाचारावर मार्गदर्शन करतांना
डॉ. देवमन श्रीकृष्ण उंबरकर**

Unnamed Road, Maharashtra, India

Maharashtra
India

2019-11-27(Wed) 01:48(PM)

29°C
84°F

**घरगुती हिंसाचाराची ग्रामीण भागातील
परिस्थिती स्पष्ट करतांना वाई
गटग्रामपंचायतच्या सरपंचा
सौ. चंदाताई कुंडी**

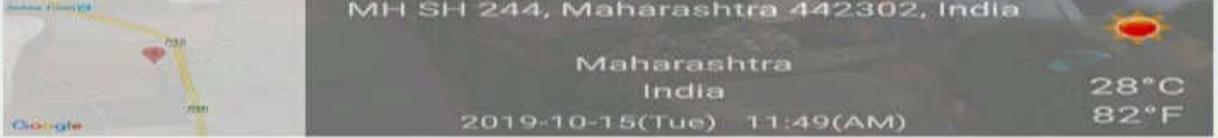
Unnamed Road, Maharashtra, India

Maharashtra
India

2019-11-27(Wed) 01:47(PM)

29°C
84°F

**घरगुती हिंसाचाराच्या समस्येवर उपाय
योजनेवर चर्चा करतांना ग्रामपंचायत सदस्य**

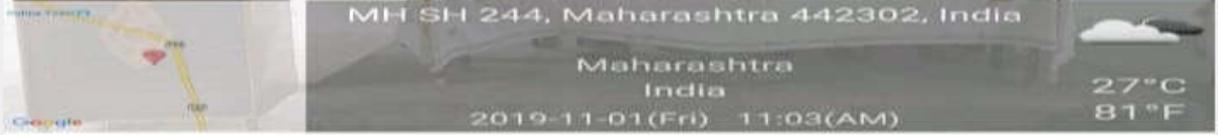
MH SH 244, Maharashtra 442302, India

Maharashtra
India

2019-10-15(Tue) 11:49(AM)

28°C
82°F

**आदरणीय माजी राष्ट्रपती डॉ. ए. पी. जे.
अब्दुल कलाम यांच्या जयंती निमित्त
आयोजित वाचन प्रेरणा दिनी आपले विचार
व्यक्त करतांना डॉ. देवमन श्रीकृष्ण उंबरकर**

MH SH 244, Maharashtra 442302, India

Maharashtra
India

2019-11-01(Fri) 11:03(AM)

27°C
81°F

**माजी विद्यार्थी मेळावा प्रसंगी मार्गदर्शन
करतांना माजी विद्यार्थी समिती समन्वयक
प्रा. रूपेश रेडे**

MH SH 244, Maharashtra 442302, India

Maharashtra
India

2019-11-01(Fri) 11:05(AM)

27°C
81°F

**महाविद्यालयाच्या माजी विद्यार्थ्यांकडून
महाविद्यालयाला एच. पी. चे कॉम्प्युटर
भेट म्हणून स्वीकारतांना माजी विद्यार्थी
समन्वयक प्रा. रूपेश रेडे
व इतर प्राध्यापक वर्ग**

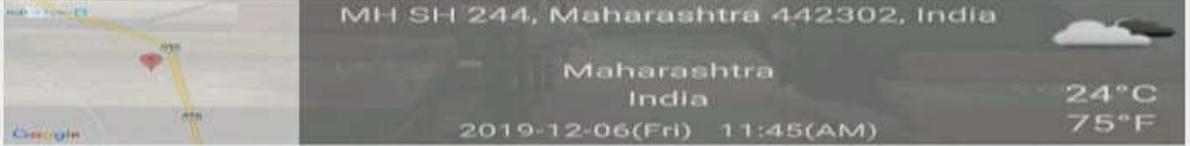
MH SH 244, Maharashtra 442302, India

Maharashtra
India

2019-11-26(Tue) 01:28(PM)

28°C
82°F

**सांस्कृतिक विभागाद्वारे २६ नोव्हेंबर
संविधान दिन साजरा केल्यानंतर
घेतलेला सामूहिक फोटो**

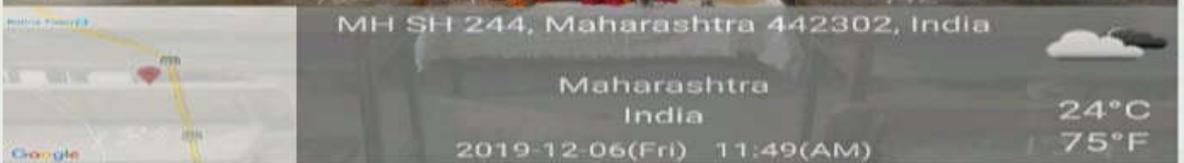
MH SH 244, Maharashtra 442302, India

Maharashtra
India

2019-12-06(Fri) 11:45(AM)

24°C
75°F

**महाविद्यालयाच्या सांस्कृतिक विभागाद्वारे
महापरिनिर्वाण दिनाचे आयोजन प्रसंगी
मार्गदर्शन करतांना डॉ. नितीन गौरखडे**

MH SH 244, Maharashtra 442302, India

Maharashtra
India

2019-12-06(Fri) 11:49(AM)

24°C
75°F

महापरिनिर्वाण दिनी काढलेला सामूहिक फोटो

एक दिवसीय आंतरमहाविद्यालयीन वक्तृत्व स्पर्धा प्रसंगी मार्गदर्शन करतांना संस्था सचिव श्री. प्रकाशदादा टाकळे

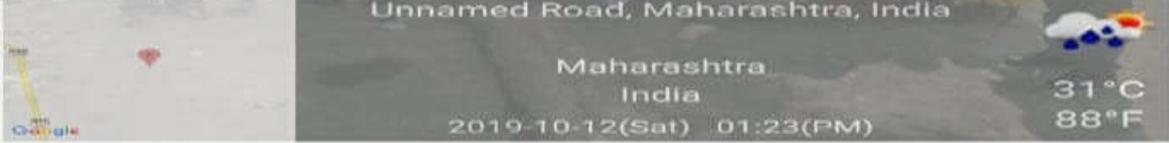
एक दिवसीय आंतरमहाविद्यालयीन वक्तृत्व स्पर्धा प्रसंगी मार्गदर्शन करतांना प्राचार्य, डॉ. नितीन माथनकर

वक्तृत्व स्पर्धा प्रसंगी आपले विचार मांडतांना कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय, आर्वी येथील विद्यार्थीनी कु. वैश्रवी राऊत

Unnamed Road, Maharashtra, India

शासनाने उपलब्ध करून दिलेल्या संडास चा वापर गावकऱ्यांनी करावा या हेतूने समाजशास्त्र विभागाद्वारे "दरवाजा बंद करा दरवाजा बंद" या कार्यक्रमाद्वारे गावकऱ्यांचे समुपदेशन व पत्रके वितरण करतांना विद्यार्थी

Unnamed Road, Maharashtra, India

"दरवाजा बंद करा दरवाजा बंद" या कार्यक्रमाचे गावात पत्रके वितरण करतांना विद्यार्थी

Unnamed Road, Maharashtra, India

"दरवाजा बंद करा दरवाजा बंद" या कार्यक्रमाचे पत्रके गावात वितरण करतांना विद्यार्थी

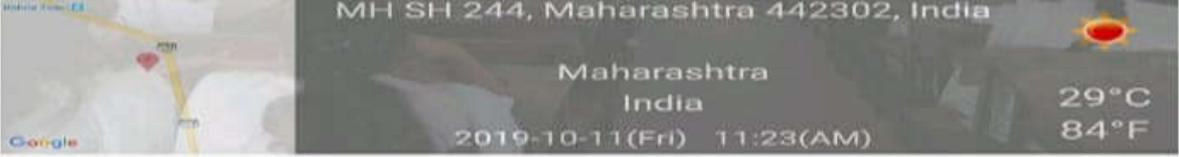
**शैक्षणिक साहित्य सहाय्यता योजनेद्वारे
कु. अश्विनी गेडे हिला साहित्य वितरण
करतांना कला, वाणिज्य व विज्ञान
महाविद्यालय, पुलगाव येथील
डॉ.संदीप हातेवार**

**कु. आचल भोयर हिला शैक्षणिक साहित्य
वितरण करतांना कला, वाणिज्य व विज्ञान
महाविद्यालय, पुलगाव येथील
डॉ. गजानन जाने**

**कु. मोहिनी भांगे हिला शैक्षणिक साहित्य
वितरण करतांना कला, वाणिज्य व विज्ञान
महाविद्यालय, आर्वी येथील डॉ. पांडे**

**मराठी विभागाद्वारे आयोजित कार्यक्रम प्रसंगी
मार्गदर्शन करतांना डॉ. टी. आर. बन्नगरे**

**समाजशास्त्र विभागाद्वारे आयोजित समुह
चर्चा प्रसंगी गृप लिडर आपले विचार व्यक्त
करतांना कु. आचल भोयर**

**दानशूर डी. लक्ष्मीनारायण यांच्या जयंती
कार्यक्रमाचे आयोजन**

**ग्रंथालय व माहितीशास्त्र विभागाद्वारे
आयोजित Information Literacy
Programme विषयी मार्गदर्शन करतांना
डॉ. राजेंद्र माणिकपुरे**

**छत्रपती शिवाजी महाराज यांच्या जयंती
दिनी काढलेला सामुहिक फोटो**

**मराठी विभागाद्वारे आयोजित मराठी भाषा
गौरवदिन कार्यक्रम प्रसंगी मार्गदर्शन करतांना
गवळी समाज संघटना अध्यक्ष तसेच
लोकसत्ता वृत्तपत्राचे वार्ताहर
श्री. बाबासाहेब गलहाट**

**समाजशास्त्र, मराठी, इंग्रजी अभ्यास
मंडळाच्या संयुक्त विद्यमाने आयोजित
अतिथी व्याख्यान प्रसंगी संविधान: गैरसमज
व वास्तविकता या विषयावर मार्गदर्शन
करतांना अनिकेत समाजकार्य महाविद्यालय
वर्धा येथील समाजशास्त्र विभागप्रमुख
डॉ. निरंजन ब्राम्हणे**

**Department of English Organized
Guest Lecture On Communication
Skills Guided by Dr. Satish Manwar**

**मराठी विभागाद्वारे आयोजित अतिथी
व्याख्यान प्रसंगी व्यावहारिक मराठी
या विषयावर मार्गदर्शन करतांना
डॉ. अभिजीत पाटील**

इतिहास व राज्यशास्त्र विभागाद्वारे आयोजित अतिथी व्याख्यान प्रसंगी मार्गदर्शन करतांना डॉ. संदीप काळे

इतिहास व राज्यशास्त्र विभागाद्वारे आयोजित अतिथी व्याख्यान प्रसंगी मार्गदर्शन करतांना डॉ. अनंत रिंढे

महाविद्यालया द्वारे कु.अंकीतास.... भावपूर्ण श्रध्दांजली कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले

MH SH 244, Maharashtra 442302, India

Maharashtra
India

2020-02-15(Sat) 10:51(AM)

30°C
86°F

**Director of Physical Education
Department द्वारे क्रीडा महोत्सव आयोजन
प्रसंगी विद्यार्थ्यांना चिअर करतांना
प्रा. सुनील कावडे**

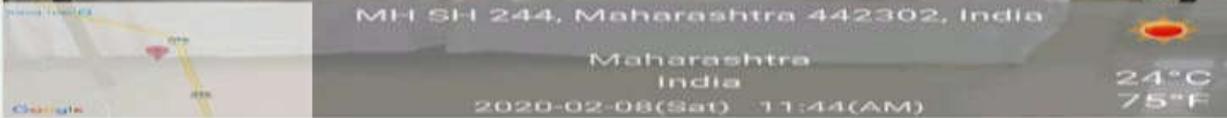
MH SH 244, Maharashtra 442302, India

Maharashtra
India

2020-02-15(Sat) 11:04(AM)

30°C
86°F

**क्रीडा महोत्सव प्रसंगी खो-खो विद्यार्थिनींचे
खेळतांना चे एक दृश्य**

MH SH 244, Maharashtra 442302, India

Maharashtra
India

2020-02-08(Sat) 11:44(AM)

24°C
75°F

**Physical Department द्वारे आयोजित
वैद्यकीय तपासणी करतांना
डॉ. सुलोचना वडाळकर**

MH SH 244, Maharashtra 442302, India

Maharashtra
India

2020-01-29(Wed) 12:30(PM)

25°C
77°F

"Certificate in a Beautician Course"
च्या विद्यार्थीनींन समवेत समन्वयक
डॉ. ममता साहू

MH SH 244, Rohna, Maharashtra 442201, India

Rohna
Maharashtra
India

2020-01-29(Wed) 12:46(PM)

25°C
77°F

**Women Cell द्वारे आयोजित स्वयंरोजगार
मार्गदर्शन कार्यक्रम प्रसंगी मार्गदर्शन करतांना
डॉ. देवमन श्रीकृष्ण उंबरकर**

MH SH 244, Maharashtra 442302, India

Maharashtra
India

2020-02-08(Sat) 11:40(AM)

24°C
75°F

**Health Club द्वारे आयोजित वैद्यकीय
चाचणी प्रसंगी तपासणी करतांना
डॉ.सुलोचना वडाळकर**

Unnamed Road, Marda, Maharashtra 442302, India

Marda
Maharashtra
India

32°C
90°F

2020-03-07(Sat) 02:01(PM)

**रासेयो द्वारे आयोजित विशेष शिबीराचे
अतिथी आगमन प्रसंगी कुंकू-टिळक लावतांना
विद्यार्थिनी**

Unnamed Road, Marda, Maharashtra 442302, India

Marda
Maharashtra
India

32°C
90°F

2020-03-03(Tue) 12:45(PM)

**मार्डा या गावात रासेयो चे विशेष शिबीर
उद्घाटन प्रसंगी मार्गदर्शन करतांना संस्था
सचिव श्री. प्रकाश दादा टाकळे**

Unnamed Road, Marda, Maharashtra 442302, India

Marda
Maharashtra
India

32°C
90°F

2020-03-03(Tue) 12:23(PM)

**राष्ट्रीय सेवा योजना अंतर्गत मार्डा या गावात
आयोजित विशेष शिबिराचे उद्घाटन प्रसंगी
मार्गदर्शन करतांना महाविद्यालयाचे
प्राचार्य, डॉ. नितीन माथनकर**

रासेयो विशेष शिबीर समारोपीय कार्यक्रम प्रसंगी प्रमाणपत्राचे वितरण करतांना मान्यवर तर कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन करतांना कार्यक्रम अधिकारी डॉ. तिर्थनंदन बन्नगरे

रासेयो विशेष शिबीर समारोपीय कार्यक्रम प्रसंगी सांस्कृतिक कार्यक्रमात नृत्य करतांना विद्यार्थिनी

मार्डा या गावातील विशेष शिबीर समारोपीय कार्यक्रम प्रसंगी नृत्याचा आस्वाद घेतांना रासेयो स्वयंसेवक

Swarni Vivekanand Bahuddeshiya Vikas Shikshan Sanstha, Rohana

LATE VASANTRAO KOLHATKAR ARTS COLLEGE ROHANA

TA-ARVI, DIST- WARDHA

(Permanently Affiliated to Rashtrasant Tukadoji Maharaj Nagpur University)

NAAC Accredited with 'B' Grade (CGPA-2.19)

Organizes

One Day Interdisciplinary National Conference on
**Domestic Violence: Impact
on Indian Society**

On

Saturday 14th March 2020

Venue

Seminar Hall, L.V.K. Arts College,
Rohana

Organized By

Department of Sociology
Department of Political Science
Department of Economics

Invitation

We are pleased to invite Principals, Teaching Faculty, Research Scholars and Students for One Day Interdisciplinary National Conference on 'Domestic Violence: Impact on Indian Society' on March 14, 2020.

About College

Swarni Vivekanand Bahuddeshiya Vikas Shikshan Sanstha established Late Vasant Rao Kolhatkar Arts College Rohana in 1999. The College is located in Arvi Tehsil, Wardha district, which comes in Maharashtra's Vidarbha region. Rohana village is surrounded by the population which is mainly tribal. The intention behind the establishment of this institution was pure and pious to serve the poorest students. The people of the region were mostly illiterate and poor. To bring such people into the mainstream of higher education is the prime concern of the institution.

It is a grant-in-aid institution and permanently affiliated to Rashtrasant Tukadoji Maharaj Nagpur University, Nagpur. The UGC has accorded status of 2(I) and 12(B) to the college. The college is accredited with 'B' Grade with CGPA 2.19 score.

About Rohana

Rohana is a well-known village in Arvi tehsil of Wardha district. Though a small village, Rohana is advanced in educational field having two junior colleges, two Z.P. Primary Schools, one Z.P. Urdu Primary School and one Agriculture college. Other places of interest around Rohana within 50kms are Kaundanyapur, Pavnar Aashram and Sevagram Aashram established by our veteran leaders Vinoba Bhave and Mahatma Gandhiji respectively and Mahakall Dam.

How to Reach Rohana

Rohana is well connected by road and train route. The nearest railway and bus station is Pulgaon, 15 km away from Rohana.

About Conference

Domestic Violence is not physical violence alone. Domestic violence is any behaviour the purpose of which is to gain power and control over a spouse, partner, girl/boyfriend or intimate family member. The theme of the conference is to focus on the burning issue which is prevailing in Indian society having many facets. It would thus be worthwhile to explore the theme through interaction of scholars and their research papers.

Theme

Domestic Violence: Impact on Indian Society

Sub-Themes

1. Today's Culture and Domestic Violence
2. Patriarchal System and Domestic Violence
3. Government Policies on Domestic Violence
4. Men and Domestic Violence
5. Domestic Violence, Past and Present
6. Economic Stress and Domestic Violence
7. The Economic Implication of Domestic Violence
8. Domestic Violence an Economic Issue
9. Women and Domestic Violence Law in India
10. Human Right and Domestic Violence
11. Youth and Domestic Violence
12. The effect of Political turmoil on Domestic Violence
13. Violence against Women in Politics
14. Behavioural Health, Advocacy Skill and Domestic Violence
15. Violence against Women and their Economic dependence or

*** Any Sub-Theme Suggested by scholars**

CALL FOR RESEARCH PAPERS

Original and unpublished research papers are invited on above mentioned theme and sub-themes in English / Hindi / Marathi.

- Abstract - Single spaced 300 words only.
- Full length paper - Not more 2000 words
- Paper should be double space typed in
- For English - Times New Roman, Font size 14
- For Marathi and Hindi - Kruti Dev 055, Font size 14

Publication Partner:

Aadhar International Publication

Publication:

E-Online Multidisciplinary International Peer Reviewed Research Journal with impact factor -7.675 (SJIF) with ISSN-2278-9308

Papers should be sent on the email: deomanumbarkar2014@gmail.com

Last Date : 7th March 2020

Registration fees:

With Paper publication: Rs. 600/-
Without Paper publication: Rs. 300/-
Students (UG and PG): Rs. 100/-

Payment:

The amount can be paid in CASH / DD / NEFT / RTGS / Online Payment in favour Shri Devman S. Umbarkar.

Bank Details:

- Name of Bank: State Bank of India
- Branch : Pulgaon
- Account No.: 33500846201
- IFSC Code - SBIN000141

For query please contact: Dr. Devman Umbarkar (Mob.) 8329485134

PROGRAMME SCHEDULE

Registration : 09:00 to 10.00 am
Breakfast : 09:00 to 10.00 am

Inaugural - Saturday, March 14, 2020 at 10.00 am

Hon. Adv. Nitin V. Kolhatkar
President, Swarni Vivekanand Bahubudeshiya Vikas Shikshan Sanstha, Rohana
will chair the function

Hon. Dr. Vinayak Deshpande
Pro Vice-Chancellor, Rashtrasraut Tukdoji Maharaj Nagpur University, Nagpur
will inaugurate the function and deliver Key-note Address

Hon. Dr. D.V. Jahagirdar
Former Professor, Government Vidarbha Institute of Science and Humanities, Amravati
will grace the occasion as the Guest of Honour

Dr. N. A. Mathankar
Principal, Late Vasanttrao Kolhatkar Arts College, Rohana
will deliver Welcome Speech

Publication of E- Online Conference Journal

Technical Session - I at 12 Noon

Hon. Dr. Mukta Jahagirdar
Former Professor, Government Vidarbha Institute of Science and Humanities, Amravati
will chair the session

Hon. Dr. Niraj Khare
Associate Prof., Arts and Science College Baloda, Atal Bihar Vajpayee University, Chhattingarh
will be the Guest Speaker

Lunch Break

Technical Session - II at 2.00 pm

Hon. Dr. Mahendra Gawande
Department of Economics Naryanrao Kale Smriti Model College, Karanja (Gh.)
will chair the session

Hon. Dr. Sandeep Tundurwar
Head, Department of Political Science, Shree Binjani City College, Nagpur
will be the Guest Speaker

Tea Break

Valedictory - Saturday, March 14, 2020 at 4.00 pm

Hon. Shri Prakashdada Takale
Secretary, Swarni Vivekanand Bahubudeshiya Vikas Shikshan Sanstha, Rohana
will chair the function

Hon. Dr. Sanjay Dhanwate
Principal Naryanrao Kale Smriti Model College, Karanja (Gh.)
will be the Chief Guest

**Certificate Distribution
Immediately after Valedictory Function**

ORGANIZING SECRETARY

Dr. Devman Umbarkar
Head, Department of Sociology

Dr. Mamta Sahu
Head, Department of Economics

Dr. Nitin Gaurkhe
Head, Department of Political Science

Patron

Hon. Adv. Nitin V. Kolhatkar
President,
Swarni Vivekanand Bahubudeshiya Vikas Shikshan Sanstha,
Rohana

Co-Patron

Shri Prakashdada Takale,
Secretary,
Swarni Vivekanand Bahubudeshiya Vikas Shikshan Sanstha,
Rohana

Convenor

Dr. Nitin A. Mathankar
Principal
Late Vasanttrao Kolhatkar Arts College, Rohana

ADVISORY COMMITTEE

Dr. Sharayu Taywade, Principal, Taywade College, Koradi
Dr. Urmila Dabir, Principal, Rajkumar Kewalramani College, Nagpur
Dr. Vilas Deshmukh, Yashwantrao Mahavidyalaya, Waruda
Dr. H.R. Virulkar, Principal, Arts Commerce and Science College, Awi
Dr. Sanjay Dhanwate, Principal, Naryanrao Kale Smriti Mahavidyalaya, Karanja
Dr. Sanjay Kanode, Principal, Vidyavardhi Mahavidyalaya, Soloo
Dr. Vijay Bobde, Principal, Yashwantrao Mahavidyalaya, Soloo
Dr. Princy Pilla, Vidyasagar Mahavidyalaya, Khairi
Dr. Vilas Hodge, Principal Arts and Science, College, Pulgaon
Dr. Aashish Sasankar, Principal, New Arts College, Waruda
Dr. Uttam Parekar, Principal, Saibaba Mahavidyalaya, Washner
Dr. Bhushan Ramteke, Principal, S.P College, Pulgaon
Dr. B.D. Rudhorkar, Principal, Hrudaina Rashtriya Mahavidyalaya, Aarti
Dr. Hemant Khanzode, Principal, Samrth Mahavidyalaya, Aarti
Dr. Ramesh Bhobhate, Principal, Vidyavikas Mahavidyalaya, Samudrapur
Dr. Chandu Popalkar, Principal Social Work College, Waruda
Dr. Devendra Bhongade, Principal, Jyotikas Mahavidyalaya, Dengram
Dr. Vinayak Irpate, Principal, Mahatma Gandhi Mahavidyalaya, Parshwani
Dr. D.V.Naik, Principal, Mohare College, Nagpur
Dr. Jobee George, Principal, Bhirapur Mahavidyalaya, Bhirapur
Dr. R.G. Tale, Principal, Barister Sheerkoo Wankhede Mahavidyalaya, Koparkheda
Dr. Dhanraj Shete, Principal, Yashoda Mahavidyalaya, Nagpur
Dr. Vijay Dhote, Principal, A.D. College, Bharsangi
Dr. Navin Kumar, Principal, Nabira Mahavidyalaya, Katol
Dr. Kishor Zilpe, Principal, N.P. Shivaji Mahavidyalaya, Mchad
Dr. Ajay Karkare, Principal, Rani Laxmbai Mahavidyalaya, Sawargaoan
Dr. Virendra Junde, Principal, Hanthou Adname Arts and Comm. College, Sawer
Dr. Bhupesh Chikte, Principal, Shivaji Mahavidyalaya, Gaddhrol
Dr. R.G. Mungthate, Principal, Sri. Govenro Mungthar Arts and Science College, Kurheda
Dr. Kolhe, Principal, Sheshrao Wankhade College, Madapa
Dr. Sanjay Poharkar, Principal, Samarth Mahavidyalaya, Nagpur
Dr. Jyoti Patil, Principal, Renuka Mahavidyalaya, Nagpur

ORGANIZING COMMITTEE

Shri M. D. Zalke Shri R. P. Rede Shri S. V. Waigule
Dr. R. R. Manikpure Shri S. M. Kawde Shri Vijay Kohale
Dr. T. R. Bannagre Shri R. V. Takale Shri N. P. Geet

(SJIF) Impact Factor-7.675

ISSN-2278-9308

B.Aadhar

Peer-Reviewed Indexed

Multidisciplinary International Research Journal

March -2020

SPECIAL ISSUE : CCXXVI (226)

Domestic Violence: Impact on Indian Society

Chief Editor

Prof. Virag S. Gawande

Director

Aadhar Social
Research & Development
Training Institute Amravati

Editor:

Dr Nitin A. Mathankar

Principal

Late Vasantao Kolhatkar Arts
College, Rohana

Guest Editor:

Prof. Deoman Umbarkar

Late Vasantao Kolhatkar Arts
College, Rohana

The Journal is indexed in:

Scientific Journal Impact Factor (SJIF)

Cosmos Impact Factor (CIF)

International Impact Factor Services (IIFS)

B.Aadhar International Multidisciplinary Research Journal

Impact Factor - (SJIF) - **7.675**,
Special Issue

ISSN :
2278-9308
March
2020

Impact Factor - 7.675

ISSN - 2278-9308

B.Aadhar

Multidisciplinary International Research Journal

Peer-Reviewed Indexed

March - 2020

SPECIAL ISSUE -CCXXV (225)

Domestic Violence: Impact on Indian Society

Chief Editor :

Prof. Virag.S.Gawande

Editor :

Dr Nitin A. Mathankar

Principal

Late Vasant Rao Kolhatkar Arts College, Rohana

Guest Editor :

Dr. Deoman S. Umbarkar

Organizing Secretary

Department of Sociology

Late Vasant Rao Kolhatkar Arts College, Rohana

Aadhar INTERNATIONAL PUBLICATIONS

For Details Visit To : www.aadharsocial.com

© All rights reserved with the authors & publisher

Price : Rs. 425/-

Editorial Board

Chief Editor -

Prof.Virag S.Gawande,

Director,

Aadhar Social Research &

Development Training Institute, Amravati. [M.S.] INDIA

Executive-Editors -

- ❖ **Dr.Dinesh W.Nichit** - Principal, Sant Gadge Maharaj Art's Comm,Sci Collage,
Walgaon.Dist. Amravati.
- ❖ **Dr.Sanjay J. Kothari** - Head, Deptt. of Economics, G.S.Tompe Arts Comm,Sci Collage
Chandur Bazar Dist. Amravati

Advisory Board -

- ❖ **Dr. Dhnyaneshwar Yawale** - Principal, Sarswati Kala Mahavidyalaya , Dahihanda, Tq-Akola.
- ❖ **Prof.Dr. Shabab Rizvi** ,Pillai's College of Arts, Comm. & Sci., New Panvel, Navi Mumbai
- ❖ **Dr. Udaysinh R. Manepatil** ,Smt. A. R. Patil Kanya Mahavidyalaya, Ichalkaranji,
- ❖ **Dr. Sou. Parvati Bhagwan Patil** , Principal, C.S. Shindure College Hupri, Dist Kolhapur
- ❖ **Dr. Jiro Akita** - Professor Of Economics Tohoku University. Japan
- ❖ **Dr.Usha Sinha** , Principal ,G.D.M. Mahavidyalay,Patna Magadh University.Bodhgay Bihar

Review Committee -

- ❖ **Dr. D. R. Panzade**, Assistant Pro., Yeshwantrao Chavan College, Sillod. Dist. Aurangabad (MS)
- ❖ **Dr.Suhas R.Patil** ,Principal ,government College Of Education, Bhandara, Maharashtra
- ❖ **Dr. Kundan Ajabrao Alone** ,Ramkrushna Mahavidyalaya, Darapur Tal-Daryapur, Dist-Amravati.
- ❖ **DR. Gajanan P. Wader** Principal , Pillai College of Arts, Commerce & Science, Panvel
- ❖ **Dr. Bhagyashree A. Deshpande**, Asstt. Professor Dr. P. D. College of Law, Amravati

Our Editors have reviewed paper with experts' committee, and they have checked the papers on their level best to stop furtive literature. Except it, the respective authors of the papers are responsible for originality of the papers and intensive thoughts in the papers.

- Executive Editor

Published by -

❖ **Prof.Virag Gawande Aadhar Publication Amravati 444604**

Email : aadharpublication@gmail.com **Website :** www.aadharsocial.com

Mobile : 9595560278

MESSAGE

I am indeed glad to know that our college Late Vasantao Kolhatkar Arts College, Rohana is organizing One Day Interdisciplinary National Conference on Domestic Violence: Impact on Indian Society on Saturday, 14th March 2020.

I welcome the initiative of the college in organizing the National Conference and the delegates and wish the conference a grand success.

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Nitin V. Kolhatkar'.

Adv. Nitin V. Kolhatkar

President

Swami Vivekanand Bahuuddeshiya

Vikas Shikshan Sanstha, Rohana.

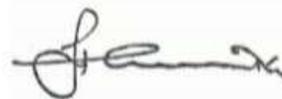

From the Principal Desk

I am very pleased for the full through response in the form of articles from the scholars and academicians who have shown eagerness for the research. The National Conference will be useful for the researchers to exchange and share their views on the relevant topics and the research experiences about the various aspects of domestic violence. The publication of the research journal is online.

The deliberations of the conference will play a pivotal role in disseminating the information in various areas of society regarding the domestic violence. I acknowledge my gratitude to all authors of research papers and participants.

I extend my best wishes for successful organization of the conference.

Dr Nitin A. Mathankar

Principal

Late Vasant Rao Kolhatkar Arts

College, Rohana

संपादकीय मनोगत

स्वामी विवेकानंद बहुउद्देशीय विकास शिक्षण संस्था द्वारा संचालित, स्व. वसंतराव कोल्हटकर कला महाविद्यालय रोहणा हे नागपूर विद्यापीठाशी कायम संलग्नीत आहे. महाविद्यालयाची स्थापना १९९९ मध्ये झाली असून नागपूर विद्यापीठाशी कायम संलग्नीत आहे. आर्वी तालुका व रोहणा परिसरातील ग्रामीण तसेच आर्थिक, औद्योगिकदृष्ट्या अविकसित भागातील विद्यार्थ्यांना जीवनाभिमुख, दर्जेदार शिक्षण देण्याचे ध्येय उराशी बाळगून ज्ञानदानाचे कार्य करित आहे. महाविद्यालयाचे नॅक बॅंगलोरकडून मुल्यांकन झाले असून त्यामध्ये महाविद्यालयाने 'ब' दर्जा प्राप्त केला आहे.

महाविद्यालय दरवर्षी आंतरमहाविद्यालयीन चर्चासत्र, परिसंवाद तसेच प्रश्न मंजूषा स्पर्धा, वादविवाद व वक्तृत्व स्पर्धा, पर्यावरण, विद्यार्थी व्यक्तिमत्व विकास कार्यशाळा, मुलींसाठी कायदेविषयक जाणीव जागृती कार्यक्रम, हेल्थ क्लब, वुमेन सेल, करिअर गाईडेंस, स्पर्धा परिक्षा मार्गदर्शन, दत्तक पालक योजना, शैक्षणिक साहित्य सहाय्यता योजना, व्हॅल्यू अॅडेड कोर्स, अॅड ऑन कोर्स, सर्टिफिकेट कोर्स, बेटी बचाओ बेटी पढाओ, स्वच्छता अभियान, वृक्ष लागवड अभियान, रस्ता सुरक्षा सप्ताह, खेळांच्या स्पर्धा, राष्ट्रीय सेवा योजना तसेच वार्षिक स्नेहसंमेलनाचे आयोजन करित असते. महिला सबलीकरणाच्या अनुषंगाने चर्चासत्र, रॅली, स्वयं सुरक्षा प्रशिक्षण वर्ग, महिला बचत गट मार्गदर्शन वर्ग, महिला साक्षरता, योगा प्रशिक्षण वर्ग आयोजित करण्यात येतात. शिवाय विद्यार्थीनींमध्ये आरोग्य, कायदा समुपदेशन, स्पर्धा परिक्षा या विषयी जागृती यावी यासाठी संबंधित क्षेत्रातील तज्ञ व्यक्तींची मार्गदर्शने, व्याख्याने आयोजित करण्यात येतात. या राष्ट्रीय परिषदेत घरगुती हिंसाचाराचा भारतीय समाजावर पडलेला प्रभाव या विषयावर चिंतन व्हावे, विचारमंथन व्हावे हा हेतू डोळ्यासमोर ठेवून प्राध्यापक, संशोधक व विचारवंतांचे संशोधन लेख मागविण्यात येवून मान्यवरांचे मार्गदर्शन लाभणार आहे.

महिला हा समाजाचा मोठा (५० टक्के) वर्ग आहे. त्यांच्या समस्या, हक्क व सन्मानाचा जागर व्हावा, त्यांच्यावर होणाऱ्या अन्यायाची जाणीव व्हावी म्हणून अभ्यासकांनी, संशोधकांनी यावर विचारमंथन करावे, लेख लिहून त्यांच्या जागृती प्रक्रियेचे ते साक्षीदार व्हावेत म्हणून आम्ही आयोजित केलेल्या या परिषदेला चांगला प्रतिसाद मिळाला याचा मनस्वी आनंद वाटतो.

राष्ट्रीय परिषदेच्या यशस्वी आयोजनासाठी संस्था अध्यक्ष अॅड. नितीन कोल्हटकर, संस्था सचिव प्रकाशदादा टाकळे, महाविद्यालयाचे प्राचार्य, डॉ. नितीन माधनकर, विद्यापिठाचे प्रकुलगुरु डॉ. विनायक देशपांडे, डॉ. दि.व्य. जहागिरदार, डॉ. मुक्ता जहागिरदार, डॉ. संजय दुधे, डॉ. निरज खरे, डॉ. महेन्द्र गावडे, डॉ. संदीप तुंडूरवार, डॉ. संजय धनवटे यांचे अनमोल मार्गदर्शन व महाविद्यालयातील प्राध्यापक व शिक्षकेतर कर्मचारी यांचे सहकार्याबद्दल आभार व्यक्त करणे हे मी माझे कर्तव्य समजतो. आधार इंटरनेशनल पब्लीकेशन ई-ऑनलाईन पब्लीकेशनची जबाबदारी श्री. विराम गावडे यांनी स्वीकारली याबद्दल त्यांचे मी ऋण व्यक्त करतो व अपेक्षा करतो की या राष्ट्रीय परिषदेतील शोधनिबंध संकलन रसिक-वाचक अभ्यासक, संशोधक रसिक वचक व अखिल मानव जातीतील महिला वर्गाला उपयोगी व फायदेशीर ठरले म्हणून त्यांनाच विनम्रपणे समर्पित करतो.

धन्यवाद !

डॉ. देवमन श्रीकृष्ण उंबरकर
समन्वयक व सचिव राष्ट्रीय परिषद.

VOLUME - 1

INDEX

No.	Title of the Paper	Authors' Name	Page No.
1	आर्थिक परावलंबित्व आणि कौटुंबिक हिंसाचार	डॉ. वर्षा गंगणे	1
2	कौटुंबिक हिंसाचार व प्रतीबंधक कायदे	सिध्दार्थ बी. टेभूर्णे	6
3	कौटुंबिक अत्याचार आणि महिलांच्या संरक्षणात्मक कायदे	डॉ. विद्या भैसारे	11
4	मानवाधिकार आणि घरगुती हिंसा	प्रा. अनिल रा. गावडे	15
5	कौटुंबिक हिंसाचार आणि महिला सुरक्षा विषयक कायदे	प्रा. डॉ. अर्चना भी. खंडागळे	19
6	मानवाधिकार आणि कौटुंबिक हिंसा	डॉ. अभिजित वेरूळकर	24
7	पितृसत्ताक पद्धती व कौटुंबिक हिंसे संदर्भात जोतीबा फुले यांचे कार्य व विचार	प्रा. डॉ. सुनिल चवळे	29
8	नेपाली संस्कृति के एक आराध्य देव : नाटेश्वर	डॉ. प्राची हलगावकर	32
9	मानक कार्यप्रणाली (NAAC)	डॉ. पुरुषोत्तम गुणवंतराव पखाले	35
10	कौटुंबिक हिंसाचार : स्वरूप, परिणाम आणि उपाय	डॉ. अतुल म. महाजन	39
11	१५ व्या लोकसभेत महाराष्ट्रातील खासदारांचा तारांकीत व अतारांकीत प्रश्ना बाबतचा सहभाग	प्रा. अतुल नारायण खोटे	43
12	पुरुषप्रधान समाजव्यवस्था व कौटुंबिक हिंसाचार	प्रा. डॉ. होमराज टी. राठोड	48
13	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे ओबीसी करिता केलेले कार्य	प्रा.सतिश कुमार घनश्याम धवड,	52
14	स्त्री आणि कौटुंबिक हिंसाचार कायदा	प्रा.मोनाली बहादुरे	56
15	भारतातील महिला हिंसाचारविरुद्ध कायदे	प्रा. डॉ. रविंद्र विठोबा विखार	60
16	भारतीय संस्कृती आणि कौटुंबिक हिंसाचार	प्रा. अनिल एन. चकोले	65
17	कौटुंबिक हिंसाचाराचा भारतीय समाजावर होणारा परिणाम	प्रा. कोटरगे दत्ता नामदेव	68
18	स्वतंत्र भारतातील संस्कृती व स्त्रीकलह	डॉ. सिद्धार्थ बुटले	72
19	सदयस्थितीतील घरगुती हिंसाचार	प्रा.डॉ. एस.पी. चव्हाण	75

20	भारतीय स्त्रीजीवन आणि कौटुंबिक हिंसा	प्रा.डॉ. दशरथ धर्माजी आदे	77
21	आजची संस्कृती नि घरेलू संघर्ष	प्रा.डॉ.लक्ष्मीकांत ना. देशपांडे	82
22	स्त्रियांच्या कवितेतील बदलत्या जाणिवा	अर्चना सं. देशपांडे	85
23	मानवी विकासावर बदलत्या पर्यावरणाचा परिणाम	प्रा.डॉ.अल्का दहीकर	91
24	महाराष्ट्र राज्यात महीलांवरील अत्याचारांचे वाढते प्रमाण एक समस्या	डॉ.संजय धनविजय	94
25	कौटुंबिक हिंसाचार व शासकीय धोरण	सहा.प्रा. दिपक आर.आटे	99
26	महिला सक्षमिकरण आणि कौटुंबिक हिंसाचार	प्रा.दिपाली अतुल पडोळे	104
27	स्त्रियांवरील हिंसा : एक स्त्रीवादी आकलन	डॉ. धनंजय के.सोनटक्के	107
28	कौटुंबिक हिंसाचाराचे—वास्तव	डॉ. एम. एच. झाडे	112
29	कौटुंबिक हिंसाचार : समाजाचे विदारक सत्य	डॉ. वैशाली उगले	117
30	कौटुंबिक हिंसाचार कायदा—२००५ चे सामाजिक अंकेक्षण—एक अध्ययन	प्रा.डॉ.संजय गुडघे	120
31	आर्थिक परिस्थितीमुळे स्त्रियांवर होणारे अत्याचार : एक अभ्यास	प्रा. जयवंत नथ्यूजी काकडे	125
32	कौटुंबिक हिंसाचार सामाजिक स्वास्थ्याला पोखरणारी किड	डॉ.मंगला गोरे	132
33	मानवी हक्क आणि स्त्रियांवरीलकौटुंबिक हिंसाचार	डॉ.एम.बी.ठिकरे	136
34	कौटुंबिक सुख, शांती आणि शक्तिचा राज मार्ग संगीत	डॉ.सुनिल बाबुलालजी पटके	141
35	घरगुती स्त्रीमनाचा हुंकार	डॉ.सतीश माधवराव चहादे	144
36	स्त्रियांवरील कौटुंबिक हिंसाचार : ज्वलंत समस्या	डॉ. साधना विजय लांजेवार	148
37	स्त्रीमुक्ती करणात कायदयाचे महत्व	डॉ.सच्चिदानंद जुनघरे	152
38	महाराष्ट्रातील कौटुंबिक हिंसाचार	डॉ.एस. पी. झांबरे	155
39	स्त्री शक्ती जागृती	डॉ. रवींद्र एम. बेले	159
40	“घरेलू हिंसा व महिलाओं के प्रति हिंसाके कारण” छत्तीसगढ़ राज्य के विशेष संदर्भ में	Dr. Niraj Kumar Khare	163
41	समाज एवं संगीत का संबंध	डॉ. मुणाल प्रभाकराव कडू	172
42	एकविसाव्या शतकातील स्त्रियांसमोरील आव्हाने	डॉ. मंदा वि.तडस	175

43	आदिवासी समुदाय की संस्कृति एवं घरेलू हिंसा का प्रभाव डॉ. किरण नामदेवरव कुंभरे	179
44	महिलांवरील घरगुती हिंसाचार : एक चिकित्सक अध्ययन डॉ. कैलाश फुलमाळी	184
45	मानवाधिकार व महिला हिंसाचार डॉ. जयंतकुमार एम. मस्के	188
46	आजची संस्कृती आणि घरघुती हिंसाचार डॉ. गजानन एम.ढवळी	193
47	ग्रामीण भागातील कुटुंबातील व्यक्तींच्या मानसिक आरोग्याचा महिलांवरील अत्याचारांशी असलेल्या संबंधाचा अभ्यास : बाळापूर तहसिलच्या संदर्भात. डॉ. अल्पना देवकर	197
48	मानवी हक्क व घरगुती हिंसा कु. सोनाली डी. पारधी,	201
49	घरगुती हिंसा : काल आणि आज प्रा. काशीनाथ विठ्ठलराव तरासे	207
50	स्त्रियांवरील घरगुती हिंसाचार – भूतकाळ आणि वर्तमान डॉ. सुहास बुधाजी तेलंग	213
51	“लिंगभेद व भारतीय समाज” एक विश्लेषणात्मक अध्ययन डॉ. एन. आर. चिमुरकर	216
52	भारतीय संगीत –कल, आज और कल प्रा.डॉ. विजय रा. आळशी	219
53	ग्रामीण स्त्रियांवर स्वयंरोजगाराचा पडणारा प्रभाव डॉ.सौ.कीर्ती आ. वर्मा	223
54	कौटुंबिक हिंसाचार : भारतीय समाजातील एक ज्वलंत प्रश्न प्रा. डॉ. मधुकर आत्माराम देसले	226
55	कौटुंबिक अत्याचार व घटनात्मक तरतुदी प्रा. अमिता क् महातळे (विरूटकर)	230
56	मानवाधिकार आणि घरगुती हिंसा डॉ. प्रकाश बाबुराव तितरे	234
57	इतिहासलेखनात अंतोनियो ग्रामची यांचे योगदान प्रा.डॉ. अनंत आ. रिडे	238
58	मानवाधिकार व घरगुती हिंसा प्रा. सुभाष आर. गोंडाणे	241
59	घरगुती हिंसाचाराची कारणमिमांसा डॉ. विठ्ठल चिनमिने	245
60	भारतातील घरगुती हिंसाचाराचा भूतकाळ व वर्तमान स्थिती प्राचार्य डॉ.आर.जी.टाले,	250
61	घरेलू हिंसा का सामान्य परिदृष्य : एक विवेचन डॉ. हर्षना सोनकुसरे	256
62	घरेलू हिंसा: एक अध्ययन Dr. C. G. Kadekar	261
63	घरेलू हिंसा और महिला प्रा.डॉ.बालाजी महाळंकर	264

64	महिला सबलीकरणांत स्वयंसहाय्यता बचत गटाची भूमिका डॉ. स्मिता म. जाधव / डॉ.गणेश भि.मोहोड	267
65	विविध कालखंडात स्त्रियावरील हिंसाचाराचे बदलते स्वरूप—एक चिंतन फकिरा भगवान राजगुरू	271
66	आर्थिक तणाव आणि देशांतर्गत कलह श्री. अदित्य प्रकाशराव कणे	277
67	मानवी हक्क आणि कौटुंबिक हिंसाचार डॉ. विभा छ. घोडखादे	283
68	घरगुती हिंसाचाराचे स्वरूप, कारणे व उपाययोजना प्रा.डॉ.संजय श्रीहरी कुंभारे	288
69	कौटुंबिक हिंसाचार आणि समाजव्यवस्था डॉ. रविंद्र आर सहारे	293
70	कौटुंबिक हिंसाचाराची कारणे आणि उपाययोजना प्रा. सुभाष एस. रंगारी	297
71	महिला हिंसाचार व प्रतिबंधक कायदे प्रा.डॉ.सतिश रामदासजी महल्ले	302
72	महात्मा फुल्यांच्या साहित्याची व्यापकता डॉ. माधव सोनेकर	306
73	महात्मा गांधीजींच्या असहकार चळवळीत विदर्भातील स्त्रियांचे योगदान डॉ. बि.डी. रिशोरकर/डॉ. एन.ए. माथनकर	314
74	महात्मा गांधी के आर्थिक विचार प्रा. डॉ. रफिक. शेख	319
75	स्त्री अस्मितेचा पुरस्कार करणारी विचारसरणी : स्त्रीवाद प्रा. महेंद्र झलके	322
76	महिला आणि कौटुंबिक अत्याचार डॉ. मधुकर वि. नंदनवार	327
77	महिलासक्षमीकरण : देशाच्या सामाजिक व आर्थिक क्षेत्रातील परीवर्तनाची दिशा सौ. अनिता नरेंद्र बोबडे	332
78	महिला सबलीकरण आजही महत्त्वाचे प्रा. प्रविण अजबराव उपरे	337
79	मराठी साहित्यामधील घरगुती हिंसाचाराचे दर्शन डॉ.भूषण रामटेके	341
80	कौटुंबिक हिंसाचाराचे आर्थिक स्वरूप डॉ.लाजवंती टेंभुर्णे	344
81	महिलांचे अधिकार आणि व्यावहारीक स्वरूप प्रा. डॉ. मंगेश अशोकराव रणदिवे	347
82	महिलांवरील अत्याचार व स्त्री प्रतिबंधक कायदे डॉ. मालीनी वडतकर	352
83	महिलांवर होणारे घरगुती हिंसाचार आणि कायदे डॉ. प्रेमा लेकुरवाळे (चोपडे)	358
84	मानवी हक्क आणि कौटुंबिक हिंसाचार डॉ.प्रा.सौ. एस.पी. लाखे	361
85	स्वातंत्र्योत्तर ग्रामीण कथेतील स्त्रीचे दुय्यम स्थान डॉ. कल्पना एस. बोरकर	367

86	युवक आणि घरगुती हिंसा	प्रा. लालचंद एन. मेश्राम	373
87	कौटुंबिक हिंसाचार व प्रतिबंधात्मक धोरण	प्रा. मिश्रीलाल लक्ष्मण अंबादे	377
88	स्त्रीकौटुंबिक हिंसाचार आणि कायदेविषयक तरतूद	प्रा.डॉ. प्रवीणा नागपूरकर	381
89	कौटुंबिक हिंसाचार : एक विश्लेषणात्मक अध्ययन	डॉ. महेन्द्र गावडे	385
90	सामाजिक स्वास्थ्य में संगीत की भूमिका	डॉ. सारिका विवेक श्रावणे,	389
91	घरगुती हिंसाचाराचा ग्रामीण भागातील खेडाळूवर पडणारा प्रभाव	प्रा.नाजुकराम बनकर	392
92	मानवी हक्क आणि कौटुंबिक हिंसाचार कायदा यातील संबंध	डॉ. कैलाश वि. बिसाद्रे	395
93	नोकरदार महिला व कौटुंबिक अत्याचार— एक विश्लेषण	प्रा. डॉ. निलीमा दि. कापसे	404
94	मराठी संस्कृती आणि रंगभुमीवरिल लोककला, प्रकार	प्रा. वंदना म. देशमुख /डॉ. शिरीष व्ही. कडू	407
95	कौटुंबिक आर्थिक हिंसाचार आणि कायदेशिर तरतूद : एक आढावा	प्रा. डॉ. विवेक अ. चौधरी	410
96	कौटुंबिक हिंसाचार : एक समाजशास्त्रीय अध्ययन	प्रा. नंदकिशोर उकंडराव राऊत	414
97	कौटुंबिक हिंसाचार — काल आणि आज	डॉ. एच. यु. पेटकर	420
98	प्लेटो यांचे न्याय व शैक्षणिक विचार	डॉ. उज्वला दिगंबर गोंडाणे	425
99	सामाजिक बदलाव एवं संगीत	डॉ. नेत्रा श्रीकांत तेलहारकर	429
100	अॅरिस्टाटलचे कुटुंब संस्थेविषयी व संपत्तीसंबंधीचे विचार	डॉ. साधना मोंदेकर	433
101	पारिवारिक कलह एक दृष्टिपात: हिन्दी साहित्य के अंतर्गत नागार्जुन	नितिन अ. बनकर	435
102	कृषी उत्पादन व्यावसायातील संधी आणि आव्हाने	डॉ. विद्या पा. चन्ने	439
103	वाचन कौशल्य विकास	प्रा. सारिका पाटील	445
104	सक्षम समाजनिर्मितीकरीता महिलांचे सबलीकरण	प्रा. सुरेश पवार	449
105	कौटुंबिक हिंसाचार, स्त्रिया व राज्यघटना	डॉ. चंदु के. पोपटकर	453
106	मानवाधिकार व कौटुंबिक हिंसाचार	प्रा.प्रशांत र. घुलक्षे	457
107	घरेलू हिंसा और स्त्री	प्रा. तेलंगे नागनाथ निवृत्ती	463

108	विशिष्ट खेळातील सामान्य हिंसा	डॉ. उदय दा. मेंडुलकर	464
109	स्त्रि श्रमिकांचे शोषण : कार्ल मार्क्सचा दृष्टिकोण	प्रा. वनिता चोरे	469
110	भारतीय समाज व स्त्रीमुक्ती	शैलेश देविदास जनबंधु	474
111	स्त्री सक्षमीकरण व संरक्षण	प्रा. रमेश सुखदेवराव आगलावे	477
112	घरगुती हिंसा – कारणे, परिणाम व उपाययोजनाएक समाजशास्त्रीय अध्ययन	प्रा. संदीप रायबोले	481
113	‘कौटुंबिक हिंसेवर संगीत एक उपाय’	प्रा. अशोक एस. जाधव	486
114	अहिंसात्मक श्रमसंस्कृती	प्रा.रविंद्र बा. शेंडे	489
115	पुरुषी मानसिकता आणि कौटुंबिक हिंसाचार	विठ्ठल सदाशिव चौधरी	493
116	पुरुषप्रधान व्यवस्था आणि घरगुती हिंसाचार	डॉ. पार्वती विनायक माने	497
117	कौटुंबिक हिंसाचार समाज आणि कायदा	प्रा. राजू बुरीले	500
118	कौटुंबिक हिंसाचार व स्त्रियांचे मानवी अधिकार	सहा. प्रा. राहुल ज. जोषळे	506
119	कौटुंबिक हिंसाचाराबद्दल सरकारची धोरणे	सहा. प्रा. राहुल आर. लव्हाळे	510
120	महिलांच्या संदर्भात मानवी अधिकार आणि हिंसाचार	प्रा. सतोष मायेतराव रामटेके	514
121	कौटुंबिक हिंसाचार कारणे व उपाय	डॉ. उल्हास रामजी राठोड	518
122	स्त्री आणि कौटुंबिक हिंसाचार	सहा.प्रा.संदीप एस.उष्पोड	521
123	भारतीय महिलांची कृषी क्षेत्रातील भूमिका व समस्या	प्रा.डॉ. किशोर मो. दुमणे	524
124	भारत में महिला और घरेलू हिंसा कानून	प्रा. अनिलकुमार हनुमानदास गुप्ता	526
125	भारतीय समाजातील कौटुंबिक अत्याचार	प्रा. डॉ. ज्ञानेश्वर टी. शेन्डे	530
126	‘महिलांवरील अत्याचार व आद्य भारतीय समाजसुधारक’	प्रा. डॉ. मोतीराज रामदास चव्हाण	538
127	घरगुती हिंसाचार : कारणे व उपाययोजना	डॉ. नलीनी आय. बोरकर	542
128	कौटुंबिक हिंसाचार: भारतातील सद्यस्थिती	डॉ. राहुल भगत	548
129	वर्तमान संस्कृती आणि कौटुंबिक हिंसाचार	डॉ. रमेश एम. घोनमोडे	555
130	महिला सशक्तीकरण	डॉ. स्मिता दि. जोशी	560

131	नोकरी करणा—या स्त्रियांची मानसिक स्थिती व आरोग्य प्रा.डॉ.स्मिता गजभिये	563
132	घरेलू हिंसा एवं महिला लैंगिक उत्पीडन Smt. Seema Khare /Surendra Prasad Sahu	567
133	भारतीय स्त्रिया आणि घरगुती हिंसाचार कायदा डॉ. कल्पना शिंदे	572
134	सामाजिक स्वास्थ्य में संगीत की भूमिका प्रा. अनिता शर्मा	577
135	साठोत्तरी हिंदी उपन्यासों में घरेलू हिंसा : कल और आज प्रा.डॉ. कदम एस.एस.	580
136	घरेलू हिंसा मे कमी लाने मे घरेलू हिंसा से महिलाओं के संरक्षण का अधिनियम, २००५ की भूमिका का अध्ययन संजय कुमार जांगड़े	584
137	कौटुंबिक हिंसाचार : आर्थिक पैलूंच्या संदर्भात विवेचन वैभव अर्मळ	586
138	सामाजिकदृष्ट्य स्त्रियांवर होणार्या घरगुती हिंसाचाराच्या सध्यस्थितीचा अभ्यास डॉ. मनीषा पी. इंगळकर	588
139	भारत में महिलाओं के प्रति घरेलू हिंसा रोकथाम के उपाय श्री. रोशन तुलसीराम गजबे	591
140	नोकरी करणा—या महिलांच्या किशोरवयीन मुलांच्या समस्या डॉ.रोहिणी दि.मेश्राम	594
141	कौटुंबिक हिंसाचाराच्या समस्येचे वास्तव डॉ. श्रीनिवास नरहरी पिलगुलवार	599
142	कौटुंबिक हिंसाचार, प्रतिबंधक कायदे व उपाययोजना प्रा.डॉ. वंदना ह. तागडे /प्रा.डॉ. गोपीचंद वाय. कठाणे	609
143	आधुनिक काळातील महिलांवरील हिंसाचाराच्या समस्यांचे बदलते स्वरूप प्रा.डॉ.वि.एन.कन्नाके.	613
144	वन्हाड प्रांतातील प्राचीन राजवंश डॉ. गजेन्द्र भा. ढवळे	618
145	महिला अत्याचारावर विचारवंतांची भूमिका . एक सामाजिक अध्ययन प्रा.डॉ. पी.एन. वाष	627
146	'पारिवारीक अत्याचार व महिला स्वास्थ्य' प्रा. सौ. संगमित्रा दि. कोलारकर	635
147	म. ज्योतीबा फुले व डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे स्त्री विषयक विचार प्रा. डॉ. संजय गोरे	640
148	पुरुषी मानसिकतेच्या छळातून स्त्रिंहिंसा प्रा. डॉ. राजेंद्र जनार्दन कांबळे,	643

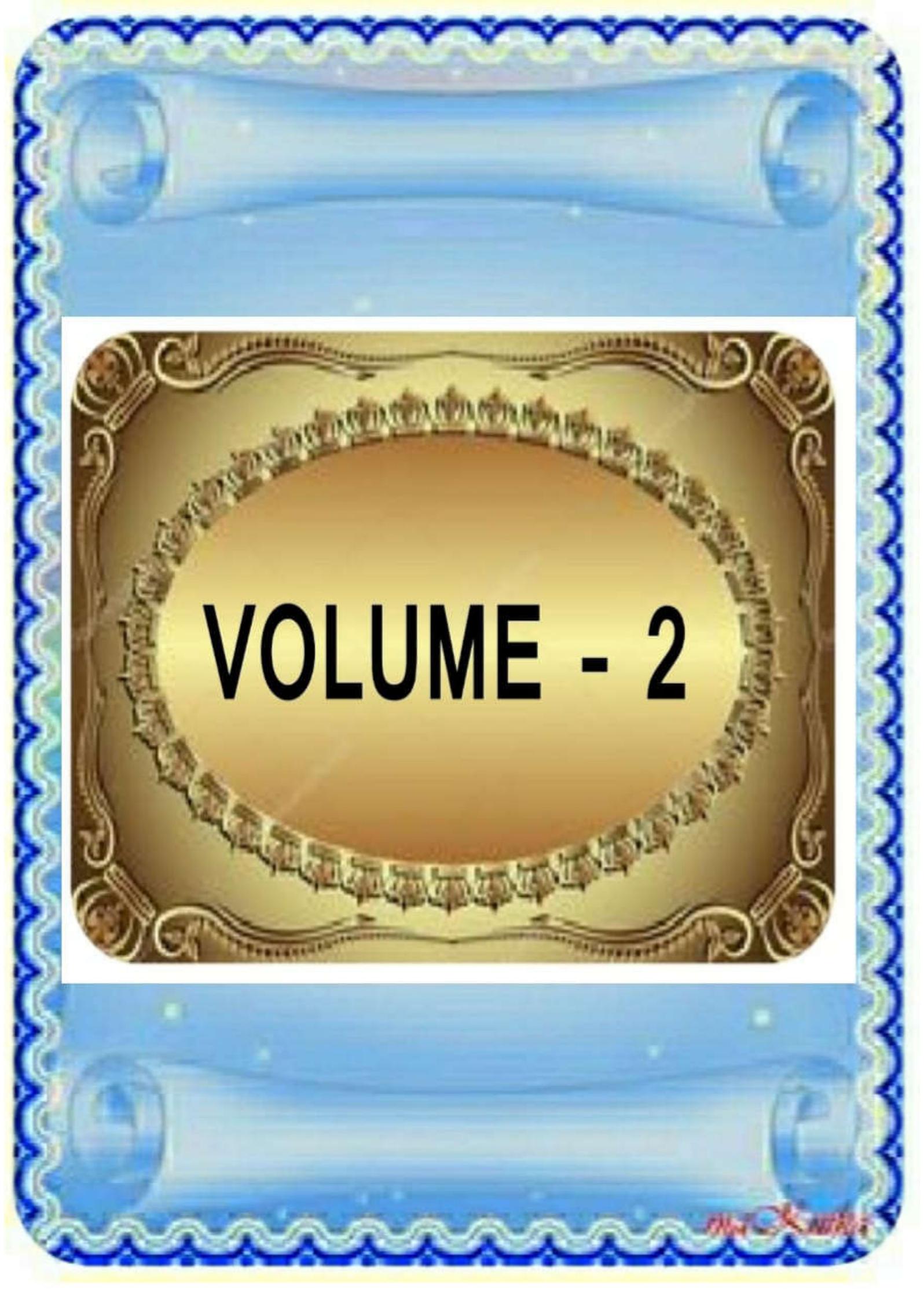
149	घरेलू हिंसा/अत्याचार और महिला स्वास्थ्य	डॉ.स्मिता संतोष गिरी	646
150	घरगुती हिंसाचारातून निर्माण झालेल्या परित्यक्त्या महिलांच्या सामाजिक समस्या आणि त्यावरील उपाय	प्रा. डॉ. गर्जेद्र कढव	650
151	आघाडी सरकार आणि भारतीय राजकारण	प्रा. डॉ. राजेंद्र मुद्दमवार	653
152	भाषा शिक्षणाची प्रभावी कार्यप्रणाली	प्रा.डॉ.सुदर्शन दिवसे	657
153	कौटुंबिक अत्याचाराचा भारतीय समाजव्यवस्थेरील दुष्परिणाम	प्रा.संजय के.चव्हाण	564
154	लांबलेल्या सावल्यातील : व्यक्तीदर्शन	प्रा. स्मिता गोवर्धन शहाणे	670
155	Role of Music in maintaining Social Health	प्रा.डॉ.जयश्री विश्राम कुळकर्णी	675
156	चित्रा मुद्गल के उपन्यासों में हिंसा के प्रति विद्रोही नारी	प्रा.डॉ.निशाली पंचगाम।	677
157	आर्थिक ताण आणि घरगुती हिंसा	डॉ. जयंत आ. बुराडे,	682
158	बळी – कौटुंबिक अत्याचाराचा विध्वंस	प्रा. डॉ. बंडू चौधरी	684
159	स्त्रियांवरील अत्याचार व कायदे	प्रा. बाळकृष्ण कारु रामटेके	687
160	घरेलू हिंसा की जंजीरो में जकडी नारी—हिंसा दूर करने के उपाय	डॉ. ममता राममिलन साहू	695
161	घरेलू हिंसा. एक वास्तव.	डॉ.विजय कृष्णराव काळे	699
162	मानवी हक्क : बालगुन्हेगारी न्याय व शासनाची भूमिका	प्रा. डॉ. संदीप भि. काळे	703
163	मध्ययुगीन संस्कृती	प्रा.डॉ.श्रीहरी रंगनाथराव पितळे	708
164	कौटुंबिक अत्याचार व कायद्यातील तरतुदी	प्रा. शिरीष सुतार	711
165	वाचन कौशल्य विकास	प्रा. सारिका पाटील	716

166	महाराष्ट्र राज्यातील महिलांवरील वाढते अत्याचार व हिंसाचार – एक अध्ययन प्रा. डॉ. मनोजकुमार का. भोवते	720
167	कौटुंबिक महीलांवरील हिंसा आणि त्यावरील कायदे प्रा. डॉ. गणेश एन. बहादे	724
168	Backward Castes, Schedule Castes And Schedule Tribes Dr.A.D.Chauhan	728
169	Naturalism In The Fictional World Of Stephen Crane And Theodore Dreiser Dr.Prakash S. Tale	733
170	Challenges before Sociologists in the Present Time Dr. Kavita Mate	737
171	Human Rights And Domestic Violence Dr.Ranjana A. Shringarpure	741
172	Farmer's Problems In Maharashtra Mrs. Leena Gadewar	743
173	Navarasas in Kathakali: A study of characters in Anita Nair's 'Mistress'. Dr. Arzoo Ashok Rode	747
174	An Assessment of Native Plants and Their Medicinal Uses Mhaiskar M N	753
175	Automation & Computerization of Academic Library Dr. Sunil H. Urkudkar Prashant K. Bhatkar	761
176	Domestic violence in India Shital S. Bhargav	764
177	The Impact of the Coronavirus on business in World Economy Dr.Mrunali S. Lihare	768
178	Laws on violence against women Astt.prof:kundan Natkar	773
179	The Role of Women Empowerment and Domestic Problems Mrs.Shobha Tajane	776
180	भंडारा जिल्ह्यातील रोजगार हमी योजनेचे आर्थिक व सामाजिक विकासातील योगदान डॉ.सी.पी.साखरवाडे	781

181	स्व. नियंत्रण व बुद्धिमत्तेचा 'स्व' संकल्पनेशी असणाऱ्या संबंधाचा तुलनात्मक अभ्यास प्रा.सोनाली खांडेकर	785
182	वर्तमान सामाजिक परिवेश में बढ़ती हुई महिलाओं पर घरेलू हिंसा सुदर्शन कुमार मण्डल	793
183	घरगुती हिंसा: भारतीय समाजाच्या आर्थिक अस्थिरास कारणीभूत डॉ.(सौ.) मंजूषा राजेंद्र ठाकरे	795
184	कौटुंबिक हिंसाचाराचे वास्तव व उपाय सहा. प्रा. डॉ. विनोदकुमार सुकण्ठ चोपकर	799
185	शांति शिक्षा में शिक्षक की भूमिका डॉ. एस.आर. पाटील	804
186	प्रिया तेंडुलकरांचे वाङ्मयीन अनुभव प्रा. डॉ. वैशाली भांडारकर (शोडे)	812
187	Domestic Violence Past and Present Dr. Sunil S. Bidwaik,	816
188	Domestic Violence Reflected in Anita Nair's Novels Dr.Anup V. Gumble,	822
189	Human Rights and Domestic Violence in Anita Nair's Novels Dr.Purushottam D Malode,	826
190	Domestic Violence : Impact on Indian Society Prof. Dr.Ruprao U. Gaikwad	830
191	Phytochemical Analysis of Azadirachta indica A. Juss.leaves. Patharkar S P1 . , Hedawoo G B2	833
192	Pollution And Human Life In Current Scinario Dr. Swati Girase	837
193	Domestic Violence Against Women: Shady face of Indian Family Institution Dr. Ashwini Dalal	842

VOLUME - 2

INDEX

No.	Title of the Paper	Authors' Name	Page No.
1	महिलांवरील अत्याचार	डॉ. विजय टोंगे	1
2	स्वामी विवेकानंद यांचे धर्म आणि भारत राष्ट्र याविषयीचे विचार	प्रा.विलास मेश्राम	6
3	महिला उत्पीडन आणि स्वामी विवेकानंद	प्रा. पंकज वा. मुन	10
4	स्त्री आणि घरगुती हिंसा	सुरेश महादेवराव देशमुख	14
5	कौटुंबिक हिंसाचार आणि महिला	डॉ. सुनिल शिंदे	19
6	ताण—तनाव : कारणे, परीणाम आणि उपाययोजना	प्रा. आदित्य कि. सारवे	23
7	कौटुंबिक हिंसाचाराचे समाजशास्त्रीय विश्लेषण	प्रा. डॉ. सुरेश वि. धनवडे	27
8	भारतीय कुटुंब व्यवस्था आणि घरगुती हिंसाचार	प्रा.डॉ.राजेंद्र मुर्लिधरराव झाडे	33
9	मानवी हक्क आणि कौटुंबिक हिंसा	डॉ. प्रमोद माधवराव आचेगावे	36
10	जाहिरात : एक अध्ययन	डॉ. सुरेश बन्सपाल	39
11	कौटुंबिक हिंसाचाराची कारणे व उपाय	सहा. प्रा. वसंता सिताराम वंजारी	43
12	बदलत्या काळानुसार स्त्रियांची बदलती वर्तणूक	प्रा.डॉ. छाया निलकंठ लंजे	46
13	घरगुती हिंसाचार — एक ऐतिहासिक विवेचन	डॉ. अनुश्री माहुरकर	49
14	कौटुंबिक हिंसेपासून महिलांचे संरक्षण	डॉ. मदन जी. प्रधान	52
15	कुटुंबातील कुटुंबप्रमुख आणि घरगुती हिंसा	सहा.प्रा. गिरिश गं. गवई	56
16	किडाक्षेत्र व महिला	प्रा.धनंजय गिन्हेपुजे	58
17	कौटुंबिक हिंसाचार: भारतीय समाजात हुंडा पध्दत एक कारण	प्रा. चौधरी गोपाल विश्वनाथ	60
18	कौटुंबिक हिंसेतील भिन्नता:—पूर्वी व आता	प्रा.भूमिका आनंदरावजी कापगते	62
19	आजची संस्कृती आणि घरगुती हिंसाचार	प्रा.डॉ. सुनील पखाले	65
20	कौटुंबिक हिंसाचार : एक सामाजिक समस्या	प्रा. बळीराम वसंतराव पवार	67
21	नियतकालिके: बुद्धिजीवी समाजाची आवश्यकता	डॉ. पल्लवी साहेबराव काळे	70
22	महिलांच्या संदर्भात कौटुंबिक हिंसाचार आणि भारतीय कायदे	प्रा. रिता प्रेमदास खोब्रागडे	73

23	मानवी हक्क आणि घरगुती हिंसा व प्रसारमाध्यमे प्रा.डॉ.नितीन दादाराव गौरखेडे	76
24	स्त्री आणि घरगुती हिंसा याबद्दल भारतातील कायदे, स.प्रा. कु. भावना मनोज तायडे	78
25	महिला सशक्तीकरणात सरकारी योजनेचा योगदान प्रा. संदीप चव्हाण	79
26	कौटुंबिक हिंसाचार प्रतिबंधक कायदा प्रा. वर्षा आगरकर	82
27	भारतीय महिलांवरील कौटुंबिक अत्याचार – एक ऐतिहासिक दृष्टीक्षेप प्रा. डॉ. दिगांबर द. कापसे	84
28	कौटुंबिक हिंसाचारापासून महिलांचे संरक्षण अधिनियम २००५ डॉ. शरद सांबारे	87
29	आदिवासी समुदाय की संस्कृति एवं घरेलु हिंसा का प्रभाव डॉ. किरण कुंभरे	89
30	भारतीय समुदायातील कौटुंबिक हिंसाचार – एक अभ्यास प्रा. डॉ. हेमंत व्ही. मिसाल	90
31	महिला, हिंसा आणि कायदे डॉ. स्नेहप्रभा आर. गावडे	92
32	ग्रंथालय आधुनिकीकरणात सुरक्षिततेचे महत्व प्रा. प्रमोद वा. तडस	95
33	आरमोरी विधानसभा क्षेत्रातील पंचायत राजमधील लोकप्रतिनिधीची भुमीका प्रा.डॉ.आर.एम.झाडे/ श्री प्रकाश तुकाराम हेमने	98
34	भारतीय समाजातील घरगुती हिंसाचार प्रा. कु. अर्चना मधुकरराव होरे /डॉ. सुषमा बोडे	103
35	महिला व कौटुंबिक हिंसाचार यावर भारतातील कायदे प्रा. आशिष बबनराव पेठे	109
36	भारतातील महिला आणि घरगुती/कौटुंबिक हिंसाचार कायदे अमर काशिनाथ भोगे	112
37	घरेलु हिंसाचाराची पार्श्वभूमी आणि मानवी हक्क संदीप तुंडूरवार	116
38	गोंदिया शहर की नौकरानी महिलाओ पर होने वाले घरेलु हिंसाओ का अध्ययन योगिता श्रीराम डोमणे	124
39	असंघटीत क्षेत्रातील कामकरी महिला व त्यांच्यावरील अत्याचार नामदेव बी. वरधे	129
40	घरगुती हिंसाचार रोखण्यात संताचे व समाजसुधारकांचे योगदान डॉ. प्रवीण व. काळे	135
41	भारतातील महिला आणि घरगुती / कौटुंबिक हिंसाचार कायदे डॉ. अनिल शिवरामजी दहाट	138
42	कौटुंबिक हिंसाचाराचा भारतीय स्त्रियांवरील परिणाम प्रा. पवळ रंजना भिमराव	142
43	हुंडा पद्धत : एक सामाजिक अत्याचार डॉ. मनिष कान्हा चव्हाण	147
44	'स्त्रियांच्या कौटुंबिक हिंसाचाराचे अर्थशास्त्रीय विश्लेषण' प्रा. डॉ. दिपक शृंगारे /प्रा. डॉ.नरेश इंगळे	151
45	कौटुंबिक हिंसाचार आणि समस्या- एक चिकित्सक अभ्यास प्रा. शिवचरण घांठे	156

46	महात्मा गांधी और स्त्री शक्ति का नवजागरण	प्रा. डॉ. शहनाज शेख	160
47	कविता : वेदनेची व विद्रोहाची	डॉ. राजेश देशपांडे	162
48	सामाजिक आरोग्य राखण्यासाठी योगाची भूमिका	डॉ. उज्वला ते. कापगते	170
49	कौटुंबिक हिंसाचार – इतिहास आणि वर्तमान	प्रा. संतोष विश्वनाथ यादव	177
50	मानवाधिकार आणि महिला अधिकार व कौटुंबिक हिंसाचाराच्यासंदर्भात कायदेशीर तरतुदी	प्रा.डॉ. पद्माकर प्रेमदास दारोडे	180
51	भारतीय महिला आणि कौटुंबिक हिंसाचार कायदा	डॉ.विजया एच. रऊत	186
52	कौटुंबिक हिंसाचार ग्रस्त स्त्रीयांना मानसिक तणाव मुक्त करण्यासाठी संगीत चिकित्सा : एक उपाय	वैखरी वझलवार	193
53	कौटुंबिक हिंसेचा समाजावर होणारा परिणाम	प्रमोद चं. वानखेडे	197
54	मानव अधिकार आणि कौटुंबिक हिंसाचार : एक अध्ययन	सहा.प्रा. सुहास यु. वाघमारे	202
55	भारतीय समाजातील स्त्रीवरील अत्याचाराचा अभ्यास	डॉ. दिपक मनीराम चव्हाण	206
56	कौटुंबिक हिंसाचार आणि भारतीय स्त्रीयांची सद्स्थिती: एक अध्ययन	सहा. प्रा. विकास एन. अड्याळकर	210
57	स्त्री-पुरुषपणाची समाजरचित विषमतेची चिकित्सा	श्री. रुपेश बाळकृष्णराव फुके	214
58	प्राचीन से वर्तमान काल तक महिलाओं का उत्पीडन	प्रा.पौर्णिमा एच. राहांगडाले	219
59	पुरुषी मानसिकतेच्या छळातून स्त्रिहिंसा	प्रा. डॉ. राजेंद्र जनार्दन कांबळे	223
60	सद्यःपरिस्थितीत मानवीय मूल्ये आणि स्त्री	डॉ. सीमा देशपांडे	226
61	Rebellious and Strong Women in Anita Nair's Ladies Coupe	Dr. Bipasha Ghoshal	230
62	Woman Empowerment & Domestic Violence: Past, Present and Future	Mr. Milind S. Shende	233
63	Patriarchal System and Domestic Violence in India	*Dr. Manjusha S. Bhoyar * Dr. Vijaya Y. Muley	236
64	Domestic violence against women and its Effect	Dr. Dilip Chauhan	240
65	Decision Making: Management Techniques for Libraries	Dr. Rajendra Manikpure	243
66	Impact of Music on Health of Society	Dr.Dhanashree Pande.	245
67	A Study on Domestic Violence against Women's in India.	Mr. Chandrakant B. Dhumale.	248
68	Dissemination Of Buddhism In Northeast Asia	Dr.Manohar Kumbhare	252
69	Women And Domestic Violence In India	D.S.Shambharkar	255

70	Domestic violence, Past and present	Mohan Sudhakar Mendhe	260
71	Domestic Violence :Impact on Indian Society	Dr. Sheela Khedikar	262
72	Women, Domestic Violence Law And Justice Delivery System In India	Dr. K J Sibi	265
73	Domestic Violence of Children	Dr.,Jyoti Pramod Rakhunde	268
74	Patriarchal culture and domestic violence	Dr.,Jaideep Ghosh	271
75	Study on human rights and domestic violence	Dr.Ganesh Ketakdeore	273
76	Women and domestic violence in India	Dr.Devanand G.Meher	276
77	Historical concept of domestic violence in India	Dr.Dattatray Karangale	278
78	Problems In Urban Society	Anil Kosamkar	281
79	Domestic Violence against Women-historical perspective	Dr.Vasanta p. Raut	285
80	Comparative Study of Domestic Violence of Daily Wages and Monthly Wages Families	Dr.Ravi Murlidhar Shastrakar	288
81	Influence of Sport Activities on Students Life	Dr. Prashant B. Gaikwad	291
82	Relationship of Aggressive Behavior with Domestic Violence of families from Ashti, Ta- Chamorshi, Dist: Gadchiroli (Maharashtra)**	Dr. Bharat Himmatrao Pande	295
83	Domestic violence and role of feminism	Ulhe P.P.	298
84	Domestic Violence Against Women: A Study	Dr. Kamalkishor B. Ingole	303
85	Domestic Violence: Types And Solutions	Asst.Prof Shital H.Ujade	306
86	Domestic Violence A Threat To Economic Development	Dr. Anupama Nitin Labhe	309
87	Women and Domestic Violence Laws in India	Sunil N. Wathore	311
88	Domestic violence, Past and Present	Dr. Sudarshan Vyankatrao Sonvane	315
89	Domestic violence against women and the Law	Dr .Suyog S. Ingle	318
90	Domestic violence in India	Kshitija B. Deshpande	321
91	Domestic ViolenceIn India - An Analysis	Dr. N. R. Chimurkar / Sandip E. Goswami	325
92	Domestic violence and its impacts on life and financial stress	Prof. Dr. Balkrishna N. Mahajan	330
93	Domestic Violence In India	Dr. Ragini Rajendra Padhye	333

94	Domestic Violence against Women: A Study of Shashi Deshpande's That Long Silence Dr. Santosh S. Chouthaiwale / Dr. Ravikant B. Jadhavar	337
95	Domestic Violence : Impact on indian SocietyA StudyViolence against Women in Politics Dr. Minakshi Kamble	340
96	Women's Struggle for Survival in Kamala Markandaya's Nectar ina Sieve Rita Sontakke/Sheware	346
97	Study of Incentive Motivation of University Level Basketball and Volleyball Players Dr. Rahul M. Rode	350
98	Importance of human rights toDemocracy, governance and development Dr Prashant R Kadwe	355
99	Impact Of Domestic Violence On Children And Youth Dr.SureshJ.Mohatkar	358
100	Human Rights and Domestic Violence Dr.Madhu Prabhakar Khobragade	362
101	Human right and domestic violence of women Dr. Premlata P. Kurhekar	365
102	Hamlet: The Swing of Revenge and Injustice Mr. M. A. Wasnik	367
103	Government Policies on Domestic Violence. Asst. Prof. Dhappadhule Rameshwar Shankarrao	370
104	Analysis Of Government Policy On Women's Domestic Violence Kuldeep Giridhar Sonkusare	373
105	Gender Disparityand Patriarchy in Anita Desai's Novel Fasting Feasting Shital Mendhe	376
106	Violence against Women and Their Socio-Economic Condition Mr. Gaikwad P.K.	379
107	Emerging Issues In Rural Development Prof. Dr. Anantkumar D. Gadre	381
108	Review on Fast Dissolving Drug Delivery System Khushi.Ashok.Rode	384
109	E-Resources in Academic Library Dr. Bhushan W. Ambekar	394
110	Effect of Suryanamaskar on Domestic Violence Prof. Ashish Shriram Chahare	398
111	Gender And Education In India Dr.Asawari Durge	401
112	Divorce in india: main problem with context to todays society Dr.Sanjay Dudhe	407
113	Effectsof Domestic Violenceon Children Education U.W.Fule /S.S.Ningare	411
114	E-Learning and Higher Education Dr.Prashant S. Pagade	414
115	Study on domestic Violence against Men Dr.Naresh A Bhojar	417
116	Yoga as exercise or alternative medicine Dr.Madan ingle	420
117	Effects of Domestic Violence onHealth of Women. Prof. Rahul G. Mahure.	422

118	The Role of Music in Maintaining Social Health	Dr. Monali Masih	426
119	The Role of Saving Groups in Women's Development	Dr. Vijay R. Bhange	427
120	Role of Yoga and Panchtatva Shuddhikaran Pranayam (Bhutshuddhikriya) on Social Life	S.S.Nimgare/U.W.Fule	433
121	Domestic Violence In Indian Society	Dr. Santosh P. Mendhekar	437
122	Domestic Violence in Kelly Sundberg's 'Good Bye, Sweet Girl'	Dinesh B. Ingle/ Dr. Akshay V. Dhote	441
123	Theme of Marital Discord in the Selected Novels of Anita Desai	Dr. Vinita Virgandham	443
124	Marital Relationship in ShashiDeshpande's That Long Silence	Dr. Kapil Singhel	448
125	Domestic Violence in India: Some Remedial Measures	Dr. Parag Bombatkar	453
126	"Patriarchal System and Domestic Violence in Chimamanda Ngozi Adichie's Purple Hibiscus"	Asst. Prof. Trushna S. Kalambe/Asst. Prof. Swapnil M. Bhagat	456
127	Patriarchy and Domestic Violence in Githa Hariharan's: 'The Thousand Faces of Night'	Dr. Leena V. Phate	460
128	Impact of domestic violence on children	Prof. Anil A Shinde	466
129	Domestic Violence in India; Historical perspective	Prof. Sunil M. Kawde	468
130	Domestic violence against women; Past and Present	Prof. Tushar S. Jumde	470
131	Child Sexual Abuses as an Invisible Domestic issue in the play: Thirty Days in September	Niraj P Kendhe	472
132	Information Technology and Future of Research Libraries	Prof. Rajendra S. Lawande	476
133	"Domestic Violence, Past and Present"	Prof. Damodhar G. Ramteke	480
134	Transcendental Perspectives On Mahatma Gandhi's Ideology	Prof. Sachin A. Bhojar	485
135	Violence against Woman and Domestic Violence Act.	Prof. Yogarajsingh R Bais	488
136	Dowry: A Stigma On Indian Society	Dr. Sanghamitra S. Chavhan	492
137	Emerging Trends And Countering New Perspectives In Domestic Violence	Anand T Chahande	495
138	Role of Public Libraries on Women Empowerment	Dr. Ashish A. Thanekar	499
139	Role Of Ict In Teaching Learning In Rural Area	Dr. T.R. Bannagare	503
140	Domestic violence: impact on indian society	Assi. Prof. Rajesh B. Tandekar	506

141	Need of information literacy in academic libraries. Mr. Surendra D. Awathare	511
142	Economic Implications of Domestic Violence Dr. K.C. Mandlekar	514
143	Today's Culture and Domestic Violence against Women Dr. Archana k. Deshmukh	518
144	Research Paper- Geography Resources Development and Power Dr. Kailas V. Nikhade	523
145	Domestic Violence against Women in Modern Society Dr. Ravikant N. Mahindkar	525
146	History Of Racism Against Blacks Shyam M. Gedam	529
147	Women & Domestic Violence Law in India Nishcha Subhash Kukade	533
148	Inherent dominance is the root cause of violence Dr. Sunirmal S. Kabiraj	537
149	" Women And Domestic Violence In India" Sunil P. Ghugal	539
150	Human Right and Domestic Violence Author Dr. V.D. Acharya	543
151	Theme of Violence in Vijay Tendulkar's Plays Shri Rupesh Prakash Rede	545
152	Gender Inequality for Imbalance the Sex Ratio with Context to Indian Society in Current Scenario Dr. Samruddhi Tapre	548
153	Stress Management In Sport Dr. Pravin Gopalrao Patil	553
154	Domestic Violence against Women Prof. Chanrandas Solanke	559
155	Domestic Violence : Impact On Indian Society Dr. Deoman S. Umbarkar	562
156	Connection of Illiteracy and Unemployment with Context to India in Current Scenario Dr. Govindprasad Dubey	568
157	Pollution And It's Impact On Human Life Dr. Nilima Dawane	574
158	Multiculturalism and Family Conflict in Desirable Daughters Dr. Sanjay Tappe,	581
159	Gender Inequality and Domestic Violence in India Dr. Anuradha Khade	586
160	Sports related domestic violence Prof. Sharad Kumar S. Mishra	590
161	महिला व घरेलू हिंसाचार प्रा. कांचन इंगोले	594
162	किशोरवयीन मुलांच्या जडणघडणीमध्ये समाजाची भूमिका : चिंता आणि चिंतन प्रा. कु. अर्चना बाबायव मोहोड	596

CERTIFICATE

Swami Vivekanand Bahuddeshiya Vikas Shikshan Sanstha, Rohana

Late Vasanttrao Kolhatkar Arts College, Rohana

Tq. Arvi, Dist. Wardha

NAAC Accredited with 'B' Grade (CGPA-2.19)

One Day Interdisciplinary National Conference on

DOMESTIC VIOLENCE : IMPACT ON INDIAN SOCIETY

In Collaboration with Aadhar Social Research & Development Training Institute, Amravati.

This is to certify that Dr./Mr./Mrs. **Dr. Deoman S. Umbarkar**

of Assitt. Prof., Dept. of Sociology, Late V. K. College, Rohana, Ta. Arvi, Dist. Wardha, M.H.

has participated in One Day Interdisciplinary National Conference on Domestic Violence on dated 28th April, 2020. He/She online presented paper organised by Late Vasanttrao Kolhatkar Arts College, Rohana & B.Aadhar Multidisciplinary International Peer Reviewed & Index Research Journal with Impact Factor 7.675(SJIF) with ISSN-2278-9308 in Recognition of the publication of paper entitled **Domestic Violence : Impact On Indian Society**

Editor

Dr. Nitin A. Mathankar

Principal

Late Vasanttrao Kolhatkar

Arts College, Rohana

Chief Editor

Prof. Virag S. Gawande

Director, Aadhar Social

Research & Development

Training Institute, Amravati

Guest Editor

Prof. Deoman S. Umbarkar

Organizing Secretary

Head, Deptt. of Sociology

Late V. K. College, Rohana

Co-ordinator

Dr. Mamta R. Sahu

Head, Deptt. of Economics

Late Vasanttrao Kolhatkar

Arts College, Rohana

Co-ordinator

Dr. Nitin D. Gaurkhhede

Head, Deptt. of Political Sci.

Late Vasanttrao Kolhatkar

Arts College, Rohana

